

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra výtvarné výchovy

Diplomová práce

Do čeho se obléká dům.

Výtvarný projekt pro 1. stupeň ZŠ.

How to dress a house.

The Art Project for 1st Grade of Elementary School.

Vypracovala: Ludmila Charvátová

Vedoucí práce: PhDr. Aleš Pospíšil, Ph.D.

České Budějovice 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 9. 7. 2021

.....

podpis studentky

Poděkování

Poděkování bych chtěla věnovat vedoucímu diplomové práce, panu PhDr. Aleši Pospíšilovi, Ph.D., za odborné vedení, čas, vstřícný přístup a ochotu při psaní práce.

Mé poděkování patří rovněž žákům páté třídy ze Základní školy Plešivec v Českém Krumlově, kteří se podíleli na samotné realizaci výtvarného projektu.

V neposlední řadě děkuji rodině za podporu, které se mi od nich dostalo v průběhu psaní práce.

Abstrakt

Diplomová práce teoreticko-projektového charakteru se zabývá zpracováním výtvarného projektu s názvem „Do čeho se obléká dům“, který byl realizovaný v rámci výtvarné výchovy na prvním stupni základní školy. Teoretická část se zabývá motivem dům z hlediska významového, obsahového, emocionálního, historického, ale také pedagogického, výchovně-vzdělávacího a projektového.

Praktická část práce obsahuje provedení projektu, který byl rozdělen do sedmi lekcí. Tyto lekce byly uskutečněny se žáky páté třídy základní školy Plešivec v Českém Krumlově. Výsledky žákovské práce jsou zdokumentovány na konci této diplomové práce.

Klíčová slova: výtvarná výchova, projektové vyučování, dům, architektura, fasáda

Abstract

The thesis deals with an art project called „How to dress a house“, which was implemented in art lessons at a primary school. The theoretical part elaborates on the motive of house from the meaning, content, emotional, historical, pedagogical, educational and project-based learning points of view.

The practical part contains the actual project implementation, which was divided into seven lessons. These seven lessons took place in Year 5 of the Plešivec Primary School in Český Krumlov. The results of the pupils' work are presented at the end of the thesis.

Key words: art lesson, project-based learning (PBL), house, architecture, fasade

Obsah

Úvod.....	8
I. Teoretická část.....	10
1 Obývatelná architektura a její společenský význam.....	11
1.1 Architektura bydlení v běžném životě člověka	14
1.2 Otisk architektury v umělecké tvorbě.....	16
1.2.1 Stopy tématu ve výtvarném umění.....	18
1.2.2 Zrcadlení tématu v literární a scénické tvorbě.....	24
2 Nástin vývoje vnější formy architektury bydlení.....	28
2.1 Historický exkurz vývoje bydlení	29
2.2 Současná obývaná architektura	39
2.3 Aktuální trendy bytové architektury.....	43
3 Architektura ve výchovně-vzdělávacím obsahu primárního vzdělávání	46
3.1 Možnosti práce s motivem domu v rámci RVP	47
3.2 Téma architektury v dostupných didaktických a metodických zdrojích oboru VV.....	50
4 Výtvarně projektové vyučování v rámci VV na 1. stupni ZŠ.....	54
II. Projektová část.....	56
5 Vymezení obsahu a cílů tematického projektu Do čeho se obléká dům.....	57
5.1 Příprava a organizace projektu.....	57
5.2 Obsahy jednotlivých lekcí projektu.....	59
5.2.1 Lekce první: Co dům dělá domovem.....	59
5.2.2 Lekce druhá: Kdybych byl architektem	60
5.2.3 Lekce třetí: Z kabátku domu	60
5.2.4 Lekce čtvrtá: Kostra domu.....	61
5.2.5 Lekce pátá: Oblek domu	61
5.2.6 Lekce šestá: Šperky mého domu.....	62
5.2.7 Lekce sedmá: Kde bydlí můj dům	62
6 Reflexe realizovaných lekcí.....	63

Závěr.....	64
Seznam zkratk.....	73
Seznam příloh.....	74
Přílohy.....	75
Zdroje příloh.....	121

Úvod

„Dům se stal naší součástí, identifikujeme se s ním, upínáme se k němu, hojí nám duši, je součástí naší budoucnosti, je naším logem i Freudem.“ Martin Verner.¹

Pravděpodobně bychom tento citát před rokem a čtvrt označili za klišé. Nebo dokonce jako Honert své dílo Dům za „zoufalou banalitu“². Jenže objevil se COVID-19, který nás na spoustu měsíců doslova zavřel v našich domovech. Obydlí se stalo útočištěm. Naším jediným. Poskytovalo nám zázemí, pocit bezpečí, ale také jsme začali vnímat jeho nedostatky. Malé byty se nám najednou zdály ještě menší, ve velkých jsme se cítili ještě více sami. Bojovali jsme ve světě, který na nás nepřetržitě chrlil víceméně celý rok negativní informace, s ponorkovou nemocí způsobenou denními stereotypy, ale také neměnným prostředím. Začali jsme si mnohem více uvědomovat své okolí, k němuž jsme přistupovali v předchozích letech zcela automaticky. Péče o naše domovy se většinou z nás stala v této době nečekaným rozptýlením, které nás nejen naplňovalo, ale pomohlo nám prostřednictvím vlastní tvorby přemýšlet nad hierarchií hodnot, vnímat naše schopnosti, rozvíjet své potenciály a učit se novým technikám.

Motiv domu se objevuje ve výchovně-vzdělávacím obsahu všech úrovní vzdělávání. Přestože představoval téma, které je všední a dotýkal se nás všech, po obsahové stránce nepředstavoval významný prvek v edukaci dětí. V kontextu dnešní doby lze ovšem říci, že téma vnějšího vizuálu domu je opět velmi frekventované a vyhledávané.

Smyslem této diplomové práce, která se dělí na část teoretickou a projektovou, přičemž projektová byla z větší části realizována v období nejzásadnějších restrikcí a omezení volného pohybu z důvodu výskytu COVID-19, by měla být motivace k uvědomění si významu místa a prostoru, kde žijeme včetně historických souvislostí s výhledem na naši budoucnost.

Teoretická část se zabývá architekturou s ohledem na běžný život člověka, jejími stopami v umělecké tvorbě, historií i současnými trendy. Nedílnou součástí

¹ VERNER, Martin. Můj život v ikoně. *INTRO: Dřevo*. Vega, společnost s ručením omezeným, 2020, č. 11. s. 110.

² DÝTRTOVÁ, Kateřina. Výtvarná výchova a Martin Honert, autor využívající vizuál i text. *Časopis Výtvarná výchova* [online]. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014, č. 1, ročník 54, s. 3, [cit. 2021-03-25]. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/vytvarnavychova/files/2016/02/VV-c1r2014.pdf>

je také ukotvení architektury v primárním vzdělávání ve vztahu k Rámcovému vzdělávacímu programu pro základní vzdělávání. V poslední teoretické části se architektura představuje z hlediska didaktického a metodického.

Projektová část je založena na projektu Do čeho se obléká dům, jenž byl původně zahrnut výhradně do hodin výtvarné výchovy, ale vzhledem k pozastavení výuky tohoto předmětu v době distanční výuky, byl realizován za účasti většiny žáků především prostřednictvím distančních dobrovolných hodin, které byly velice spontánní, nabité energií a nápady.

I. Teoretická část

1 Obývatelná architektura a její společenský význam

V současné době nenajdeme na naší planetě kontinent, který by nebyl osídlený lidmi. Množství a velikost obydlených míst neustále roste. Některé městské aglomerace již dosahují svým počtem obyvatel neuvěřitelných 40 milionů. Podle projekce Organizace spojených národů „The World’s Cities 2018“ již počet tzv. „megaměst“, tj. měst s počtem obyvatel vyšších než 10 milionů, překročil 33.³ Tyto mimořádně rozsáhlé městské aglomerace se nacházejí především ve východní a jihovýchodní Asii. Za mnohé můžeme uvést například Tokio, Dillí, Šanghaj, Ósaka, Peking, nebo Bombaj. Ale i na dalších kontinentech se velkoměsta, města či vesnice neustále rozšiřují. Počet obydlí stoupá ruku v ruce se zvyšujícím se počtem obyvatel naší planety. Světová populace se přesouvá převážně do měst. Tento trend však není ničím novým. Města vždy poskytovala svým obyvatelům větší bezpečí, ochranu a v neposlední řadě také širší spektrum pracovních příležitostí. Dnes žije v městských oblastech více než polovina obyvatel. Do třiceti let by jejich výše měla dosahovat až dvou třetin.⁴

Ve vyspělejších státech a oblastech jsou preferována především větší a úměrně ekonomické kondici jednotlivých státních celků komfortní obydlí. Domy, vily, bytové a panelové domy či mrakodrapy. Právě v těch žije, již dnes, obrovské množství lidí a architekti vidí ve výškových budovách naši budoucnost. Takovou budoucnost, ve které bude nepochybně výrazně navýšena potřeba šetřit životním prostorem.

V méně vyspělých státech má, pro nás evropany, obydlí formy mnohem rozmanitější a výtvarně velmi působivé. Mnoho lidí nemá z finančních důvodů bydlení vůbec žádné. Existují však napříč celým světem také skupiny lidí, které v souladu se svou vírou či jen z přesvědčení žijí ve volné přírodě.

Užívat dům či byt, respektive svůj prostor k obývání, je pro člověka, možná bez nadsázky, stejně důležitou potřebou jako potrava. Vlastní obytný prostor lidem

³ [Srov.] The World’s Cities in 2018. *United Nations* [online]. 2018 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z:

https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/urbanization/the_worlds_cities_in_2018_data_booklet.pdf

⁴ [Srov.] Department of Economic and Social Affairs. *United Nations* [online]. 2018 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z:

<https://www.un.org/development/desa/en/news/population/2018-revision-of-world-urbanization-prospects.html>

umožňuje uspokojovat nejen své fyziologické potřeby nutné k přežití, ale všechny nejzákladnější a nejnaléhavější potřeby jako je například potřeba bezpečného spánku. Vlček definuje, že: „*Počátky stavitelství jsou bezprostředně spjaty se základními potřebami člověka.*“⁵ Je to jedna z věcí, která nás odlišuje od zvířat. I ta si staví svá obydlí. Jejich prioritou je ale funkčnost. Člověk klade ovšem stejnou váhu na estetičnost. Ta je individuální. Co člověk, to originál. Proto i jeho obydlí je originální a vždy svým způsobem autentické.

Dalo by se možná říci, že dům je zrcadlem svého obyvatele. Ukazuje, jak chce bydlet, jak uvažuje, jaké má k dispozici prostředky, ale i to, zda je např. nábožensky založená atp. Vytvořit si dům k obrazu svému zkrátka a dobře může ukazovat, jací jsme.

Pro slovo dům nalézáme v Ottově naučném slovníku, rozsáhlé a obecně známé tištěné encyklopedii, následující stať, ve které autor pojem obydlí vysvětluje jako budovu či místnost, ve které může člověk žít a trávit spoustu času, ale zároveň ho onen prostor výrazně definuje. Dále pak v zásadě potvrzuje již výše zmíněné a to, že obydlí, resp. dům je nedílnou součástí nejen vývoje člověka, ale i jeho zdraví a mravních způsobů. Primárně poskytuje ochranu před nepřízní počasí. Ovšem pro kvalitní život, je potřeba, aby splňovalo ještě další kritéria, například bezpečí pro pocit jistoty, pohodlí a klid pro kvalitní odpočinek. Ta jsou individuální, závislá na více faktorech. Ten zásadní je finanční. Především od něj se odvíjí, kde bude obydlí umístěné. Zda na vesnici či městě, v horách nebo zemědělském venkově. Bezpochyby to není ale faktor jediný. Mezi další uvádí rozdílné požadavky obyvatel plynoucí z odlišných potřeb sociálních. Jako svobodnější označuje obyvatele rodinných domů s přilehlými zahradami. Již v roce 1902, kdy byl slovník vydán, se Otta zabýval nedostatkem místa, rostoucím počtem bytových domů ve velkých a průmyslových městech a jejich kvalitou, danou finanční nouzí, jež má neblahý vliv na zdraví.⁶

Hradecký, jež se zabývá životem lidí bez domova a jeho příčině v celosvětovém měřítku, uvádí jako jednu ze strategií sociální inkluze, poskytnout všem přístup ke slušnému a zdravému bydlení. Samozřejmě nepředpokládá vlastní bydlení pro jednoho jedince, ale celou rodinu. Vnitřní vztahy uvnitř rodiny a komunikace nejen mezi jejími členy, ale i mezi lidmi v sousedství s pomocí vlastního prostoru

⁵ VLČEK, Pavel. *Dějiny architektury pravěku a starověku*. Praha: Vydavatelství ČVUT, 2005. s. 1.

⁶ [Srov.] OTTO, Jan. *Ottův slovník naučný - ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Osmnáctý díl*. V Praze: J. Otto, 1902. s. 598-600.

a soukromí, pocitu domova a jistoty, mohou zásadně pomoci lidem, kteří bojují s existenčními problémy nejen ke zlepšení kvality jejich života, ale k jejich opětovnému začlenění do společnosti.⁷ Právě slovo domov tedy hraje zásadní roli. V roce 1998 Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky definoval širší význam slova bezdomovec jako toho, „*kdo nemá stálé bydliště, domov*“⁸.

Význam slova domov definovala i Masnerová ve sociologické encyklopedii Sociologického ústavu AV ČR jako: „*více méně ucelený obraz okruhu blízkých, známých lidí svázaných s hmotným prostředím, ve kterém člověk delší dobu pobýval (s bytem, domem, krajinou), naplněný pocitem sounáležitosti, zázemí, bezpečí. Domov je vyjádřením emocionálního vztahu člověka k jeho nejbližšímu světu, osvojením tohoto světa, jeho humanizací, intimizací.*“⁹ Z uvedeného vyplývá, že domov lze vnímat jako subjektivní pocit, který mohou reprezentovat silné emoce jako touha, stesk, radost, štěstí, strach, osamocení, odcizení a další, k místu, kde žijeme – k domu, bytu.

Silný emoční vztah nevzniká najednou. Vyvíjí se již od narození prostřednictvím rodiny. Formuje se pomocí životních zkušeností, tradic a rodinných hodnot. Velký vliv mají i školní vzdělávací instituce. Masnerová také zdůrazňuje, že pocit původního domova si s sebou člověk nese celý život. V dospělosti, kdy buduje svůj vlastní, vkládá do něj právě své dojmy z minulosti formované dalšími vlivy např. vnitřními vztahy v rodině, atmosférou, sociálními vlivy tradic, postavením, životním stylem, sousedstvím. Přestože je budování vlastního domova individuální záležitostí, inspirací, přejímání, ani nápodobě se člověk nevyhne.¹⁰

Z výše uvedeného vyplývá že s odstupem doby 100 let je domov vzhledem k vyšší migraci obyvatelstva chápán více emotivně s menší vazbou na jedno konkrétní místo. Ekonomické motivy jsou tedy faktorem stále zásadním, a to nejen pro z hlediska budování domova a autenticity, ale také z hlediska výběru místa pobytu, kde se člověk rozhodne žít a pracovat.

⁷ [Srov.] HRADECKÝ, Ilja. *Definice a typologie bezdomovství*. Praha: Pro Sdružení azylových domů vydala Naděje, 2007. s. 11.

⁸ ČERNÁ, Anna. *Písemná odpověď*. In: HRADECKÝ, Ilja, ed. *Definice a typologie bezdomovství*. Praha: Pro Sdružení azylových domů vydala Naděje, 2007. s. 5.

⁹ MASNEROVÁ, Jiřina. Domov. *SOCIOLOGICKÁ PSYCHOLOGIE* [online]. Sociologický ústav AV ČR, 11. 12. 2017 [cit. 2021-03-17]. Dostupné z <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Domov>

¹⁰ [Srov.] MASNEROVÁ, Jiřina. Domov. *SOCIOLOGICKÁ PSYCHOLOGIE* [online]. Sociologický ústav AV ČR, 11. 12. 2017 [cit. 2021-03-17]. Dostupné z <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Domov>

Předkládaná kvalifikační práce je, z hlediska svého obsahu, skromným příspěvkem k rozsáhlé a mimořádně poutavé problematice architektury a jejího vlivu na člověka. V teoretické části se zabývá stručným resumé problematiky a poskytnutím alespoň některých výčtů inspiračních zdrojů, jež jsou využity v hlavní didaktické části studie, tedy v samotném vzdělávacím projektu.

Vzhledem k obsáhlosti tohoto tématu není možné věnovat pozornost všem aspektům, jež byly mimořádně stručně nastíněny ve výše uvedeném textu. První kapitola jen rámcově naznačuje důležitost architektury jako součásti předmětného světa i z hlediska sociokulturního. Další části studie již budou konkrétněji zaměřeny na inspirační zdroje pro obsahy projektu pro žáky 5. třídy základní školy.

1.1 Architektura bydlení v běžném životě člověka

*„Architektura je v obecném pojetí stavebním uměním. Její rozsah sahá od urbanismu a krajiny přes stavby až po design a interiérovou architekturu. V užším významu se architektura zabývá řešením staveb a jejich okolí, výsledkem architektonické tvorby je pak stavba nesoucí umělecké pojetí či názor. Architektura musí plnit sociální, kulturní, hospodářské a environmentální podmínky a požadavky a hraje zásadní roli v úsilí o zlepšení kvality prostředí vytvářeného výstavbou. Dobrá architektura přispívá k vysoké kvalitě života a poskytuje funkční a harmonicky projektované stavby a okolí prostředí; vyjadřuje společnou kulturu a identitu a zároveň specifikum lokality; podněcuje uchování společenských hodnot a jejich rozvoj.“*¹¹ Takto je definován význam slova architektury Ministerstvem pro místní rozvoj. Z toho vyplývá, že i architektura vnímá stavby pouze jako jednu část z celku. Kontext prostředí je jeho nedílnou součástí. Je třeba respektovat i veřejná prostranství, která by měla vytvořit se stavbou propojený celek.

Dle výsledků posledního sčítání obyvatel ke dni 26. 3. 2011 je v naší republice 2 158,1 tis. domů určených k bydlení. Obydlených 1 800,1 tis. Z toho rodinných

¹¹ Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. *Politika architektury a stavební kultury České republiky* [online]. Praha, 2017. s. 11 [cit. 2021-06-04]. Dostupné z: https://www.mmr.cz/MMR/media/MMR_MediaLib/%c3%9azemn%c3%ad%20a%20byto v%c3%a1%20politika/%c3%9azemn%c3%ad%20pl%c3%a1nov%c3%a1n%c3%ad/Strategi ck%c3%a9%20dokumenty/2015_IV_17_Politika_architektury_a_stavebni_kultury_Cesk_e_republiky.pdf

domů bylo zaznamenáno 88,1%.¹² Ročně se v České republice postaví cca 18 tisíc domů. Z nich je pouze desetina navržena architektem. 90% procent stavitelů stavějí a rekonstruují na základě typizovaných projektů, vlastních námětů a postřehů a jen zlomek hodnotí svůj projekt i s ohledem harmonického zasazení do okolního prostředí. To by mělo být pro obyvatele nejen funkční, bezpečné a pohodlné, ale také harmonické a kultivované. Kvalitní a estetické okolí člověka formuje. Z tohoto důvodu MMR ve své analýze poukázalo na jako jeden z několika problémů stavební kultury - nedostatečné rozvíjení výuky na téma estetiky užité tvorby, architektury, fungování sídel či stavební kultury na základních a středních školách.¹³

I architektka Ing. arch. Věra Konečná ve svém článku Vývoj a regrese kultury bydlení uvádí: „Architektura u nás není vnímána jako prospěšný, či dokonce potřebný obor.“¹⁴ Dle jejího názoru se od devadesátých let diskutovalo pouze o dvou zásadních stavbách, a to o Tančícím domě od V. Mulinić a F. Gehry a Národní knihovně J. Kaplického z důvodu výrazné kontroverze provázející velké emoce.¹⁵

Emoce a pocity jsou základní motivací lidského chování. Strach, vztek, radost, souhlas, očekávání, odpor, smutek, ... Nakonečný ani nedokázal přímo definovat význam slova emoce. Emoce chápe jako různé stavy, které tělo dokáže vyjádřit za nějakých podmínek či situací. Zjednodušeně by emoce pojal jako city na základě prožívaných různých stavů, jako např. lítost, hněv, a již výše zmíněné stavy.¹⁶ Všechny tyto pocity, které cítíme k nějakému objektu, nám k němu vytváří vztah. I ten se ale na základě životních zkušeností vyvíjí. Také Stuchlíková tvrdí, že: „Emoce jsou velmi komplexní jevy, jejich charakteristickým rysem je jejich velká citlivost a proměnlivost.“¹⁷

¹² [Srov.] Veřejné výsledky SLDB. ČSÚ [online]. 2011 [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&ds=ds100&katalog=31428&pvo=SLDB-ZAKL-CR&str=v148>

¹³ [Srov.] Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. *Politika architektury a stavební kultury České republiky* [online]. Praha, 2017. s. 18 [cit. 2021-06-04]. Dostupné z: https://www.mmr.cz/MMR/media/MMR_MediaLib/%c3%9azemn%c3%ad%20a%20bytov%c3%a1%20politika/%c3%9azemn%c3%ad%20pl%c3%a1nov%c3%a1n%c3%ad/Strategick%c3%a9%20dokumenty/2015_IV_17_Politika_architektury_a_stavebni_kultury_Ceske_republiky.pdf

¹⁴ KONEČNÁ, VĚRA. Vývoj a regrese kultury bydlení. *Bydlení IQ* [online]. 2012 [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: <http://www.bydleni-iq.cz/architektura-a-design/design/vyvoj-a-regrese-kultury-bydleni/>

¹⁵ [Srov.] Tamtéž.

¹⁶ [Srov.] NAKONEČNÝ, Milan. *Lidské emoce*. Praha: Academia, 2000. s. 8.

¹⁷ STUHLÍKOVÁ, Iva. *Základy psychologie emocí*. Praha: Portál, 2007. s. 11.

Do budování domu se vkládá spousta energie a emocí. Bez ohledu na to, jestli je výstavba realizována svépomocí s architektem, či bez, na klíč nebo prostřednictvím developera. Každé dílčí rozhodnutí při realizaci stavby probíhá právě na základě pocitů jednotlivce. Výsledná podoba domu pak ukazuje vkus a talent. Ovšem nejen domu. Jak již bylo zmíněno v definici architektury, je důležitá celková kultura bydlení.

V běžném životě tedy architekturu tvoří nejen dům, ale předzahrádka. Plot, který vidíme již z dálky, když se vracíme domů. Strom, který se mění podle ročních dob. Barvy, dekorace, ale i třeba nepořádek dají domovu nezaměnitelný ráz a vlastní podpis. Nejlépe to vystihl světoznámý sochař A. Goldworthy: „*Povrch je tvořen tím, co je uvnitř.*“ Vzhled domu a jeho kabátek je taková naše výkladní skříň. Prozradí to o majiteli téměř vše. Finanční zázemí, úctu k tradicím, náboženství, vlastnosti a v neposlední řadě estetické cítění. Vkus. Míra vkusu je ovšem velice individuální. To, co jeden považuje za vkusné, je pro jiného kýč. Kde je ta hranice?

Baleka popisuje kýč jako „*výtvar mající vnější podobu uměleckého díla – obrazu sochy, grafického listu, kresby, svou podstatou však je neumělecký*“¹⁸. Kulka toto tvrzení doplňuje třemi předpoklady o kýči: kýč vnímá jako estetický prvek, který je defektní a umění má určitou hodnotu.¹⁹ Baleka však ještě zmiňuje, že některá kýčovitá díla mohou být až nemorální. Také, že se v dílech objevují hlavně erotické a náboženské motivy.²⁰

Umění tedy vyvolává emoce. Ať vědomě či podvědomě. Graham je toho názoru, že pocity nejsou pouze v umělci, ale i v jeho vytvořených dílech. Což ovšem neznamená, že pokud je autor veselý, bude vypadat vesele i jeho dílo.²¹

1.2 Otisk architektury v umělecké tvorbě

Výtvarné umění dle Černé zahrnuje obory: architektura, sochařství, malířství a užité umění. Nejdynamičtější kategorií je užité umění, jež původně zahrnovalo

¹⁸ BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník (malířství, sochařství, grafika)*. Praha: Academia, 1997. s. 196.

¹⁹ [Srov.] KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. Praha: Torst, 2014. s. 14.

²⁰ [Srov.] BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník (malířství, sochařství, grafika)*. Praha: Academia, 1997. s. 19.

²¹ [Srov.] GRAHAM, Gordon. *Filosofie umění*. Překlad Zehnalová Jitka. Brno: Barrister & Principal, 2000. s. 41.

např. knižní malbu, cínařství aj. V současné době se tento obor zabývá zpracováním nejrůznějších materiálů jako je sklo, keramika, porcelán, kov, kámen; fotografiemi; tvorbou nábytku a interiéru; grafikou vytvářenou pomocí počítačů atd.²² Svůj umělecký otisk při budování domova nezanechávají pouze architekti, ale všichni ti, kteří se na celém procesu výstavby podílejí. Napříč všemi obory výtvarného umění. Malíři, sochaři, štukatéři, architekti, fotografové,... právě ti všichni vnášejí do domů svou originalitu a dávají jim autentickou podobu.

Architektura bývá označována královnou výtvarného umění. Ovšem bez ostatních oborů především malířství a sochařství by byla plochá. Právě výsledky těchto oborů dají dílu imponantní vzhled a specifický charakter. Zmíněné kategorie se vzájemně obohacují.

Cragoeová poukazuje na to, že funkce stavby bývá spjatá i s jejím vzhledem. Určité typy budov se vyznačují specifickými znaky, díky kterým jsou lépe funkčně rozpoznatelné. Jako je např. kostelní věž či výloha. Výše zmíněné znaky mohou mít praktický nebo dekorativní význam. Cragoeová zmiňuje např. zvony na kostelní věži, které mohou svolávat na bohoslužbu. Právě znalost těchto znaků je velmi významná, protože pomáhá rozpoznat typy budov.²³

I malířství a sochařství může budově, u níž není zřejmá její funkce na první pohled, přiřadit její účel. Například kresba dětí na budově školy, sochy ryb před budovou rybářství, ...

Tato kapitola je zaměřena především na výtvarné umění, literární a scénickou tvorbu v relaci s architekturou. Ovšem architektura významně působí i v dalších směrech. Ve filmu a reklamě dokonce vzniklo povolání architektu filmu, který navrhuje scénografická řešení, vytváří výtvarné koncepce, vybírá dekorace. I pro fotografie je architektura stěžejní. Nejen zátiší, ale i krajiny, portréty, města zachycená na fotografiích nesou architektonický vzkaz. Někdy dokonce působivější než samotná surová realita. Při listování fotografickými publikacemi obsahující především architektonické či designové fotografie se nabízí otázka, jestli nebyl daný architektonický objekt stvořen pouze pro fotoobjektiv. S některými obory umělecké tvorby pojí architekturu taková symbióza, že si ani není možno představit obory odděleně.

²² [Srov.] ČERNÁ, Marie. *Dějiny výtvarného umění*. Praha: Idea servis, 2005. s.7.

²³ [Srov.] CRAGOE, Carol Davidson. *Abeceda architektury: průvodce základními pojmy a stavebními slohy*. Překlad Kraplová Marta. Praha: Slovart, 2008. s. 10.

1.2.1 Stopy tématu ve výtvarném umění

Tato kapitola je zcela logicky dělena do třech základních kategorií. Stručně se věnuje hlavním oborům výtvarného umění ve vztahu k architektuře, a to malířství, užitému umění a sochařství, prostřednictvím inspirativních a neodlučitelných děl.

Sochařství

Sochařství je v architektuře významným prvkem. Jeho výsledkem je trojrozměrný umělecký objekt. Ten vzniká ze sochařského materiálu dvěma odlišnými způsoby, tj. odebíráním materiálu (skulptura) či jeho přidáváním (plastika) za pomoci sochařského náčiní. Takto popisuje vznik sochy Baleka.²⁴ Hosman toto tvrzení potvrzuje. Doplnuje názvosloví sochařství o objektovou tvorbu, kterou označuje všechny trojrozměrné výtvořky kromě soch, plastik nebo skulptur. Právě sochařství zmiňuje vedle keramiky, objektové tvorby a architektury za jeden z oborů trojrozměrné tvorby.²⁵

Jedním z prvních významných sochařských počínů (především svými plastikami) je románský kostel sv. Jakuba v Kutné Hoře. Liprt shledává kostel výjimečným díky pojetí vnějšího pláště a především sochařské výzdobě, která je nejrozsáhlejším zachovalým souborem románské plastiky v Čechách. Ta je zřejmě i nejstarším zobrazením českých patronů.²⁶

*„Stavba z 12. století, která nemá v Čechách obdoby. Výzdoba je nejrozsáhlejším zachovalým souborem románské plastiky u nás.“*²⁷ Těmito slovy zdůrazňuje kostel sv. Jakuba Římskokatolická farnost Kutná Hora – Sedlec. Kostel je polodlouhého tvaru a patří do významných románských staveb. Čelo kostela je tou nejdůležitější částí. Na něm se objevují hlavně pískové figurální reliéfy.²⁸

Reliéf je oborem sochařství. Baleka ho vysvětluje jako prostorový motiv figury, věci, zvířete, květiny atd. z jakéhokoliv materiálu, který je součástí podkladu. Ten

²⁴ [Srov.] BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník (malířství, sochařství, grafika)*. Praha: Academia, 1997. s. 340.

²⁵ [Srov.] HOSMAN, Zdeněk. *Didaktický skicář: výtvarné činnosti ve výtvarné výchově*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007. s. 60, 68.

²⁶ [Srov.] LIPRT, Pavel. Románský kostel sv. Jakuba v obci Jakub - Církvice nedaleko Kutné Hory. *IDNES.cz* [online]. 15. 09. 2015 [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <https://pavelliprt.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=476875>

²⁷ Římskokatolická farnost Kutná Hora – Sedlec. Kostel sv. Jakuba - Románský kostel svatého Jakuba. *Sedlec* [online]. [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: <https://www.sedlec.info/kostel/historie/>

²⁸ [Srov.] Tamtéž.

nemusí být vždy rovný a může být různé tloušťky – nízký, vysoký, glyptický, poloreliéf. Dle zvoleného materiálu a autorovy invence. Tato technika, při které motiv vzniká rytím a ubíráním materiálu, je známá již od dob pravěkých.²⁹

Motiv figury je v sochařství zásadní. A to nejen ve figurálním reliéfu velmi často použitým na stavbách. Figura ženská i mužská zdobí mnoho staveb. V sochařství se klade důraz na detail. Právě ten spolu s barvou, umístěním, námětem, funkcí a dalšími rysy zrcadlí autorovy myšlenky a dává postavě výrazný charakter.

Cragoeová uvádí motiv lidské postavy jako jeden z nejpoužívanějších dekorativních prvků, vyskytující se v mnoha slohových obdobích. Lidské postavy plní např. funkci opěrného sloupu, ale také mohou být využity v náboženských kontextech. Velmi využívaným podpěrným prvkem je řecká **karyatida**. To je vyobrazením ženské postavy nesoucí velké břemeno na své hlavě nahrazující sloup.³⁰ Jako protipól karyatidy zmiňuje Cragoeová řeckého **atlantu**, což je: „*obří mužská postava nahrazující podpěru*“³¹. Coleová má velmi podobný názor a ještě doplňuje, že atlanti většinou nestojí samostatně a v některých částech světa vypadají jako bojovníci.³² Karyatida podle Coleové je: „*Ženská socha, která se používá místo sloupu.*“³³

Cragoeová vnímá postoj karyatidy, na rozdíl od atlantů, jako mnohem vznešenější. Její původ vychází ze způsobu, jak ženy přenášely větší břemena právě na hlavě. Na rozdíl od elegantní karyatidy působení atlanty zaznamenává často jako komické.³⁴

Míst, kde lze zaznamenat příklady architektonického sochařství je v České republice mnoho. Jedním z nich je například Fantova budova, která je součástí Hlavního nádraží v Praze. Právě na této budově je několik atlantů, které jsou umístěny na dvou hranolových věžích.

²⁹ [Srov.] BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník (malířství, sochařství, grafika)*. Praha: Academia, 1997. s. 306.

³⁰ [Srov.] CRAGOE, Carol Davidson. *Abeceda architektury: průvodce základními pojmy a stavebními slohy*. Překlad Kraplová Marta. Praha: Slovart, 2008. s. 230.

³¹ Tamtéž, s. 246.

³² [Srov.] COLE, Emily, ed. *Průvodce architekturou*. Překlad Hnilo Petr a spol.. Praha: Svojtka & Co., 2008. s. 82, 268.

³³ Tamtéž, s. 334.

³⁴ [Srov.] CRAGOE, Carol Davidson. *Abeceda architektury: průvodce základními pojmy a stavebními slohy*. Překlad Kraplová Marta. Praha: Slovart, 2008. s. 230-231.

Další velmi zajímavou ukázkou sochařského umění je **baldachýn**. Baleka definuje baldachýn jako „*těž nebesa, původně vzácná hedvábná látka z Baldachu (Bagdádu). Název se přenesl na slavnostní nebesa zhotovovaná z této látky a umístovaná nad trůny, lože, oltáře, katafalky, biskupské stolce.*“³⁵

Mezi nejvýznamnější baldachýny patří rozhodně velký Berniniho baldachýn se spirálovitými sloupy. Nachází se nad oltářem a hrobem sv. Petra v bazilice svatého Petra ve Vatikánu. Třicetimetrové bronzové dílo vzniklo pod vedením architekta Giana Lorenza Berniniho.³⁶

Užité umění

Užité umění z hlediska svého zastoupení představuje největšího zástupce výtvarného umění v běžném životě člověka. Poche ho definuje jako: „*Souhrnné označení pro činnosti či výsledky činnosti výtvarné výroby, kde na rozdíl od umění volného je tvůrčí představa vtělována do formy či výzdoby objektů, určených k praktické potřebě.*“³⁷ Dále zdůrazňuje, že vrcholným projevem tohoto umění je umělecké řemeslo. Umělci jsou tedy řemeslníci, kteří vytvářeli díla dle zadání autora s velkou uměleckou hodnotou. Kováři, truhláři, řezbáři, zedníci, štukatéri, skláři, ...³⁸

Typickým příkladem prolínání architektury a užitého umění je tzv. **lidová architektura**, nebo-li **tradiční** či **venkovská**. Ta je v naší zemi významně zastoupena a na spoustě míst početně zachována.³⁹

Mezi dochované objekty lidové architektury patří také tzv. „*chebské statky*“ v západních Čechách. Konkrétně například obec Doubrava, kde tvoří jádro vsi. Tyto domy jsou zdobeny převážně v horním patře dřevem. Jednotlivé trámy tvoří působivé mřížoví. Těmto typům domů se říká „*hrázděné domy*“. Jejich existence

³⁵ BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník (malířství, sochařství, grafika)*. Praha: Academia, 1997. s. 37.

³⁶ [Srov.] KULAVIAKOVÁ, Dagmar. Gigantické chamy Boží. *100 + 1 zahraniční zajímavost*. Brno: Československá tisková kancelář, 15. 05. 2013, č. 10. s. 48-49.

³⁷ POCHÉ, Emanuel. *Encyklopedie českého výtvarného umění*. Praha: Academica, 1975. s. 548.

³⁸ [Srov.] Tamtéž, s. 548.

³⁹ [Srov.] PEŠTA, Jan. Plošný průzkum lidové architektury a venkovských sídel. *NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV* [online]. Praha: 2014. s. 9. [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/npu-jako-institute/publikace/7703-plosny-pruzkum-lidove-architektury-a-venkovskych-sidel>

se datuje k 17. století. Pro autenticitu domu ve vesnici byly použity barvy. Mezi oblíbené barvy patřily barvy žluté, modré, fialové, ...⁴⁰

Frantálová vnímá hrázděné stavby jako přitažlivou součást architektury, která na Chebsku patří k těm nejkrásnějším. Dříve se využívaly především stavební materiály, které byly v okolí běžně dostupné. Tady to bylo právě dřevo, jenž splňovalo úlohu nejen stavební, ale také estetickou. Dalším typickým znakem byla okna. Vždy musela být alespoň tři okna vedle sebe. I Frantálová vyzdvihuje malebnost „chebských statků“ a díky své zachovalosti a unikátnosti je řadí mezi nejzajímavější památky tohoto stylu nejen v Čechách, ale i v evropském měřítku.⁴¹

Další významné obory užitého umění zastupuje sklářství. Nejefektnějšími uměleckými technikami užitých ve stavbách jsou vitráž a mozaika.

Vitráž vychází ze spojování různobarevných skel pomocí olověných pásků. Nejčastěji se objevuje v kostelech a katedrálách. Ovšem ani domy nejsou výjimkou. Nádhernou vitráž si můžeme prohlédnout v první pražské pasaži Světozor, která byla postavena roku 1947.⁴²

Na rozdíl od vitráže se **mozaika** vsazuje do omítky či tmelu. Nemusí být vždy skleněná. Na její výrobu se používá i kámen a keramika. Motivy mohou být geometrické, rostlinné, ale i figurální.⁴³ Tato technika se k výzdobě fasád a interiéru obytných budov nejvíce používala v období secese. Nejznámějším architektem, jenž ji proslavil, byl Antonio Gaudí.⁴⁴

Také textilní umění v podobě koberců, tapisérií, gobelínů, zlatnického umění a kovářství se významně podílelo na rozvoji architektury.

Malířství

Malířství definuje Poche jako umění, v němž pomocí barev a linií vytváříme v 2D prostoru plasticky objemové a prostorové tvary.⁴⁵ Za zásadní úkol ve spojení

⁴⁰ [Srov.] ŠUMBERA, Stanislav. HISTORIE ARCHITEKTURY: CHEBSKÉ HRÁZDĚNKY. *DŮM&ZÁHRADA* [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <https://www.dumazahrada.cz/stavba-rekonstrukce/architektura/22341-chebske-hrazdenky/>

⁴¹ [Srov.] FRANTÁLOVÁ, Dana. Chebskem za krásou hrázděnek. *Země světa – zeměpisný a cestopisný měsíčník*. Praha: ABC-Info, 07. 07. 2005, č. 7. s. 46-49.

⁴² [Srov.] SYROVÝ, Bohuslav. *Architektura – naučný slovník*. Praha: SNTL, 1961. s. 229.

⁴³ [Srov.] ČERNÁ, Marie. *Dějiny výtvarného umění*. Praha: Idea servis, 2005, s. 200.

⁴⁴ [Srov.] SYROVÝ, Bohuslav. *Architektura – naučný slovník*. Praha: SNTL, 1961. s. 135.

⁴⁵ [Srov.] POCHE, Emanuel. *Encyklopedie českého výtvarného umění*. Praha: Academica, 1975. s. 282.

s architekturou považuje navození barevného a tvarového zážitku (dekorativní malba), vytvoření prostoru, vyobrazení duševních pochodů a vlastností a vyprávění příběhů (náboženských, kulturních, státních, z oblasti života a umění za použití alegorií a symbolů.

Z hlediska techniky Poche rozlišuje malbu nástěnnou, deskovou, knižní, mozaikovou, sklomalbu, sgrafito, malbu na emailu, pastel, akvarel, kvaš, enkaustiku apod.⁴⁶

Výtvarná technika **sgrafito** má významné postavení v architektuře. Na jakémkoliv objektu se objeví, činí ho výjimečným a unikátním. Tuto techniku lze vidět například na fasádě krumlovského zámku, jenž se nachází na seznamu světového dědictví UNESCO.

Na III. nádvoří zámku v Českém Krumlově jsou všechny stěny budovy plné sgrafitových nástěnných maleb. Nástěnné renesanční malby na nádvoří vyčnívají pouze ve třech nevýrazných barvách v různých druzích kamene.⁴⁷

Dudák vysvětluje techniku sgrafito, která je použita na Českokrumlovském zámku, těmito slovy: „*monumentální malířská technika (ornamentální i figurální) pro plošné členění a výzdobu převážně vnějšku (výjimečně vnitřku) architektury*“⁴⁸.

Baleka studuje sgrafito více do hloubky. Jedná se o výtvarnou techniku využívanou v nástěnném malířství. Význam slova sgrafito je v podstatě škrábat, což vystihuje návod na jeho výrobu. Tato technika vyžaduje na svou realizaci několik nástrojů, a to například špachtle, očka či škrabátka. Musí se totiž vyškrabávat motivy do omítky. Používají se i dvě vrstvy. Jedna tmavší, která bývá hrubší. Druhá svrchní světlejší, která je naopak jemnější. Někdy může být jedna z vrstev bílá a druhá barevná. Důsledkem je pak velký kontrast barev.⁴⁹

Další výtvarnou technikou je nástěnná malba **freska**. Provádí se na vlhkých vápnitých omítkách. Technika je to velmi náročná z důvodu rychlého schnutí. Dobře jí zvládne opravdu jen zručný malíř. Touto technikou se vytváří plochy velikosti, jenž je možné stihnout za 24 hodin. Po zaschnutí už nelze na díle nic

⁴⁶ [Srov.] POCHE, Emanuel. *Encyklopedie českého výtvarného umění*. Praha: Academica, 1975. s. 282.

⁴⁷ [Srov.] Město Český Krumlov. NÁSTĚNNÉ MALBY III. NÁDVOŘÍ ZÁMKU ČESKÝ KRUMLOV. *Český Krumlov – světové dědictví UNESCO* [online]. 2006 [cit. 2021-03-20]. Dostupné z: https://castle.ckrumlov.cz/docs/cz/zamek_3nadvori_malby.xml

⁴⁸ DUDÁK, Vladislav. *Encyklopedie světové architektury od menhiru k dekonstruktivismu*. Praha: Baset, 2000. s. 881.

⁴⁹ [Srov.] BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník (malířství, sochařství, grafika)*. Praha: Academia, 1997. s. 329-330.

změnit.⁵⁰ Také Baleka zdůrazňuje nutnost tvořit fresku jen takové velikosti, kterou je freskař schopen do vyschnutí omítky dokončit. V opačném případě lze použít nástěnnou malbu do suché omítky před malbou navlhčené – fresco-secco, nebo pouze do suché omítky – secco. Musí se ovšem použít jiná barviva než v případě klasické fresky.⁵¹

Mezi nejvýznamnější tvorbu se řadí Michelangelova freska Sixtinské kaple ve Vatikánu, která pochází ještě z 16. století.

Graffiti je další výtvarný projev, který vznikl spíše z důvodu protestů, vyjádření názorů. Většinou ne pozitivních. Provádí se většinou na plochách veřejných, na fasádách domů, opěrných zdech, dopravních prostředcích. Vzhledem k tomu, že se provádí sprejem, mívá plynulé linie, je velice pestrý, mnohdy až kýčovitý, ale má obrovskou symboličnost. Novým trendem je moralismus. Tento umělecký směr je velmi podobný graffiti, ovšem je legální. Muralismus spojil fresky, sgrafita a mozaiky s moderními prvky, a to s plakáty, speciálními barvami, plátny a spreji. Mural art je hojně používán od roku 2011 po České republice, i v zahraničí. Umělci, kteří tvoří mural art vychází při své malbě z různých námětů. Výjimkou nejsou ani počítačové či deskové hry. Na rozdíl od graffiti jsou velké plochy oživené touto technikou žádoucí na nudných veřejných prostranstvích a poptávané i státními institucemi. Ústřední motiv bývá plastický a malba nese také obsahové sdělení.⁵²

Dudák uvádí, že moralismus je mexické malířské hnutí, které vzniklo ke konci 20. století založené na monumentálních nástěnných malbách.⁵³

Grafickou technikou, která ovlivňuje a je ovlivňována architekturou je **veduta**. Baleka definuje vedutu jako „malířské, grafické nebo kreslířské zachycení pohledu na město nebo krajinu, v němž je zdůrazněna věcnost, někdy nadřazovaná

⁵⁰ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Encyklopedie světové architektury od menhiru k dekonstruktivismu*. Praha: Baset, 2000. s. 13.

⁵¹ [Srov.] BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník (malířství, sochařství, grafika)*. Praha: Academia, 1997. s. 108.

⁵² [Srov.] BÍBOVÁ, Tereza. Domy jako malířské plátno. Velkoformátové nástěnné malby neboli murály zkrášlují česká města. *CZECHDESIGN* [online]. 17. 08. 2020 [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/domy-jako-malirske-platno-velkoformatove-nastenne-malby-neboli-muraly-zkrasluji-ceska-mesta?fbclid=IwAR2nGgemmMePmWf70QAuJhEB8-sZROjVH7qZj6TDJJbHeNik0NxxvZr2nttl>

⁵³ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Encyklopedie světové architektury od menhiru k dekonstruktivismu*. Praha: Baset, 2000. s. 618.

ostatním složkám, např. perspektivě⁵⁴. Techniku leptání popisuje jako rytí do kovové destičky různými jehlami či ostrými předměty. Do destičky se nedělají díry, ale jen se rytím odstraňuje vrchní vrstva destičky, díky čemuž vzniká motiv.⁵⁵

Mezi nejznámější se řadí veduty od Giovanniho Battisty Piranesiho. Piranesi byl velmi významný a geniální umělec z 18. století. Své největší uplatnění našel především v grafice. Vytvořil celý cyklus obrovských a pestrých grafických vedut. Ve vedutách se objevovaly stavby Říma – chrámy, paláce, náměstí, fontány.⁵⁶ Jeho nejznámější veduty jsou z cyklu „Vedute di Roma“ – pohledy na Řím. Pražská národní galerie uvádí, že je dílo děláno technikou leptání. Cyklus obsahuje celkem 135 leptů. Vzhledem k časové náročnosti celého cyklu se jedná o výrazný vývoj jeho práce. Větší expresivita a temnost byly právě znaky pozdějších obrazů v cyklu.⁵⁷

1.2.2 Zrcadlení tématu v literární a scénické tvorbě

Tato kapitola je věnována působení vnějšího vizuálu domu na literární a scénickou tvorbu. Jaký je tedy vliv architektury na literaturu? Zásadní. Právě architektura dává konkrétnímu místu ráz, vytváří celkovou atmosféru místa a tím v nás probouzí emoce. To musí autor literárního díla do své knihy přenést. Pomocí slov. Takže kromě běžné slovní zásoby musí využít i odborné výrazy z terminologie architektury. Tím čtenáři nejen dokresluje popisovanou situaci či místo, ale také ho obohacuje o terminologii architektury. K tomu, aby byli spisovatelé schopni popsat svět kolem nás, potřebují tedy znalost alespoň základních architektonických prvků. Z nich si pak čtenář při čtení poskládá obraz místa, kde se děj odehrává. Konkrétně popis domů a krajiny, do které jsou zasazeny, tvoří pro čtenáře stěžejní část předávané informace.

⁵⁴ BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník (malířství, sochařství, grafika)*. Praha: Academia, 1997. s. 378.

⁵⁵ [Srov.] Tamtéž, s. 199.

⁵⁶ [Srov.] ZÁPALKOVÁ, Helena. TZ: Giovanni Piranesi (1720–1778). Geniální grafik italského baroka. *ARTALK* [online]. 01. 10. 2015 [cit. 2021-03-20]. Dostupné z: <https://artalk.cz/2015/10/01/tz-giovanni-battista-piranesi-1720-1778-genialni-grafik-italskeho-baroka-2/cs/>

⁵⁷ [Srov.] NATIONAL GALLERY PRAGUE. Veduta della Basilica di S. Paolo fuor delle mura. *NATIONAL GALLERY PRAGUE* [online]. [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: https://sbirky.ngprague.cz/en/dielo/CZE:NG.R_162946

Důležité mohou být v literárním díle nejen popisy architektonického rázu, ale i detailů. Tzn. že autor ve svém díle v různých pasážích používá odlišné charakteristiky. Zabývá se nejen tím, jestli se jedná o městskou výstavbu, vesnickou lidovou architekturu, zámek či zříceninu, ale podle charakteru díla dokonce vytváří stavby zcela nové s jím vymyšlenými architektonickými prvky. Čtenář si pak při čtení díla tyto stavby sám vizualizuje a i jeho mohou některé prvky inspirovat. Pokud je literární předloha zfilmována, nebo použita na divadelní scéně, spisovatelovy nápady a invence se použijí k vytvoření skutečného domu. Filmy a divadelní představení všemi svými částmi a ideami inspirují lidi po celém světě. Z toho vyplývá, že i exteriér a interiér domů, ve kterých se děj odehrává, diváky osloví a mnohé z nich motivuje k použití při výstavbě domu vlastního.

Z charakteru literárního díla tedy vychází i odlišná potřeba množství popisů a charakteristik domu a okolí. Pro některé je zásadní k přiblížení okolností popis typu stavby (secesní, moderní, barokní, ...), pro jiné použité stavební materiály (dřevo, beton, kov, ...), tvar (čtvercová místnost, kulatá okna, rovná stěna, ...), stavební prvky (okno, balkón, podlaha, zábradlí, ...), nebo barva. Autor textu tím pomáhá čtenáři vytvořit si obrázek.

Jedním z nejznámějších českých děl, které je součástí doporučené školní literatury již na základní škole, je venkovský román *Babička* od Boženy Němcové. Autorka v něm popisuje nejen venkovský život, kraj a místo, kde se děj odehrává, ale zásadní úlohu hraje i popis domů a světnic. Téměř každý si dle jejího popisu dokáže představit roubenou chalupu pokrytou doškami na Starém bělidle v Ratibořickém údolí ve východních Čechách.⁵⁸

Dalším z děl, kde dům, život v něm a popis místa, hrají významnou roli v příběhu, je soubor povídek od Jana Nerudy *Povídky malostranské*. Především díky místopisu se čtenáři mohou vcítit do postav spojujících život v jednom měšťanském domě. Novák ve své *Studii o Janu Nerudovi* zmiňuje právě onu malebnost a dobovou zvláštnost Malé Strany, která dle jeho názoru tvoří přirozený rámec pro hlavní postavy a jejich příběhy.⁵⁹ Fakt, že dům je stěžejním

⁵⁸ [Srov.] NĚMCOVÁ, Božena. *Babička*. Český Těšín: Infiniti art, 2004.

⁵⁹ [Srov.] NOVÁK, Arne. *Studio o Janu Nerudovi*. MUNI ARTS [online]. Praha: F. Topič, 1920. [cit. 2021-04-24]. Dostupné z: <https://arne-novak.phil.muni.cz/node/135>

tématem, které všechny literární postavy spojuje, se promítá také do přebalu knihy. Na téměř všech obálkách díla vydaného v posledních sto letech je motivem.

Také v knize *Českokrumlovské domy vyprávějí* od Heleny Braunové hrají domy včetně své historie, vizuální stránky a charakteristických dobových postav zásadní úlohu. Vypráví se v ní o více než 20 legendách a příbězích domů v historickém centru města Český Krumlov.⁶⁰

Z knih pro současnou generaci dětí je nejvýznamnějším dílem i vzhledem k objemu čtenářů a jeho zfilmování fantasy kniha *Pán prstenů* od Johna Ronada Tolkiena. Ten hlavní postavy hobity zabydlel do pelouchů, což jsou v podstatě dlouhé tunely - nory, ve kterých hobiti spali, jedli, vařili, ... prostě žili. Jako inspiračním zdrojem hobití architektury mu byli hobiti, elfové nebo trpaslíci. Vkládal do jejich domů kulatá okna i dveře, což bylo velmi typické pro hobití stavitelství. Kvůli hobití velikosti byly pelouchy velmi nízké, avšak dlouhé a pohodlné.⁶¹

Jednou z prvních vizualizací domova a vesničky, se kterou se nejmenší děti seznámí prostřednictvím komiksu či animovaného filmu pro děti, je rodina Šmoulů. Šmoulové jsou modrá stvoření s bílým kloboukem a kalhotami, kteří žijí v hlubokém lese. Jejich domovem jsou pestrobarevné houby, jež tvoří celou vesnici. Právě barevnost a vnější kabátek domu, specifikuje vlastnosti jednotlivých postaviček.⁶²

Ve scénické tvorbě je vizuální stránka také velmi důležitá. V divadle nebo filmu je zásadní pro autenticitu příběhu a přenesení diváka do dané situace potřeba vytvořit kulisu prostředí. Ať už je příběh kouzelný, pohádkový, realistický, strašidelný, všechna prostředí vyžadují zázemí. V dnešních divadelních sálech se objevují kulisy v čím dál menším objemu. Manipulace s nimi je těžkopádná a brzdí děj. Z tohoto důvodu se více zapojuje použití audiovizuálních technologií, které diváka pomáhají přenést do situace, v níž se představení odehrává. Ovšem zásadní prvek, kulisa, která příběh zasazuje do dané doby či vytváří místopisnou charakteristiku je na jevišti stále potřebná.

⁶⁰ [Srov.] BRAUNOVÁ, Helena. *Českokrumlovské domy vyprávějí*. 2009, Kopp: České Budějovice.

⁶¹ [Srov.] TOLKIEN, John Ronald Reuel. *Pán prstenů – Společenstvo prstenu*. Překlad Pošustová-Menšíková Stanislava. Praha: Agro, 2006. s. 15-20.

⁶² *Šmoulové* [The Smurfs] [film]. Režie Raja Gosnell. USA, 2011.

Například v divadelní pohádce Zdeňka Svěráka o Červené Karkulce se objevuje opona hlubokého lesa a kulisa křoví, za kterou se ukrývá zlý vlk. Za oponou je interiér babiččiny chaloupky. Pravá vesnická místnost, kde babička spí a kde je sežrána vlkem. Usdlá chalupa v krásné přírodě je důležitým prvkem divadelní pohádky.⁶³

A co teprve horor. Dům, ve kterém se děj odehrává musí být strašidelný na první pohled. Hororový dům lze vidět například ve filmu „V zajetí démonů“ z roku 2013. Film byl natočen podle skutečných událostí. V domě Warrenových se odehrávaly paranormální jevy, které byly způsobeny démonem, jež v domě žil. Vše u domu i v domě bylo temné. I bez démona.⁶⁴

Zasazení děje do odpovídajícího scénického prostředí je nesmírně komplikované, ovšem zcela zásadní. V příběhu, knize, filmu, na divadelních prknech, propojení s architekturou vždy poskytne čtenáři, divákovi vizuální představu a pomůže mu pochopit spisovatelovu myšlenku a záměr. Vystižení a nalezení hlavních architektonických vlastností je ovšem mnohdy pro scénografy komplikované.

Specifickým příkladem divadelní scény je Otáčivé hlediště v Českém Krumlově. Divadlo je zasazeno do středu zámecké zahrady před letohrádek Bellarie pocházející z roku 1746. Letohrádek patří mezi nejcennější stavby zahradní architektury a je působivou kulisou, před kterou se odehrály tisíce divadelních představení. Spolu s okolím otáčivého hlediště, které obklopují vysoké stromy, keře a květiny poskytuje hercům tu nejautentičtější atmosféru.⁶⁵

⁶³ VAIS, Vladimír. *Červená Karkulka (Uhlíř, Svěrák)* [televizní pořad]. ČT, 2005. Youtube 06. 03. 2011. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=ZA5wJzkzXUg>

⁶⁴ *V zajetí démonů* [The Conjuring] [film]. Režie James Wan. USA, 2013.

⁶⁵ [Srov.] Otáčivé hlediště v Českém Krumlově. *Město Český Krumlov* [online]. 2019 [cit. 2021-05-16]. Dostupné z: https://www.ckrumlov.cz/cz/unesco_otacive_hlediste/

2 Nástin vývoje vnější formy architektury bydlení

Architekturu vymezuje Syrový jako „*umění stavět*“⁶⁶. Jejím výsledkem ovšem nejsou pouze objekty užitkové, ale také stavby, které v nás vyvolají určitou emoci, představu, myšlenku, dojem. V současné době je architektura součástí životního prostředí a jejím hlavním posláním je činit radost a zdůrazňovat svobodu. V letech předchozích reprezentovala ideologii doby, v níž byla budována a byla výrazovým prostředkem vládnoucích složek. Působení lidu bylo pouze po stránce pracovní a pozorovací. Každá společnost představovala jiné názory, ideologii, jinou úroveň technickou i kulturní.⁶⁷

⁶⁶ SYROVÝ, Bohuslav. *Architektura-svědectví dob*. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1974. s. 9.

⁶⁷ [Srov.] Tamtéž, s. 10.

2.1 Historický exkurz vývoje bydlení

Vývoj architektury a stavitelství byl v různých koutech světa odlišný. Přestože se lidé snažili o totéž, výsledky byly závislé na přírodních podmínkách. Z hlediska prvního členění rozlišuje Syrový vývojové etapy architektury na „pravěk, starověk, středověk a novověk“⁶⁸.

Pravěk

V období pravěku byla hlavní prioritou při budování obydlí potřeba bezpečí. Ochrana před nevysvětlitelnými přírodními jevy a zvířaty. Lidé obývali jeskyně, jež různými způsoby zastřešovali, stavěli mobilní stany (tepee, jurty), chýše. Autoři knihy „Světové dějiny umění“ zmiňují také kůlovité stavby poblíž komunikačních os, jejichž střechu tvořily spletené větve a zdi byly vymazány.⁶⁹ Součástí obydlí byla ohniště umístěná uvnitř i vně obydlí, která zajišťovala teplo k přežití, poskytovala světlo a plnila důležitou společenskou funkci. Stavební hmotou byl přírodní materiál jako kůže, kosti, dřevo, hlína, dřevo, kámen, rákos.⁷⁰

Starověk

Dalším milníkem ve vývoji architektury je období kolem 3000 let př. n. l. Starověk. Architektura Mezopotámie, Starověkého Egypta, Antického Řecka a Říma.

Ve starověké Mezopotámii vznikají konstrukčně významné domy vycházející z praktických potřeb s vnitřními dvory, vstupními předsíněmi, patry a galeriemi označovány jako mezopotámský dům. Domy v městech i vesnicích byly opevněny hradbami. Materiál byl doplněn o asphalt. Základní konstrukcí byla cihelná zeď. Dalšími konstrukčními prvky byly sloupy a pilíře, stropy a klenby. Mezi nejvýznamnější stavby patří metropole Babylón.⁷¹

Egyptská architektura prokomponovává do svých staveb sochařské a malířské umění prostřednictvím soch a motivů nástěnných maleb. Výrazným prvkem

⁶⁸ SYROVÝ, Bohuslav. *Architektura-svědectví dob*. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1974. s. 14-16.

⁶⁹ [Srov.] CHÂTELET, A., B. P. GROSLIER a J. KUBKOVÁ. *Světové dějiny umění – malířství, sochařství, architektura, užité umění*. Praha: Ottovo nakladatelství v divizi Cesty, 2004. s. 5.

⁷⁰ [Srov.] JELÍNEK, Jan. *Střecha nad hlavou: kořeny nejstarší architektury a bydlení*. Brno: VUTIUM, 2006. s. 13-18.

⁷¹ [Srov.] FISCHER, Tomáš. *Architektura. Vybrané kapitoly z dějin* [online]. Opava: Střední průmyslová škola stavební, 2015. s. 19 [cit. 2021-05-27]. Dostupné z: http://dk.spsopava.cz:8080/docs/pdf/architektura/P9_%20Architektura.pdf

v kompozici se objevuje sloup a pilíř. Kvalita bydlení je závislá na postavení člověka v otrokářské společnosti. Obydlí byla vyrobena z netrvanlivých materiálů. S ohledem na víru v posmrtný život jsou kvalitními, kamennými a dochovanými stavbami hrobky.⁷² Z výjevů zachycených v nich jsou nám známy vlastnosti domů z té doby. Domy se rozlišovaly dle sociálního postavení ve společnosti. Dělnické domy byly vystavěny vedle sebe se společnými zdmi a malým počtem oken s ohledem na ochranu proti slunci. Venkovské vícepodlažní domy s terasovitými střechami byly větší, zahrnovaly i místnosti pro služebnictvo. Jejich obytné místnosti byly obráceny na sever. Největší verzi obytného domu představoval palác se sloupovou síní, trůnním sálem, soukromými místnostmi, zahradou, služebnictvem a strážemi v samostatných objektech.

V řeckém antickém období se obydlí významně nepodílí na tvorbě urbanistického prostoru. Domy, většinou cihlové, bývají do ulic obráceny nezdobenou zdí bez oken. Vyskytovaly se dva typy domů většinou jednopatrových domů. Megaron a atriový dům. Pro megaron je typické vymezení otevřené předsíně sloupy a osová souměrnost. Vátriových domech byly místnosti soustředěny okolo dvorku s okny pouze do něj. Dvůr se sloupy se označuje jako peristyl a nejbohatší domy obsahovaly i dva za sebou.⁷³ Z pohledu konstrukce řeckého domu bylo zásadní, aby v létě poskytoval co nejvíce stínu a chránil obyvatele před vysokými teplotami a v zimních měsících maximum slunečních paprsků.⁷⁴ Nejdůležitějším architektonickým prvkem celé řecké architektury zdůrazňuje Koch sloup.⁷⁵ Charakteristickou vlastností řecké architektury je dle jeho názoru „*tektonický princip harmonie stojících (nosných) a ležících (nesených) stavebních částí*“⁷⁶.

Římská architektura vychází z řecké. Rozvíjí vnitřní prostor. Především po vyvinutí betonu jsou uvnitř vytvářeny klenuté prostory. Jako materiál jsou využívány cihly nejen na konstrukci, ale také jako dekorativní obklad a lité zdivo. Touha po nesmrtelné slávě vede k tvorbě dekorativní architektury

⁷² [Srov.] STAŇKOVÁ Jaroslava a Josef PECHAR. *Tisíciletý vývoj architektury*. Praha: SNTL – Nakladatelství technické literatury, 1979. s. 18.

⁷³ [Srov.] Tamtéž, s. 65.

⁷⁴ [Srov.] KUBIŠTA, František. *Dějiny umění pravěku a starověku*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1969. s. 162-163.

⁷⁵ [Srov.] KOCH, Wilfried. *Evropská architektura – encyklopedie evropské architektury od antiky po současnost*. Praha: Ikar, 1998. s. 31.

⁷⁶ Tamtéž, s. 31.

a monumentálních staveb.⁷⁷ Římský dům se vyvinul ze spojení řeckého domu s peristylem a etruského s atriem. Dominantním prostorem v domě majetnějších občanů bylo atrium s představenou předsíní a krbem. Okolo atria se nacházely ložnice, přijímací místnost (tablinium), jídelna, koupelna a kuchyně.⁷⁸ Pro chudé se stavěly malé atriové domky, či nájemní domy (insula) s několika patry. Ty byly do ulice honosně zdobeny sloupovím, ovšem uvnitř obsahovaly velké množství malých bytů, v nichž některé místnosti neměly ani okno. Ti nejbohatší si zakládaly villy suburbana s několika peristly či atrií, rozsáhlým parkem s vodními nádržemi, sochami a sloupořadím. Dochovaným zástupcem této skupiny bydlení je Hadriánova vila v Tivoli.⁷⁹

Středověk

Období středověku se datuje do let 500 až 1500 let n. l. Syrový zdůrazňuje významnost těchto 1000 let z hlediska výrazných změn a vývoje s ohledem na nadání evropské populace.⁸⁰ Toto období zahrnuje architekturu křesťanskou, byzantskou, předrománskou, románskou a gotickou.

Křesťanská architektura se rozvíjí především u staveb se sakrálním charakterem. Na ní navazuje byzantská architektura, v níž zaujímají hlavní postavení sakrální stavby a chrámy. Paláce a domy tvoří různorodé komplexy v zahradách s kupolemi, galeriemi a terasami. Mnohdy zahrnují i lázně, hřiště, či chrámy. Skládá se ze třech částí. Chalké (veřejné části), dafné (úřední s přijímacími sály) a posvátného paláce (soukromé části, trůnního sálu). Průčelí nebývá příliš honosné. Důraz je kladen na barevnost. Na zdobení exteriéru se používá kombinace kamene a cihel. V bohatých interiérech vévodí fresky a mozaiky.⁸¹

Předrománská architektura je silně ovlivněna církví. Stavby z tohoto období nejsou z hlediska stavebního ani architektonického vysoké úrovně. Jako nový stavební druh se vedle baziliky a centrály objevuje klášter. Ten je tvořen kostelem, konventem, opatstvím, špitálem, školou a dalšími hospodářskými

⁷⁷ [Srov.] FISCHER, Tomáš. *Architektura. Vybrané kapitoly z dějin* [online]. Opava: Střední průmyslová škola stavební, 2015. s. 76 [cit. 2021-05-27]. Dostupné z: http://dk.spsopava.cz:8080/docs/pdf/architektura/P9_%20Architektura.pdf

⁷⁸ [Srov.] Tamtéž, s. 78.

⁷⁹ [Srov.] SYROVÝ, Bohuslav. *Architektura-svědectví dob*. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1974. s. 100.

⁸⁰ [Srov.] Tamtéž, s. 109-110.

⁸¹ [Srov.] FISCHER, Tomáš. *Architektura. Vybrané kapitoly z dějin* [online]. Opava: Střední průmyslová škola stavební, 2015. s. 97-99 [cit. 2021-05-27]. Dostupné z: http://dk.spsopava.cz:8080/docs/pdf/architektura/P9_%20Architektura.pdf

budovami. Za první klášter je považován klášter Monte Cassino v Itálii z roku 529.⁸²

Pro románský sloh je typická hlavně členitost, velká hmotnost a vznosnost. Charakteristickým stavebním druhem tohoto období jsou církevní stavby (kláštery, baziliky, rotundy), tvrze, opevněné hrady, mosty, věže. Vznikají nová města, v nichž domy stojí samostatně v podobě opevněných dvorců, centrem bývá náměstí s chrámem, na kterých se konaly trhy. Nejvíce využívaným materiálem bylo dřevo a kámen.⁸³ Nejstarším založeným městem v České republice je z roku 1210 město Bruntál. Prvními hrady jsou Přimda a Landštejn.

Na venkově se rozvíjí lidové stavitelství, jež vychází z místních podmínek daných hospodářstvím, tradicemi a materiálním zabezpečením. Stavby jsou navrhovány s ohledem na terén, přírodní podmínky, výrazový projev a lokální materiál. Základní stavbou je zemědělská usedlost se štítem otočeným směrem k veřejnému prostranství, jejíž součástí je obytný dům. Nejčteněji zastoupený je dům se síní uprostřed půdorysu.⁸⁴

Architekturu vrcholného a pozdního středověku představuje gotika. V gotickém slohu určuje Herout tyto zásadní znaky: „*Za znaky gotiky (i když to neplatí vždy a zcela jednoznačně, a zejména v české vrcholné gotice bychom našli řadu výjimek) se počítají lomený oblouk, žebrová klenba, opěrný systém a vertikálnost, štíhlost tvarů směřujících vzhůru.*“⁸⁵ Tyto architektonické znaky se vyskytují především na církevních stavbách – chrámech (katedrálách), kláštorech, ale také ve feudálních sídlech, měšťanských obydlích, opevnění, veřejných a světských stavbách.

V gotice alias době hradů byly stavěny hrady mohutné a konstrukčně složité, ale i menší hrady a tvrze přímo v městech a vesnicích, z nichž později vznikly paláce. Velké hrady byly budovány s ohledem na obranu před útoky zdokonalenými palebnými zbraněmi, obléhacími stroji.⁸⁶ Feudálním vlastníkům byly nejen pevnostmi, ale také bydlením, i když často z důvodu polohy či funkce

⁸² [Srov.] FISCHER, Tomáš. *Architektura. Vybrané kapitoly z dějin* [online]. Opava: Střední průmyslová škola stavební, 2015. s. 106 [cit. 2021-05-27]. Dostupné z: http://dk.spsopava.cz:8080/docs/pdf/architektura/P9_%20Architektura.pdf

⁸³ [Srov.] HEROUT, Jaroslav. *Staletí kolem nás*. Litomyšl: Paseka, 2002. s. 15-45.

⁸⁴ [Srov.] ŠKABRADA, Jiří. *Lidové stavby: architektura českého venkova*. Praha: Argo, 1999. s. 152.

⁸⁵ HEROUT, Jaroslav. *Staletí kolem nás*. Litomyšl: Paseka, 2002. s. 47-48.

⁸⁶ [Srov.] SYROVÝ, Bohuslav. *Architektura-svědectví dob*. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1974. s. 160.

nepohodlným. Vzhled hradu byl ovlivněn jeho funkcí a účelem jejich výstavby, polohou a majitelem. Z hlediska funkce rozlišujeme hrady na sídelní, věžeňské, strážní, správní a celní. Podle umístění na výšinné, vodní, nížinné, ostrožní. A na základě majitele je dělíme na královské, císařské, věnné, biskupské, řádové, městské a panské.⁸⁷ Velice přínosným vynálezem bylo vytápění hradů krbem. Tento způsob topení se později rozšířil i do obytných domů.⁸⁸

Základním stavebním druhem městské výstavby byl měšťanský dům.⁸⁹ Býval hluboký, součástí uliční fronty, postaven na úzké parcele s reprezentativním štítem a přední fasádou. Srdcem městského domu se stal mázhaus, v němž se provozovalo řemeslo či obchod. Z něj byl vstup do obytných místností v zadní části, komor, vnitřního dvora, hospodářských budov a do obytného patra. Ve dvorech bývaly dřevěné pavlače. Domy okolo náměstí byly honosnější se vstupy často lemovanými podloubím.⁹⁰ V tomto období byla zakládána nová města s jasným půdorysným rozložením – náměstím s radnicí a většinou pravoúhlou uliční sítí např. České Budějovice.

Nejvíce využívané typické architektonické prvky gotiky použité nejčastěji na fasádách a interiérech chrámů, ale také domů, jsou: fiála, kytka, křížová kytka, chrlič, hlavice.⁹¹

Novověk

Začátek novověku bývá nejčastěji spojován s datem 1492 tj. objevením Ameriky. Prvním uměleckým směrem novověku byla renesance. Doba nejen velkých námořních objevů, ale také nejvýznamnějších umělců všech dob mezi něž patří Donato d'Angelo, Rafael Santi, Michelangelo Buonarrotti, a další.⁹² Její zrod je ovlivněn především rozvojem řemesel a manufakturovou výrobou. Renesance se výrazně zasadila o změny ve všech oblastech. I v architektuře. Zásadní změna je patrná ve vnímání umění, jež není výhradní doménou náboženství. Začátek

⁸⁷ [Srov.] FISCHER, Tomáš. *Architektura. Vybrané kapitoly z dějin* [online]. Opava: Střední průmyslová škola stavební, 2015. s. 125-131 [cit. 2021-05-28]. Dostupné z: http://dk.spsopava.cz:8080/docs/pdf/architektura/P9_%20Architektura.pdf

⁸⁸ [Srov.] ŠKABRADA, Jiří. *Lidové stavby: architektura českého venkova*. Praha: Argo, 1999. s. 15-20.

⁸⁹ [Srov.] STAŇKOVÁ Jaroslava a Josef PECHAR. *Tisíciletý vývoj architektury*. Praha: SNTL – Nakladatelství technické literatury, 1979. s.148.

⁹⁰ [Srov.] HEROUT, Jaroslav. *Staletí kolem nás*. Litomyšl: Paseka, 2002. s. 59, 67-103.

⁹¹ [Srov.] FISCHER, Tomáš. *Architektura. Vybrané kapitoly z dějin* [online]. Opava: Střední průmyslová škola stavební, 2015. s. 138 [cit. 2021-05-29]. Dostupné z: http://dk.spsopava.cz:8080/docs/pdf/architektura/P9_%20Architektura.pdf

⁹² [Srov.] SYROVÝ, Bohuslav. *Architektura-svědectví dob*. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1974. s. 207, 218-224.

novověku vnímá Herout jako velice důležité období s ohledem na vývoj dalších uměleckých slohů.⁹³

V renesanci se kladl důraz především na světskou architekturu. Církevní stavby jsou nadále ve významném objemu realizovány, ovšem zásadními stavebními druhy jsou stavby světské s ohledem na jejich vývoj a pestrost. Gotické hrady a sídla jsou přestavovány na pohodlné zámky a paláce s reprezentativními zahradami. Na jejich fasádách se uplatňují architektonické zdobící prvky jako bosáž, rustika⁹⁴ a sgrafita a stavební prvky jako arkády, lodžie a ochozy. Budují se vily a letohrádky s velkou tvarovou pestrostí s typicky otevřenými halami ohraničenými sloupovím, velkolepým schodištěm.

Při výstavbě městských domů se navázalo na jejich uspořádání z období gotiky. Z důvodu častých požárů se domy přestavovaly. Dřevěné štíty se nahrazovaly zděnými, či se dokonce vybudoval nový dům na původním místě. Typickým znakem býval vysoký stupňovitý štít s dekorativním prvkem freskou a arkýři válcovitého tvaru. Vstupy domů často lemovala podloubí. Některé řadové domy byly svými průčelími sjednoceny. Ve městech se stavěly nové reprezentativní veřejné budovy zejména školy, radnice, knihovny, špitály, divadla, tržnice, jízďárny, střelnice.⁹⁵ Objevuje se snaha vnést do městského prostoru koncepci interiéru. Příkladem je Kapitolské náměstí v Římě, na němž se podílel Michelangelo.⁹⁶

Z renesančního slohu se přešlo na barokní umění a rokoko. Syrový datuje období baroka od 16. st. do 18. století. Jeho základní funkcí je reprezentace. Barokní stavby jsou velkolepé, se silným výrazem a zachyceným pohybem. Architektura je silně symbolická. Stavby mají složité půdorysy, do interiéru se zakomponovávají iluzivní malby, které opticky zvětšují či zmenšují prostor, vnější vzhled budovy je plánován nezávisle na vnitřních prostorech, přešlo se od

⁹³ [Srov.] HEROUT, Jaroslav. *Staletí kolem nás*. Litomyšl: Paseka, 2002. s. 203.

⁹⁴ „Rustika z lat. *rusticus*=venkovský, selský, hrubý), též bosáž, *opus rusticum* (selská stavba; zdivo z kamenů původně hrubých, neopracovaných, později záměrně tvarovaných. Průběhem doby se rustika proměnila v dekoraci, která své konstrukční poslání už naznačuje pouze symbolicky. Provádí se buď jako obklad méně hodnotného zdiva než je kamenné zdivo kvádrové (které předstírá), nebo je součástí zdiva konstrukčního (zpravidla na stavbách inženýrských). R. sgrafitová je vytvořena sgrafitem, které kresbou napodobuje kamenný kvádr.“

SYROVÝ, Bohuslav. *Architektura – naučný slovník*. Praha: SNTL, 1961. s. 180.

⁹⁵ [Srov.] HEROUT, Jaroslav. *Staletí kolem nás*. Litomyšl: Paseka, 2002. s. 114-119.

⁹⁶ [Srov.] FISCHER, Tomáš. *Architektura. Vybrané kapitoly z dějin* [online]. Opava: Střední průmyslová škola stavební, 2015. s. 148 [cit. 2021-05-27]. Dostupné z: http://dk.spsopava.cz:8080/docs/pdf/architektura/P9_%20Architektura.pdf

dodržování úměrnosti a vyváženosti k deformovanosti tvarů.⁹⁷ V barokní architektuře při zdobení úzce spolupracují s architekty sochaři i malíři, aby vznikl výsledný požadovaný dojem. Tzn. využívají se promyšlené efekty světla, vody pomocí kašen a fontán, výrazně kontrastních maleb, obkládá se mramorem pravým i umělým, štukují se ornamenty, vytváří balustrády, koule, vázy.⁹⁸

Z hlediska urbanismu se v baroku klade důraz na dominanty a působení celkové kompozice. Zakládají se nová náměstí, vznikají nové široké ulice, bourají se celé bloky domů, aby mohly vzniknout nové.⁹⁹ Domy se realizují půdorysem do šířky s výstavným portálem situovaným do ulice. V rokoku se více používají mansardové střechy s vikýři a balustrády.

Z období baroka se zachovalo velké množství památek užitkových, ale také lidové architektury. Specifickým označení „selské baroko“ se označují domy vystavěné na vesnicích v duchu dekorací baroka opatřené typickými štíty. Příkladem vesnice v tomto stylu jsou Holašovice.

Obdobím následujícím baroko je klasicismus. Tím se již dostáváme do architektury 19. století, jež se zásadně mění. Rozvíjí se průmysl, sakrální architektura nemá hlavní slovo ve vývoji stylu, architekt je absolvent vysoké školy s technickým zaměřením, investory bývají nově města, podnikatelé, státní správa. Jejím typickým znakem je různorodost.

Klasicismus z konce 18. století¹⁰⁰ Herout definuje následovně: „*Klasicismus zpočátku ještě v mnohém připomíná vnějškově barok. Je však i v těchto případech více strohý, opouští hybnost tvarů i půdorysů, fasády se zplošťují a detail se stává suchým, přibývá na geometričnosti v členění.*“¹⁰¹ V letech 1800 až 1830 se do architektury projevuje vliv neoklasicismu a empíru. Hradby kolem měst jsou bourány, z nich vznikají parky, promenády, třídy vedoucí k nově vybudovaným nádražím po zavedení železnice. Vznikají nové podoby měst, jež si některá města zachovala dodnes. V neoklasicistním stylu se budují soudy, paláce, nemocnice, divadla, parky, měšťanské domy, činžovní domy. Měšťanský činžovní dům byl

⁹⁷ [Srov.] SYROVÝ, Bohuslav. *Architektura-svědectví dob*. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1974. s. 273-274.

⁹⁸ [Srov.] KOCH, Wilfried. *Evropská architektura – encyklopedie evropské architektury od antiky po současnost*. Praha: Ikar, 1998. s. 238, 388, 417-418.

⁹⁹ [Srov.] FISCHER, Tomáš. *Architektura. Vybrané kapitoly z dějin* [online]. Opava: Střední průmyslová škola stavební, 2015. s. 165 [cit. 2021-05-27]. Dostupné z: http://dk.spsopava.cz:8080/docs/pdf/architektura/P9_%20Architektura.pdf

¹⁰⁰ [Srov.] HEROUT, Jaroslav. *Staletí kolem nás*. Litomyšl: Paseka, 2002. s. 201.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 202.

typický střízlivou fasádou, litinovými pavlačemi ve dvorcích, vnitřními světlíky, sedlovou střechou, požárními štíty, vzdušností a světlostí a průjezdem do dvora či chodby s obchody.¹⁰² Domům byla přidělována čísla popisná. Budují se lázeňská města v empírovém stylu. Z nového materiálu litiny se odlévali různé části budov, vyráběly se prosklené skleníky. Vesnice se zaplňovaly panskými dvory.¹⁰³

Klíčovým myšlenkovým hnutím ovlivňujícím architekturu, literaturu a výtvarné umění v 19. století byl romantismus. Herout ho popisuje jako temný a malebný zároveň. Vrací se do středověku ovšem v romantickém hravém podání.¹⁰⁴ Forma staveb byla uvolněná a členitá s častou absencí symetrie. Zpočátku se stavělo na základě emocionálního vztahu k inspiraci v minulosti, později se vycházelo z předloh až akademicky přesně. V tomto období se asanují staré čtvrtě, na jejich místech vznikají nové uliční sítě, parky, sady a komunikace, podél nichž stojí reprezentační budovy.

Z romantismu vznikly historizující slohy „neo-“. Neogotika, neoromanský sloh, neorenesance, neobaroko. Kromě chrámů, nemocnic, radnic, starobinců, bank, škol, muzeí, vznikaly továrny, tržnice, kasárny, pomníky, turistické objekty – rozhledny, nádraží, knihovny, obchodní domy a nájemní pavlačové domy.

Bydlení obyčejných lidí a dělníků v 19. století v činžovních a řadových domech zmiňuje ve své knize Koch.¹⁰⁵ Zlepšení podmínek bydlení se věnovalo velké úsilí. Přívod vody, chodníky, široké ulice, citlivé začleňování infrastruktury, budování kanalizace, plynového osvětlení. Fasády městských domů byly zdobeny dekorací daného slohu. Často mívají hladká průčelí nebo částečné zdobení figurální kresbou či plošným sgrafitem.¹⁰⁶

Vývoj architektury během 20. století se odehrával v určitých letech či dekádách, v nichž převládaly dominantní tendence. Jednotný sloh nebyl z důvodu dynamiky vývoje, proměn společnosti a globalizace vytvořen.¹⁰⁷ Posledním univerzálním stylem z přelomu století 19. a 20. je secese. Jejími hlavními znaky

¹⁰² [Srov.] FISCHER, Tomáš. *Architektura. Vybrané kapitoly z dějin* [online]. Opava: Střední průmyslová škola stavební, 2015. s. 177 [cit. 2021-05-02]. Dostupné z: http://dk.spsopava.cz:8080/docs/pdf/architektura/P9_%20Architektura.pdf

¹⁰³ [Srov.] HEROUT, Jaroslav. *Staletí kolem nás*. Litomyšl: Paseka, 2002. s. 203-212.

¹⁰⁴ [Srov.] Tamtéž, s. 235-239.

¹⁰⁵ [Srov.] KOCH, Wilfried. *Evropská architektura – encyklopedie evropské architektury od antiky po současnost*. Praha: Ikar, 1998. s. 378-379.

¹⁰⁶ [Srov.] HEROUT, Jaroslav. *Staletí kolem nás*. Litomyšl: Paseka, 2002. s. 241-254.

¹⁰⁷ [Srov.] FISCHER, Tomáš. *Architektura. Vybrané kapitoly z dějin* [online]. Opava: Střední průmyslová škola stavební, 2015. s. 191 [cit. 2021-05-27]. Dostupné z: http://dk.spsopava.cz:8080/docs/pdf/architektura/P9_%20Architektura.pdf

jsou rostlinné motivy, výrazná barevnost, vitrážová okna, různé tvary oken a balkónů a především zdobnost, obzvláště vlnící se křivky. Průčelí domů nebyla pouze omítková průčelí, ale i obkládaná či kamenná.¹⁰⁸ Funkční a sociální otázky ve výstavbě byly upozaděny, pozornost byla zaměřena na dekoraci.¹⁰⁹ Mezi nejvýznamnější architekty patří Antoni Gaudí, který bývá řazen i do individualistické moderny.

Individualistická moderna navazuje a reaguje na secesi. Návrhy architektů jsou velice osobité s jistými společnými znaky: pravdivost v architektuře, minimum dekorativních prvků a architektonických článků, asymetrie, používání surových materiálů jako dekorativních prvků, funkčnost, jednoduché, hranolovité tvary. Vychází se z funkce budovy. Herout označuje modernu jako sloh, ve kterém bylo důležité tvořit stavby autentické, novodobé, praktické sloužící potřebám člověka.¹¹⁰ „Moderna představuje architekturu světa vyspělé techniky a jako rovnocenní činitelé se v ní spojují umění, technika a účelnost. Zároveň se začíná dobírat poznatků, že nový výtvarný sloh se rodí nikoli z nových tvarů (o což se pokoušela krátce předtím secese), ale z nového obsahu, a nový obsah vzniká z nového životního stylu. Architektonická tvorba tohoto období má na zřeteli především prostor a konstrukci, nikoliv tvar a výzdobu, dovozujíc, že nepraktické není krásné, a slohový výraz hledá v jednoduchosti a účelnosti.“¹¹¹ Nejznámějším českým zástupcem je Jan Kotěra a jeho dílo Národní dům.

Expresionismus je dalším ze stylů architektury, který se snažil „proniknout za povrch tvarů“¹¹². Projekty budované v tomto stylu byly ekonomicky náročné, z toho důvodu jich bylo poměrně málo realizováno. Společnými znaky byl kontrast, dynamika, deformace, výraz.

Dekorativní styl ART DECO, jenž se snažil o estetiku, se významně podílel na výstavbě především v USA. Nejznámější jsou výstavby mrakodrapů Chrysler Building a Empire State Building. Tento směr postihl spíše interiér domů, hlavně sklo, keramiku, koberce, bytový textil, atd. Zdobnost se ukázala ale i na fasádách.

¹⁰⁸ [Srov.] HEROUT, Jaroslav. *Staletí kolem nás*. Litomyšl: Paseka, 2002. s. 255-259.

¹⁰⁹ [Srov.] SYROVÝ, Bohuslav. *Architektura-svědectví dob*. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1974. s. 386-392.

¹¹⁰ [Srov.] HEROUT, Jaroslav. *Staletí kolem nás*. Litomyšl: Paseka, 2002. s. 273.

¹¹¹ Tamtéž, s. 274.

¹¹² FISCHER, Tomáš. *Architektura. Vybrané kapitoly z dějin* [online]. Opava: Střední průmyslová škola stavební, 2015. s. 202 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: http://dk.spsopava.cz:8080/docs/pdf/architektura/P9_%20Architektura.pdf

Dynamickou architekturu v letech 1911 – 1915 představoval Český kubismus. Ten se projevil i ve výtvarném umění. Vychází z geometrických tvarů, hlavně z krychle. Stavby se vyznačují ostře řezanými tvary, propojení nebývá pravouhlé, ale spíše šikmé, linie klikaté. Jeho pokračovatelem bývá označován rondokubismus typický obloučovým dekorem.

Z geometrické abstrakce vychází další umělecké hnutí konstruktivismus. Ten splývá s funkcionalismem. Díla mají geometrické, technické a stereometrické prvky.¹¹³

Evropským centrem avantgardního umění, které z expresionismu postupně dospěje až k funkcionalismu, se nazývá BAUHAUS. Jedná se o umělecko-průmyslovou školu ve Výmaru z roku 1919, jejíž studenti se v rámci výuky řemesla učili práci s materiály. Studium bylo korunováno architekturou.

Principy funkcionalismu se využívají dodnes. Tím hlavním je „*forma následuje funkci*“¹¹⁴. Vše je určeno požadavky z hlediska ekonomického, provozního, sociálního a hygienického. Jeho znaky jsou asymetrie, inovativní konstrukční řešení, plochá střecha, prosvětlený prostor, tvar budovy rozevřené do prostoru, hladká zavěšená fasáda, pásová okna, strojová estetičnost.¹¹⁵ Volný půdorys a sloupy umožnily rozmístění příček dle potřeby. Na plochých střechách se zakládaly zelené zahrady jako ochrana před vlhkostí. Větší prosklené plochy jsou způsobeny instalací horizontálních oken.¹¹⁶

Architektonický směr inspirovaný přírodou se označuje jako organická architektura. Její filosofií je návrat k přírodě a propojení s ní. Tento směr je v současnosti trendem.

Po druhé světové válce se začíná objevovat historický směr tzv. socialistický realismus. V socialistických městech vznikají obytné čtvrti např. Ostrava-Poruba. Moderní architektura byla vnímána a prezentována jako buržoazní a bytová výstavba podléhala ideologii socialismu. Rozšířila se výstavba unifikovaných panelových domů na založených typizovaných sídlištích. Původní výstavba působila vzhledem k šedé panelové barvě velice chmurně. Výškové domy měly

¹¹³ [Srov.] FISCHER, Tomáš. *Architektura. Vybrané kapitoly z dějin* [online]. Opava: Střední průmyslová škola stavební, 2015. s. 204 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: http://dk.spsopava.cz:8080/docs/pdf/architektura/P9_%20Architektura.pdf

¹¹⁴ Tamtéž, s. 208.

¹¹⁵ [Srov.] HEROUT, Jaroslav. *Staletí kolem nás*. Litomyšl: Paseka, 2002. s. 277-287.

¹¹⁶ [Srov.] SYROVÝ, Bohuslav. *Architektura-svědectví dob*. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1974. s. 409-410.

rovné střechy a kolem domů byla zasazena veřejná zeleň. Panelové domy měly splňovat předpoklad účelnosti, hospodárnosti a masového zdravého bydlení všem. „Paneláky“ byly stavěny od šedesátých do osmdesátých let.¹¹⁷ První panelový dům byl v Československu postaven v roce 1953. Jejich vnímání a budoucnost je velice kontroverzní. Pro každého reprezentuje něco jiného. Proto i jejich revitalizace je obtížná. Ovšem vzhledem ke stárnoucím materiálům, ze kterých byly postaveny, v současnosti nutná. Z tohoto důvodu se šedivá sídliště vybarvila a velice často změnila vzhledy celých měst.¹¹⁸ Výrazným odpůrcem zateplování a celování fasád a „omalování paneláků jako hraček“, jež signalizuje jejich nepochopení z kvalitativního úhlu pohledu, jeho podstaty a degradaci na „legrační domy“ je architekt Pleskot.¹¹⁹

Kromě panelové výstavby byla realizovaná i výstavba rodinných domů. Jejich umístění se přizpůsobovalo terénu. Umísťovaly se stupňovitě ve svazích, na satelitních předměstích, v řadové zástavbě i jednotlivě. V devadesátých letech se preferovala výstavba nízkých domů s obývaným podkrovím, omítkovou fasádou, kamennou podezdívkou, s plastovými okny na míru.¹²⁰

2.2 Současná obývaná architektura

V předchozí kapitole byla architektura rozdělena dle specifických architektonických prvků do různých stylů. V současné architektuře je ovšem kategorizace do architektonických stylů, které byly vždy užitečnými nástroji, přestože pouze vnějšími, nepoužitelná. Nové stavby, jež ještě nemají své historické zařazení, vyžadují dle Kocha individuální přístup. Tyto dobově výrazné úchvatné stavby často spojuje velké množství skleněných fasád (předsazených), vnější pláště blobů, technicky odvážné moderní nosné konstrukce vycházející

¹¹⁷ [Srov.] SYROVÝ, Bohuslav. *Architektura-svědectví dob*. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1974. s. 433-434.

¹¹⁸ [Srov.] JANDA, Martin. Panelstory aneb kde se vzala sídliště. 21. *STOLETÍ* [online]. 20. 5. 2017 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://21stoleti.cz/2017/05/20/panelstory-aneb-kde-se-vzala-sidliste/>

¹¹⁹ [Srov.] VOLF, Petr. Panelák je panelák je panelák. *Zlínská architektura* [online]. 2010 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <http://www.architekturazlin.cz/panelak-je-panelak-je-panelak>

¹²⁰ [Srov.] HEROUT, Jaroslav. *Staletí kolem nás*. Litomyšl: Paseka, 2002. s. 291-301, 307.

z nových materiálů, stavebních technik, počítačových možností, podpořené bohatým finančním zázemím.¹²¹

Kratochvíl upozorňuje na fakt, že i když máme na počátku 21. století finanční prostředky, technické prostředky, svobodu v experimentování a absenci konvencí, stavební výstavba má spíše vlastnosti degradační a dezintegrační, než naplnění myšlenky vytvoření krásného a funkčního prostředí všem vrstvám obyvatelstva. V současné době může architekt svou tvorbou ovlivnit jen nepatrnou část bytové výstavby. Tento trend, kdy architektura ustupuje a stává se menšinovou disciplínou v často banální produkci, je patrný po celém světě. O to více by se měli architekti dle Kratochvíla snažit o to, aby nepodléhali pouze originalitě a výlučnosti stavěného díla oceněné jejich profesí, ale kladli důraz na kultivování každodenního světa a do své tvorby promítali hodnoty a ideje společnosti.¹²²

Dnešní architektonické dílo je určováno účelem, prostředky, podmínkami a jejich vzájemnou vazbou. Z hlediska civilizačního vývoje, jež klade důraz na omezený zdroj materiálů a energií, se v současnosti nejvíce projevuje vliv na tvorbu architektury „zelené“. To vyplývá i z celkového smyslu architektury, tj. diskuse o světě, který spolu všichni sdílíme. I česká architektura je napojena na tento celosvětový trend. Světoví architekti se začali problematikou rostoucích nároků na energii, vodu, materiály, zdroje a jejich vyčerpatelnost na Zemi zabývat již od osmdesátých let dvacátého století. Postupně se úvahy z akademické půdy o energeticky úspornějších řešeních ve stavebnictví začaly přesouvat i do politického života.

Již v roce 2009 vyčísla EU ve své Studii o možnostech úspor energie v členských státech EU, kandidátských zemích a zemích EHP procentuální podíl celosvětové spotřeby energií pro provoz budov ve výši 40%.¹²³ Sledování ekologických parametrů při výstavbě se stalo nejen nezbytnou součástí procesu, ale další výzvou k použití nových technologií, kvalitnějších a zajímavějších řešení. V některých zemích se výstavba nízkoenergetických domů stala normou.

¹²¹ [Srov.] KOCH, Wilfried. *Evropská architektura – encyklopedie evropské architektury od antiky po současnost*. Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 2012. s. I-II.

¹²² [Srov.] KRATOCHVÍL, Petr. *Současná česká architektura a její témata*. Litomyšl: Paseka, 2011. s. 9.

¹²³ [Srov.] Study on the Energy Savings Potentials in EU Member States, Candidate Countries and EEA Countries Final Report. *Energy Economics Group* [online]. 15. 5. 2009, s. 98 [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/2009_03_15_esd_efficiency_potentials_final_report.pdf

Vzhledem k možnostem využití nových materiálů a technologií, lze navrhnout i velké budovy energeticky šetrné k životnímu prostředí.

Architekturu jako „lidský nástroj pro obydlování světa“ vnímá mexický architekt Kalach. Je přesvědčen, že obydlování mění nejen životní prostředí a okolí, ale také způsob obývání a užívání. Jeho vizí je inspirace a určování architektury geografii. Podnebím, vegetací, krajinou a tektonikou země.¹²⁴ Ze všech těchto kritérií vychází pasivní dům se svými charakteristickými prvky jako je většinou kompaktní tvar, přesně daný poměr otevřených a plných stěn s ohledem na zeměpisnou polohu, skleněnými plochami, instalovanými solárními panely a rekuperačním systémem.¹²⁵

Dalším trendem k navrhování energeticky šetrných domů je využití charakterických vlastností tradičních materiálů (dřeva, slámy, hlíny, ...) a pomocí dalších faktorů zvýšit akumulaci tepla, větrání či osvětlení. Například architekt Rauch se dívá na hlínu jako na šampiona stavebních materiálů s ohledem na jeho udržitelnost a ekonomický aspekt.¹²⁶ Dle jeho názoru je „*architektura vlastně služba nebo služebník, a to nejen pro lidi, ale také pro přírodu a životní prostředí*“¹²⁷. Ekologicky zodpovědné stavby nemusí být pouze nízkoenergetické. Skála chápe architekturu jako nejvyšší „formu umění, obraz doby“. Vyzdvihuje surové přirozené podoby materiálů.¹²⁸

Největší obrodu ve stavebnictví zažívá dřevo. Je charakteristické svou nízkou energetickou náročností na svou výrobu, obnovitelností a recyklací. Z hlediska smyslového vnímání je vysoce hodnoceno a velebno. Architekt Tyrpekl dokonce uvedl: „*Ve dřevě je příjemné pobývat. Nic lepšího člověk zatím nevymyslel.*“¹²⁹

Důraz na přirozenost a originální způsoby použití materiálů zmiňuje ve svém dvanáctém přirozené architektury Rajniš. Blízkost přírodních materiálů člověku vysvětluje s ohledem na přirozené stárnutí. Přirozená architektura je jím definována jako: „Architektura, která používá věci, jež se za ty miliardy let evoluce

¹²⁴ [Srov.] KALACH, Alberto. Mistr mexické architektury, který v betonových stavbách pěstuje džungli. *INTRO: Beton*. Vega, společnost s ručením omezeným, 2017, č. 2, s. 36.

¹²⁵ [Srov.] KRATOCHVÍL, Petr. *Současná česká architektura a její témata*. Litomyšl: Paseka, 2011. s. 22.

¹²⁶ [Srov.] RAUCH, Martin. Stavitel hlíny. *INTRO: Hlína*. Vega, společnost s ručením omezeným, 2019, č. 9, s. 20.

¹²⁷ Tamtéž, s. 20.

¹²⁸ [Srov.] SKÁLA, František. Přirozený funkcionalismus. *INTRO: Kámen*. Vega, společnost s ručením omezeným, 2017, č. 4, s. 4-5.

¹²⁹ TYRPEKL, Jan. Pleteme si pohodlí se štěstím. *INTRO: Dřevo*. Vega, společnost s ručením omezeným. 2020, č. 11, s. 56.

v přírodě vyvinuly tak, že jsou geniální a úžasné A samozřejmě, že když se blížíme k přírodě a zároveň se snažíme být ekonomičtí a zároveň přemýšlíme i o tom, aby intervence každé stavby do přírody a prostředí byla na svém počátku i konci minimální, tak tím pádem jaksí „*mimochodem děláme to, čemu se dnes vznostně říká udržitelný rozvoj a udržitelná architektura*“¹³⁰.

Z hlediska vnějšího vizuálu domu se minimální narušení přírody, či dokonce splynutí s ní, často projevuje částečným zabudováním pod zem. Tento princip přináší kromě estetického propojení s přírodou také vyšší tepelně izolační schopnosti a v důsledku i menší energetickou náročnost.

Za předchůdce současných krajinně ochranných trendů považuje Kratochvíl architekta Žáka. Ten vytvořil zásady pro soulad krajiny a stavby. Jsou jimi: architektonicky dobře vytvořená stavba, použití původem místních přírodních materiálů, pokrytí stavby zelení a její nenápadnost, přirozené stárnutí stavby a mezi nejzásadnější patří zákaz výstavby tam,¹³¹ „kde by jí byly obětovány krajinné hodnot, jejich cena tkví právě v jejich neporušitelnosti“.¹³²

Citlivost k přírodě lze projevit také tvarově. Organická architektura se inspirovuje křivkami přírody a projevuje do staveb různá zakřivení. Ne vždy ale neobvyklá forma dodržuje zásadu udržitelnosti.

Současná architektura se velice často dostává do rozporu udržitelnosti, minimalizace energetické náročnosti a krásna. Jako argument používá Kratochvíl krásné historické budovy, které přežily staletí a tím prokázaly svou udržitelnost.¹³³ Historické budovy představují další odlišně vnímaný pohled na současnou architekturu. Na straně jedné stojí ochránci historických jader měst, které se často staly turistickými kulisami (centrum města Český Krumlov) a na straně druhé invenční architekti, jenž by rádi vrátili novou architekturu do měst, aby byla vidět a demonstrovala současnost. Smyslem není přizpůsobování, ale vytváření synergií k historickým domům v okolí. Jejich argumentem bývá smysl města jako místa obydleného lidmi a zaplněného procesy, kde většinou historie k dokonalému fungování překáží. Právě v souvislosti s ústupkem architektury směrem k památkové ochraně zmiňuje Kratochvíl trend fasádismu, kdy se

¹³⁰ RAJNIŠ, Martin, FIALOVÁ, Irena, TICHÁ, Jana. *Martin Rajniš*. Praha: Zlatý řez, 2008.

¹³¹ [Srov.] KRATOCHVÍL, Petr. *Současná česká architektura a její témata*. Litomyšl: Paseka, 2011. s. 25.

¹³² Tamtéž, s. 25.

¹³³ [Srov.] Tamtéž, s. 27.

Přestože se technická vybavenost obydlených domů za posledních 10 let zvýšila, skladba materiálů, z nichž byly domy postaveny, zůstala takřka neměnná. Cihly, tvárnice, kámen. Mírně klesl podíl domů z panelů a nepálených cihel.¹³⁹ Naopak v posledních sedmi letech vzrostl podíl dokončených dřevostaveb.¹⁴⁰ Nové materiály jsou často finančně velice náročné a stavitelé více investují právě do technické výbavy, která bývá vysoce funkční s dlouhou životností a v budoucnu přinese značné úspory. Z hlediska vnějšího vizuálu domu jsou moderními fasádami vnímány a nejvíce používány: kovové, prosklené, betonové, zděné, plastové a dřevěné.¹⁴¹

Zásadní trendy současné architektury se promítají i do trendů bytové architektury. Snahy o šetření neobnovitelných zdrojů energií i materiálů při výstavbě, používání nejmodernějších technologií s ohledem na energetické regulování, návrat k tradičním materiálům za použití jejich původních estetických i konstrukčních kvalit, harmonie s krajinou a inspirace přírodou.¹⁴²

Budoucnost stavebnictví se v příštích desetiletích zřejmě bude vyvíjet směrem 3D tiskáren. Hájek doslova označuje současné využití plastů jako „začátek, jakýsi pravěk nového oboru“¹⁴³. Pro investory jsou ale v současné době nové technologie i stonásobně dražší.

Aktuální trendy v současné architektuře lze vyvodit i z České ceny za architekturu, která letos bude udělovat své ceny již po šesté. Zadání letošních cen poprvé obsahovalo aspekt udržitelnosti. To tři pětiny přihlášených autorů (dvě pětiny z nich tvoří výstavby či rekonstrukce rodinných a bytových domů), kteří zadání uvedli a splnili, vnímali právě z pohledu energetických úspor. Většina kroků, které architektky vedly k tvorbě udržitelného domu, byla velice úzce spojena s vnějším vzhledem domu, či ho dokonce definovala. Orientace vzhledem ke světovým stranám, zateplení či částečné zakrytí zeminou pro minimalizaci ztrát, využívání obnovitelné sluneční energie pomocí slunečních kolektorů, geotermální energie prostřednictvím tepelných čerpadel, maximální využití

¹³⁹ [Srov.] Vybrané údaje o bydlení 2017 (červen 2018). *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR* [online]. 2018. s. 62 [cit. 2021-05-07]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/getmedia/0c9fbe5f-3f44-48b0-9db8-ed6ac83fb41d/Vybrane-udaje-o-bydleni.pdf.aspx?ext=.pdf>

¹⁴⁰ [Srov.] Tamtéž, s. 91.

¹⁴¹ [Srov.] WATTS, Andrew. *Moderní fasády*. Bratislava: JAGA GROUP, 2008. s. 7-9.

¹⁴² [Srov.] KRATOCHVÍL, Petr. *Současná česká architektura a její témata*. Litomyšl: Paseka, 2011. s. 27.

¹⁴³ HÁJEK, Petr. *Plasty: beton pro 21. století. INTRO: Plast*. Vega, společnost s ručením omezeným. 2018, č. 7, s. 5.

denního světla a minimalizace umělého, automatická větrání pro proudění vzduchu s rekuperací, využití recyklovaných materiálů, lokálních zdrojů, snižování stavebního odpadu a záboru ornice nebo lesa.¹⁴⁴

¹⁴⁴ [Srov.] Česká cena za architekturu 2021. *Česká komora architektů* [online]. 2021 [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://ceskacenaazaarchitekturu.cz/aktuality/do-cca-se-prihlasilo-170-realizaci>

3 Architektura ve výchovně-vzdělávacím obsahu primárního vzdělávání

Architektura je neoddělitelnou součástí umění, jak již bylo zmíněno v předchozích dvou kapitolách. Přesto stále není plnohodnotně vyučována. Její náplň lze objevit v rámci vzdělávací oblasti Rámcového vzdělávacího programu Člověk a společnost (výchova k občanství a dějepis), Člověk a jeho svět (na 1. stupni ZŠ), Umění a kultura (výtvarná a hudební výchova), Člověk a svět práce a v průřezových tématech Multikulturní výchova a Enviromentální výchova. V žádném předmětu ovšem není vyučována komplexně. Prostřednictvím dějepisu se žáci dozvídají základní fakta. Vznik stavby, přiřazení architektonického slohu, architektonické prvky vybraného slohu, ale vždy jako dokreslení probírané látky, historické situace. Většinou je pohled na historické stavby bez dalších souvislostí jako je měřítko, infrastruktura, prostorové začlenění, vazby atd. Ani architektura v okolí bydliště není využívána, přestože jejím prostřednictvím, zejména její identifikací, která by měla být cílem edukace, ale také jejím působením na sociální, psychickou a komunikační stránku člověka, lze mladé lidi více oslovit než uměním ostatním, s ohledem na reálnost světa, v němž žijí. Přitom výzkumy, o které se opírají Chodura a Pražanová potvrdily, že začlenění architektury do předmětu výtvarná výchova, by zlepšilo vnímání svého okolí a zvýšilo spoluodpovědnost za prostředí, v němž žijeme.¹⁴⁵

Pechová a Stará ve své studii, která označuje architekturu jako interdisciplinární platformu, zdůrazňují zahraniční tendence prohlubování znalostí dětí o architektuře, krajině, urbanismu. Součástí výchovy člověka a jeho přípravy pro budoucí začlenění do společnosti by mělo být předávání informací o tématech, které ho oslovují každý den. Pouze integrovaným učením postaveným na vizualizaci lze podnítit společnost na spoluvytváření kvalitního prostředí, v němž žijeme, a na kterém bychom se měli spoluangažovat.¹⁴⁶

¹⁴⁵ [Srov.] CHODURA Radko a Markéta PRAŽANOVÁ. Architektura ve výtvarné výchově? *Časopis Výtvarná výchova* [online]. Univerzita Karlova v Praze, 2011, č. 3-4, roč. 51, s. 7. [cit. 2021-04-20]. Dostupné z:

<https://pages.pedf.cuni.cz/vytvarnavychova/files/2016/02/VV-c3-4-r2011.pdf>

¹⁴⁶ [Srov.] PECHOVÁ, Zuzana a Kristýna STARÁ. Architektura jako interdisciplinární platforma. *Časopis Výtvarná výchova* [online]. Univerzita Karlova v Praze, 2017, č. 3-4, roč. 57, s. 48 [cit. 2021-04-23]. ISSN 1210-3691. Dostupné z:

<https://pages.pedf.cuni.cz/vytvarnavychova/files/2019/12/3-4-2017.pdf>

3.1 Možnosti práce s motivem domu v rámci RVP

Pokud bychom konkrétně v RVP hledali pojem architektura, v celém vzdělávacím programu není ani jednou zmíněn. Z hlediska vzdělávacího obsahu je práce s motivem domu v rámci RVP vymezena a realizována především obsahovou náplní oboru Výtvarná výchova.

Výtvarná výchova je v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání zahrnuta ve vzdělávací oblasti Umění a kultura. *„Vzdělávací oblast Umění a kultura umožňuje žákům jiné než pouze racionální poznávání světa a odráží nezastupitelnou součást lidské existence – umění a kulturu; kulturu jako procesy i výsledky duchovní činnosti umožňující chápat kontinuitu proměn historické zkušenosti v níž dochází k socializaci jedince a jeho projekci do společenské existence, i jako neoddělitelnou součást každodenního života (kultura chování, oblékání, cestování, práce); umění jako proces specifického poznání a dorozumívání, v němž vznikají informace o vnějším a vnitřním světě a jeho vzájemné provázanosti, které nelze formulovat a sdělovat jinými než uměleckými prostředky.“¹⁴⁷*

Otázka náplně této vzdělávací oblasti RVP, jeho vlivu na formování a rozvíjení osobnosti dítěte a potřebné kompetence, je zodpovězena následovně: *„Vzdělávání v této oblasti přináší umělecké osvojování světa, tj. osvojování s estetickým účinkem. V procesu uměleckého osvojování světa dochází k rozvíjení specifického citění, tvořivosti, vnímavosti jedince k uměleckému dílu a jeho prostřednictvím k sobě samému i k okolnímu světu. Součástí tohoto procesu je hledání a nalézání vazeb mezi druhy umění na základě společných témat, schopnosti vcítit se do kulturních potřeb ostatních lidí a jimi vytvořených hodnot a přistupovat k nim s vědomím osobní účasti.“¹⁴⁸*

Obsah učiva tvoří tři základní domény:

- rozvíjení smyslové citlivosti;
- uplatňování subjektivity;
- ověřování komunikačních účinků.

¹⁴⁷ Umění a kultura. RVP ZV [online]. Praha, 2021. s. 87 [cit. 2021-05-10]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4983/>

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 87.

V rámci rozvíjení smyslové citlivosti se žáci učí poznávat, vnímat a respektovat tradice a naše historické a kulturní dědictví.¹⁴⁹ Právě rozvíjení smyslové citlivosti má zásadní vliv na použití vhodných vyjadřovacích prostředků. Pastorová to vystihuje slovy: „Svět pro nás bude tak bohatý, jak my sami jej budeme schopni bohatě vnímat.“¹⁵⁰ Konkrétně by děti měly mít prostor k fyzickému dotýkání se různých objektů, soch, předmětů, výtvarných materiálů, aby si byly schopny své vjemy uvědomovat a implementovat.¹⁵¹

Hlavním cílem uplatňování subjektivity je prosazování vlastních nápadů a námětů, prostor pro spolupráci a ovlivňování kvality společné práce. Vyjadřování vlastních originálních myšlenek, názorů, sebepoznání a originálních řešení v komunikačním procesu, je zásadní pro kreativitu.

V ověřování komunikačních účinků učivo zahrnuje respekt různých přístupů při výtvarném ztvárnění a interpretaci vytvořeného díla, uplatnění vlastního názoru v rámci hodnocení uměleckého díla.

Výtvarná výchova by měla u dítěte cílit na smysl pro umění a kulturu z pohledu lidské existence a aktivně jej zapojovat i prostřednictvím využití náplně dalších vzdělávacích oblastí do kulturního dění. I Šobáňová upozorňuje na úkol edukace nejen prostřednictvím získaných znalostí, ale také dovedností, zkušeností, postojů a hodnot, které vychází ze vzdělávacího obsahu, jež bývá právě z důvodu převahy výtvarné techniky či námětu ve vyučovacích hodinách výtvarné výchovy opomíjen.¹⁵²

Konkrétně lze s motivem domu pracovat v rámci enviromentální a ekologické problematiky a tím propojovat vzdělávací obsah na základě témat. Podmínkou je pouze respektování jednotlivých oborů. Integrace dětem umění zpřístupňuje.¹⁵³

¹⁴⁹ [Srov.] STADLEROVÁ Hana a Daniela TAYLOR. Výzkumná studie Přínos vzdělávací oblasti Umění a kultura pro rozvoj dítěte. *Gramotnost, pregramotnost a vzdělávání* [online]. Univerzita Karlova v Praze, 2019. s. 111 [cit. 2021-05-12]. Dostupné z: https://pages.pedf.cuni.cz/gramotnost/files/2019/07/Gramotnost_01_2019_FINAL2.pdf

¹⁵⁰ PASTOROVÁ, Markéta. Pojetí Výtvarné výchovy v rámci vzdělávací oblasti Umění a kultura. *Metodický portál RVP.CZ* [online]. 2004 [cit. 2021-05-12]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/g/43/POJETI-VYTVARNE-VYCHOVY-V-RAMCI-VZDELAVACI-OBLASTI-UMENI-A-KULTURA.htm/>

¹⁵¹ [Srov.] Tamtéž.

¹⁵² [Srov.] ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Metodický materiál k pedagogické praxi ve výtvarné výchově*. Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. s. 49-50.

¹⁵³ [Srov.] STADLEROVÁ Hana a Daniela TAYLOR. Výzkumná studie Přínos vzdělávací oblasti Umění a kultura pro rozvoj dítěte. *Gramotnost, pregramotnost a vzdělávání* [online]. Univerzita Karlova v Praze, 2019. s. 116 [cit. 2021-05-12]. Dostupné z: https://pages.pedf.cuni.cz/gramotnost/files/2019/07/Gramotnost_01_2019_FINAL2.pdf

Z hlediska RVP představují integraci v základním vzdělávání průřezová témata. „Reprezentují v RVP ZV okruhy aktuálních problémů současného světa a stávají se významnou a nedílnou součástí základního vzdělávání.“¹⁵⁴ V základním vzdělávání je v RVP definováno šest průřezových témat:

- Osobnostní a sociální výchova;
- Výchova demokratického občana;
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech;
- Multikulturní výchova;
- Environmentální výchova;
- Mediální výchova.¹⁵⁵

Osobnostní a sociální výchova je ve vazbě na Umění a kulturu definována kreativitou, rozvojem vnímání smyslového, ale také estetického (estetiky chování, mezilidských vztahů, vlastních postojů a vnímání umění jako prostředek komunikace). Výchova demokratického občana je pro motiv domu důležitým tématem ve vazbě Člověk a společnost a Člověk a jeho svět s ohledem na vztah k vlasti a domovu. Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech rozvíjí vzdělávací oblast Umění a kultura o její vztah ke kultuře evropské a světové. Zásadní je pochopení a respektování kulturních souvislostí s ohledem na region. Významně se podílí na představování a zainteresování v ochraně historického a kulturního dědictví. Téma multikulturní výchovy je z pohledu architektury důležité vzhledem k pochopení a respektu tradic a hodnot různých kultur. Zásadním průřezovým tématem je environmentální výchova, která pomáhá žákům pochopit jejich vztah k životnímu prostředí a nezbytný udržitelný rozvoj. V současné době z hlediska tvorby obývané architektury je toto téma stěžejní. Mediální výchova je také zásadní, protože jejím prostřednictvím lze adekvátně vnímat a kriticky hodnotit znaky umělecké i běžné produkce.¹⁵⁶

Přestože se architektura v RVP nevyskytuje, její sdělení, obsah, formy i hodnoty lze nalézt ve všech vzdělávacích oblastech, a to i konkrétního motivu domu.

¹⁵⁴ RVP. Průřezová témata. RVP ZV[online]. Praha, 2021. s. 124 [cit. 2021-05-08]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4983/>

¹⁵⁵ [Srov.] Tamtéž, s. 124-138.

¹⁵⁶ [Srov.] Tamtéž, s. 124-138.

3.2 Téma architektury v dostupných didaktických a metodických zdrojích oboru VV

Výběr tématu je ve výtvarné výchově klíčovým faktorem. Hosman obsah dokonce uvádí jako prioritu ve výtvarných aktivitách. Nikoliv techniku. Téma si hledá média a ta ztělesňují hlavní myšlenku. Jako dílčí část tématu je označován motiv. Ten je hlavní myšlenkou, jež dílo rozvíjí a motivuje ho k realizaci skutečnosti.¹⁵⁷

Roeselová jednotlivé náměty pro učitele ve formě řad a projektů ve výtvarné výchově seskupila a ukázala šířku a hloubku možností práce ve výtvarné výchově. Kapitoly jsou motivované tematicky a představují velkou škálu možností, jakým způsobem a jakými prostředky danou výtvarnou látku realizovat.¹⁵⁸ Didaktickým a metodickým zdrojem architektury je kapitola Technika, v níž je prostorově a tvarově architektura obsažena. Do přehledu výtvarných projektů a řad Roeselová zařadila:

1. Architektura – projekce prostoru a tvaru; hlavním vzdělávacím záměrem je pěstování vztahu k architektuře „jako k přirozenému nástroji výtvarného vyjadřování“¹⁵⁹. Navržené použité techniky jsou tradiční kreslířské i netradiční, tvarování a modelování. Motivy domu jsou určeny všem věkovým skupinám:
 - Překračování schématu v dětském výtvarném projevu (6 let); zahrnuje typy domů, jejich tvarové, velikostní a proporční odlišnosti, stavební detaily i celkový tvar.
 - Plán města (7 let); prostřednictvím leteckého pohledu na město s jeho barevným a strukturálním rozlišením, vymezením zón pro odpočinek, bydlení a práci včetně dopravního spojení mezi nimi.
 - Stavebnice (8 let); vychází z konstrukce tvarů v prostoru; dřevěné či kartonové kostky barevně laděné vytváří prostorovou kompozici.

¹⁵⁷ [Srov.] HOSMAN, Zdeněk. *Didaktický skicář: Výtvarné činnosti ve výtvarné výchově*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007. s. 45.

¹⁵⁸ [Srov.] ROESELOVÁ, Věra. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*, 1997. s. 23.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 180.

- Fantastická budova (9 let); jako odpověď na otázku, zda jsou jasně daná pravidla v kompozici domu; dům ve tvaru zvířete.
 - Metamorfóza známého prostoru (10 let); koláže z fotografií budov s doplněním siluet, příběhu, barevnosti či změny detailů.
 - Architektura ze základních geometrických tvarů (11 let); představuje hru s tělesy a vytváří konstrukce architekt. tvaru.
 - Přírodní tvary (12 let); model a kresba architektury inspirované tvary přírodnin – list, krystal, atd.
 - Prostorová konstrukce (13 let); vlastní fantastický model konstruovaný latěmi, špejlemi a proloženými plochami.
 - Kresba složitého tvaru z různých pohledů (14 let); prostorový objekt vytvořený z papíru bez lepidla.
 - Axonometrie a perspektiva (15 let); nárys, půdorys a bokorys; zásady prostorové kresby; axonometrie versus perspektiva.
 - Projekt absurdní architektury (16 let); prostřednictvím grafického listu navrhnout nerealizovatelnou budovu v prostoru absurdity, metafyziky, imaginace, recese.
 - Definovatelný a nedefinovatelný tvar (17 let); spojení tvarů definovatelných (geometr. těleso) a nedefinovatelných (dým).
 - Projekt a model (18 let); prostorový model, technické a výtvarné výkresy budovy sakrální, pomníkové, mostu, věže, sportoviště v měřítku; komplexní projekt.
2. Naše město Karlovy Vary – poukázání na architektonické slohy včetně sochařské výzdoby, prohloubení vztahu k rodnému městu prostřednictvím kreslířských a malířských prostředků, linorytu a suché jehly.
- Místo, kde jsme se narodili; zahrnuje kresby domů, pavlačí, zákoutí, řezů domů, plánek poschodí, architektonických proměn členitosti terénu (dvorky, chodníky, stráně, zábradlí, ...), kulis, pohledů dalekohlem nad střechy města, sbírek zajímavých konstrukčních řešení, výřezů a detailů.

- Lázně Karlovy Vary; barevná vychází ze slohových stavebních principů, vyprávění o nich, zmapování, studia, secesního domu.
- Lidé v Karlových Varech; figurální kresba, jež zahrnuje dobovou studii oblečení, život lázeňských hostů, lidí na ulicích.

3. Obytný dům – jeho záměrem je vnímání města na základě citových vazeb a soustředění se na život v něm. Tento projekt propojil architektonické téma a život člověka prostřednictvím apelu na pozorování architektonických děl a jeho zaznamenávání, na vztah lidí k sobě vzájemně, městu, ale také vlastnímu domu, bytu a rodině.

- Domy jsou náš svět – žáci ve věku 6 až 8 let; skupinová práce v prostoru z papíru a krabic zachycující proporce domů, jejich stavební prvky, fasády; oblékáme dům; fasády smutné a veselé; dům plný lidí versus svět jednotlivce.
- Jak vypadá dům – žáci ve věku 8 až 10 let; pohled na architekturu z hlediska vývoje od egyptských pyramid po současnost prostřednictvím kreslených listů do knihy dějin architektury či naučné tabule; portrét stárnoucího domu pomocí výrazových barev a jejich spojení do obrazu města; hledání geometrických tvarů v architektuře; zákoutí v našem domě.
- Město, ve kterém žijeme – žáci ve věku 10 až 12 let; seznamování se s typy staveb ve svém okolí; opuštěný dům a jeho atmosféra; pojem domov; výřez bytových částí s detaily; leporelo.
- Okolí našeho domu – žáci ve věku 12 až 14 let; plány ulic a náměstí se zaznamenáním budov; dveře jako lidská profese; konec města a začátek otevřené krajiny; lampy jako objekty z papíru.
- Dům v domě – společná práce pro výstavu školy; výtvarná instalace místností obytného domu po budově školy.

4. Architektura kolem nás

- Zkoumání různých podob architektury; motivace vycházející ze stavebních slohů našeho města prostřednictvím vycházek a odborné literatury, příp. výletu; kostelíky vesnic v gotickém

a barokním stylu; frontáž ; zdivo; architektonické prvky gotických a barokních budov; figurální kompozice; lidová architektura; architektura a její historie.

- Architektura jako námět grafického listu; významné gotické prvky; světla a stíny, kontrasty ploch a linií; textura zdí; návrhy piktogramů prostřednictvím vícebarevného linorytu; stárnutí staveb, jejich destrukce a tok v čase.
- Socha v architektuře; socha jako celek i část ve vztahu k architektuře; tělo v pohybu; statika a dynamika sochy; výběr materiálu a nástroje; barevnost díla; kompozice; socha jako prvek v architektuře.¹⁶⁰

Také Pastorová ve svých ilustrativních úlohách v obtížnosti minimální, optimální i excelentní zpracovává téma architektury. Konkrétně motiv města, z čeho se skládá, jeho vznik a odlišnosti měst. Pomocí metodických komentářů vysvětluje, jak vést žáky k zamyšlení se nad jeho funkcí. Podněcuje je k přemýšlení nad vlastním prostředím, v němž děti žijí prostřednictvím společných vycházek, tvorby vlastního návrhu budovy ve formě 3D z papírových krabiček či motivuje vytváření vlastních návrhů. Součástí její metodiky je také seznam podobných úkolů na různých portálech s konkrétními internetovými odkazy.¹⁶¹

Dalším metodickým příkladem architektury ve školní praxi je „Domek pro nás“, což je vytvořený 3D model vlastního „doupěte“. Opět se jedná o skupinovou práci zaměřenou na symbolické vyjádření svého vztahu k místu. Základem pro kombinovanou techniku je krabice velikosti A4. Řešení konceptu ukázalo nejen míru zručnosti s dostupnými materiály, ale také preciznost, smysl pro detaily a různorodé představy a vazby ke svému bydlení.¹⁶²

¹⁶⁰ [Srov.] ROESELLOVÁ, Věra. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. 1997. s.180-189.

¹⁶¹ [Srov.] PASTOROVÁ, Markéta. *Metodické komentáře a úlohy ke Standardům pro základní vzdělávání*. Národní ústav pro vzdělávání, Praha. 2016. s. 27.

¹⁶² [Srov.] KITZBERGEROVÁ, Leonora. *Didaktika výtvarné výchovy*. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Praha. 2014. s. 30.

4 Výtvarně projektové vyučování v rámci VV na 1. stupni ZŠ

Projektová metoda učí děti využívat znalosti získané z jednotlivých předmětů ve zpracování daných témat a tím získávat při praktických činnostech zkušenosti. Její vznik Roeselová přičítá změně pohledu na obor výtvarné výchovy. *„K citové a morální výchově nelze dospět pomocí jednoho, náhodně vybraného námětu. Bohatství informací, úvah a technologických poznámek se do jedné hodiny nedokáže vtěsnat.“*¹⁶³

Základní myšlenkou je dlouhodobá práce s tématem v různých a často velice odlišných formách. Dílčí náměty se prolínají a vytvářejí fazety s širším poznáním, silnější citovou vazbou a hlubší myšlenkovou linií.¹⁶⁴

Zásadní podmínkou pro realizaci výtvarného projektu je přijetí a respektování koncepce učitele. Ta vychází z myšlenky a logiky projektu. Žáci mají v projektovém vyučování aktivní roli. Podílejí se na získávání informací, iniciují doplňující myšlenky, spoluvytvářejí podobu výuky. Učitel vstupuje do projektové výuky jako mentor, který žákům pomáhá v objevování nových technologií a jejich zvládnutí (linoryt, frontáž, ...). Hlavním přínosem projektového vyučování je pochopení souvislostí, které děti obohatí nejen o informace, ale také o hlubší vztah k tématu. Žáci si zvyšují sebedůvěru nově objevenými možnostmi. Pro větší zainteresovanost a zapojení dětí lze o volbě tématu předem diskutovat. Nabídnout více variant. Roeslerová dokonce uvádí, že *„děti více omezuje učitel, který nepoužívá projektové metody – neumožňuje jim na námětu se podílet“*¹⁶⁵.

Učitel ovlivňuje svou aktivitou děti především na startu výtvarného projektu motivací a v závěrečných fázích, kdy projekt spěje k naplnění pedagogického záměru. V průběhu projektu děti individuálně či skupinově pracují, uvažují, využívají všech možností a toleranci k naplnění cíle.¹⁶⁶

V základní škole představuje projektové vyučování významnou podporu i z hlediska časové dotace. V jedné či dvou hodinách výtvarné výchovy nelze rozsáhlé téma rozpracovat, zamyslet se nad ním, připravit pomůcky, realizovat a uklidit pomůcky.

¹⁶³ ROESLEROVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy V., nejen pro základní umělecké školy*. Univerzita Karlova: Praha. 2003. s. 73.

¹⁶⁴ [Srov.] Tamtéž, s. 73.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 74.

¹⁶⁶ [Srov.] Tamtéž, s. 75.

Šobáňová také vyzdvihuje přínosy projektového vyučování ve výtvarné výchově zejména pro samostatnost, tvořivost, propojení školy se životem a dosažení seberealizace. Dítě prostřednictvím projektu vnímá skutečnost v souvislostech, tvořivě rozvíjí své dovednosti, spěje k danému výsledku včetně zpětné vazby.¹⁶⁷ Stěžejní myšlenku spatřuje v „nabývání tzv. soft skills, dovedností, které dítěti pomáhají vyjadřovat se a pochopit samo sebe i ostatní, které usnadňují a zkvalitňují spolupráci s druhými lidmi“¹⁶⁸.

¹⁶⁷ [Srov.] ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Metodický materiál k pedagogické praxi ve výtvarné výchově*. Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. s. 70-74.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 70-74.

II. Projektová část

5 Vymezení obsahu a cílů tematického projektu Do čeho se obléká dům

Na předchozí teoretickou část, jež se stala inspiračním zdrojem pro náš projekt, navazuje část projektová, v níž bude představen výtvarný projekt s názvem „Do čeho se obléká dům“. Následující kapitoly obsahují cíle, přípravu, organizaci a podrobněji rozvádí průběh jednotlivých lekcí, které jsou doplněny reflexí.

5.1 Příprava a organizace projektu

Realizace výtvarného projektu „Do čeho se obléká dům“ proběhla na Základní škole Český Krumlov, Plešivec 249. Na této základní škole jsem začala od září 2020 působit jako třídní učitelka páté třídy.

Tato třída byla pro realizaci projektu ideální. Děti jsou nebývale disciplinované, nadšené a empatické. Chronologicky byl začátek projektu naplánován na druhé pololetí, aby byl prostor se s dětmi seznámit, zjistit jejich slabé a silné stránky, zajistit dostatečné množství materiálů a na závěr jejich prvostupňového vzdělání využít poznatků, znalostí a dovedností, které se za celých pět let naučily. Bohužel do realizace projektu zasáhl již zmíněný COVID-19 a museli jsme se rozhodnout, zda projekt v tomto školním roce realizovat. Rozhodnutí bylo dle koronavirové situace odkládáno tak dlouho, jak to jen bylo možné. Bohužel se situace nezlepšila a bylo potřeba projekt buď odstartovat, nebo odložit na příští rok. Vzhledem k tomu, že příští rok budu třídní učitelkou první třídy, odložení projektu by znamenalo jeho devalvaci a nemožnost integrace s dalšími předměty na takové úrovni, jaké bylo plánováno.

Oslovili jsme tedy děti a distančním způsobem provedli průzkum, s cílem zjistit, kolik dětí by se do projektu na bázi dobrovolnosti zapojilo. Z 24 dětí se jich přihlásilo 21. Jedenáct chlapců a deset dívek. Bylo tedy rozhodnuto. Projekt se uskuteční na svém počátku prostřednictvím distanční výuky a budeme doufat, že konečné fáze již proběhnou prezenční formou. Skupinová práce ale byla vyloučena.

Musela být nastavena nová kritéria a znovu specifikovat cíle, kterých má projekt dosáhnout. Vzhledem k tomu, že děti měly výtvarné potřeby ve škole a nebylo možné předání za dodržení hygienických opatření, bylo nutné si zajistit i materiální zabezpečení celého projektu. Obchody s výtvarnými pomůckami byly zavřené, v obchodních centrech již oddělení s materiálem výtvarného charakteru zapáskované, nezbývalo, než nejen hromadně pomůcky objednat, ale také zainvestovat. Neznamenal to ale pouze nakoupení vodovek, temper, štětců, lepidel, čtvrtek, ale také vytvoření nějaké univerzální šablony, ze které by žáci vycházeli. Vytypovali jsme tedy několik krabic, z nichž by žáci mohli vytvořit kostru domu. Záměrem byla variabilita, ale přitom funkčnost. Záměrem bylo nechat žákům prostor, aby si mohli vybrat, jaký dům budou „stavět“. Panelový, rodinný, s rovnou střechou, sedlovou, vysoký, široký, přízemní, patrový. A to vše měla splňovat jedna krabice. A nesměla být příliš velká, aby byli žáci schopni se soustředit na detaily při zpracování vnějšího vizuálu domu, ale zase ne příliš malá, aby je to při práci s ní neodradilo. Nakonec byla vybrána hnědá klopová krabice 215x150x105 mm s kartonovými podložkami na míru řezanými ve velikosti 420x295 mm a 297x210 mm. Ty mohli využít nejen jako podklad domu, aby v případě otevření škol mohl být dům a realizace projektu přesunuta do školy, ale také jako případný pozemek, který mohli dle své chuti a invence přetvořit k obrazu svému a vytvořit tak zázemí domu. Což většina z nich využila. Aby měly děti dostatek materiálu pro výrobu konstrukčních prvků stavby, byla oslovena místní tiskárna, která nás zásobila velkým množstvím odřezů papírů i čtvrtek různých barev. Veškerý materiál byl rozdělen a připraven do balíčků. Ty byly umístěny jako všechny didaktické materiály předávané v průběhu distanční výuky na předem vyznačené místo do velké papírové krabice před školu. Pro kontrolu byl každý balíček označen jménem. Děti, potažmo jejich rodiče, měly celý den, aby se pro připravené materiály dostaly.

Pro většinu z nich to byla příjemná procházka v době, kdy se všichni občané ČR mohli pohybovat pouze na svém katastrálním území. Vzhledem k tomu, že je základní škola umístěna na sídlišti, logisticky nebylo vyzvednutí náročné. Ti vzdálenější se buď projektu neúčastnili, nebo materiál vyzvedli rodiče.

Počáteční obavy se po perfektní přípravě a kladné odezvy jak ze strany dětí, tak ze strany rodičů rozplynuly a nadšení bylo v online výtvarných hodinách takřka hmatatelné. Děti se v nejpesimističtější období, jež zažily, zabavily. Své dojmy z tvorby nesdělovaly jen prostřednictvím distančních hodin výtvarné

výchovy, ale připojovaly se s předstihem a zůstávaly déle. Potřebovaly si toho tolik sdělit. Některé se vzájemně spojovaly i přes jiné aplikace. Ve spoustě případech se zapojili i rodiče, které s dětmi na svých procházkách po okolí hledali potřebný materiál, prohledávali půdy, skříně a snažili se dětem pomoci jejich nápady především konstrukční realizovat.

To se samozřejmě projevilo i na zpracování domů. Když se poslední části projektu přesunuly do školy, děti byly nesmírně natěšené. O to náročnější bylo tyto hodiny po pedagogické stránce zvládnout. Děti se již tolik nesoustředily s ohledem na dlouhou pauzu v procesu klasického vzdělávání.

Naplnění projektu se tedy i s pozitivním přispěním rodičů a negativní situace podařilo na 100%. Děti se projektu věnovaly i nad rámec časové dotace a kromě původního záměru, jež bude popsán v jednotlivých lekcích, je práce na projektu odsunula od počítačů, televizí a hracích konzol, což se spoustě rodičů nedařilo. I z jejich strany byla v průběhu i na konci projektu cítit nesmírná podpora.

5.2 Obsahy jednotlivých lekcí projektu

Tato kapitola bude věnována popsání celého projektu po jednotlivých částech, které jsou detailněji zpracovány v příloze.

Lekce projektu jsou naplánovány tak, aby vytvořily ucelený soubor věnovaný domu od počáteční myšlenky na jeho výstavbu až po konečnou realizaci a zasazení do prostředí. Záměrem celého projektu bylo přiblížení architektury a jejího obsahu. Časová dotace jednotlivých lekcí je popsána ve zmíněných příložených metodických listech.

5.2.1 Lekce první: Co dům dělá domovem

Na začátku první lekce jsme si stručně shrnuli celý projekt po jednotlivých fázích. Vzhledem k tomu, že jsme o projektu diskovali již před jeho samotnou realizací, nevěnovala jsem této části příliš času. Následovala úvaha nad významem slova dům. Jaké jsou možnosti současného bydlení a jak tomu bylo v minulosti. Snažila jsem se shrnout jejich poznatky získané studiem prvního stupně základní školy chronologicky od pravěku až po současnost. Následovala imaginární procházka naším městem. Společně jsme se zamýšleli nad

jednotlivými stavbami, které se v malebném centru našeho města Český Krumlov vyskytují. Žáci vzpomínali, jestli je některá budova svým vizuálem tak specifická, že je na první pohled zřejmé, kdo uvnitř bydlí, či jakou živnost provozuje, nebo provozoval.

Po úvodu, který měl poskytnout žákům teoretické předpoklady pro tvorbu, jsem začala představovat výtvarný úkol této lekce. Žáci měli za úkol vystihnout hlavní podstatu svého doma. Objekt či osobu, která dělá jejich dům specifickým domovem. Tuto část každé dítě pojalo jinak. Někdo kreslil věci, jiný lidi a zvířata, další obojí. Vzhledem k tomu, že práce probíhala distanční formou, děti si neprezentovaly své vlastní nápady a nepřejímaly opisováním sousedovu myšlenku. Subjektivně děti přistupovaly i k vlastnímu provedení. Zatímco někteří nechtěli při kresbě použít ani pastelky, jiní pokračovali i po skončení hodiny a vytvářeli k objektům podstavce, aby byly prostorové.

5.2.2 Lekce druhá: Kdybych byl architektem

V této lekci si žáci zahráli na architekty a pokusili se navrhnout vlastní vysněný dům. Dle metodických listů jsme se je snažili vybízet ke komplexnímu pohledu. Návrh děti realizují ve formátu A3 za pomoci malby temperovými barvami.

Ztvárnění jednotlivých „projektů domů“ se velice liší. Vychází z charakteristických vlastností dětí. Ti pečlivě a se smyslem pro detail mají své návrhy propracované. Někteří dokonce dům i umístili do krajiny.

S dětmi se velice dobře pracovalo. Byly nabitě, plné nápadů a velkolepých plánů.

5.2.3 Lekce třetí: Z kabátku domu

Smyslem této lekce bylo přemýšlení o zvolených materiálech na vytvoření kabátku domu v lekci příští. Vzhledem k omezeným možnostem a zavřeným obchodům jsme chtěli dětem co nejvíce vyjít vstříc a dodat jim případné další materiály pro jejich fasády a střechy. Současně bylo hlavní ideou popřemýšlet o technikách, které se používají na fasádách. V Českém Krumlově je domů s použitím fresek či bosáže k vidění více. S ukázkou této techniky se mohou děti

také setkat prostřednictvím plotu u Střední umělecko-průmyslové školy Anežky České v Českém Krumlově.

Distanční výuka ovšem udělala své a tato lekce byla velice náročná na prezentaci a formulaci výtvarného úkolu. Děti měly příliš otázek. Vzájemně se překřikovaly. Význam slova detail nedokázaly všechny uchopit v tom pravém slova smyslu. Z tohoto důvodu byly děti demotivované a průběh celé lekce se smrškl do myšlenky upevnění kousku materiálu, který bude použit na vnější fasádu či střechu domu, na papír a jeho rezistenci na daném materiálu.

5.2.4 Lekce čtvrtá: Kostra domu

Obsahem této lekce byla stavební konstrukce domu. Děti si měly s využitím dodaných krabic připravit kostru domu. Podkladem pro její výrobu jim byl jejich návrh. Dle něj měly s využitím krabice vytvořit dům různých tvarů, konstrukcí a střech, s libovolným počtem oken a dveří. Vzhledem k tomu, že se při výrobě využívalo převážně kartonu, lekce byla chronologicky umístěna do odpoledních hodin, aby děti mohly při případném řezání kartonu pomoci s výrobou rodiče a nedošlo ke zranění. I přesto bylo dbáno všech postupů z hlediska bezpečnosti práce a děti i přes vzdálenost prostřednictvím obrazovky kontrolovány.

Lekce byla po všech stránkách zajímavá. Děti totiž vytvořily naprosto odlišné budovy, které byly mnohdy obrovských rozměrů. Někdo tvořil dům pouze z kartonu a krabici ani nevyužil. Jiné dítě stavělo dům dokonce z několika krabic. Škála střech byla také veliká.

Bylo zřejmé, že na nás všech se přísná pravidla izolace začínají podepisovat. Rodiče, prarodiče a sourozenci podporovali, pomáhali a zapojovali se i do diskuzí.

5.2.5 Lekce pátá: Oblek domu

Tato lekce patří mezi nejzajímavější celého projektu a také nejdelší. Děti si měly začít oblékat své domy. Délka této lekce byla individuální. Některé děti zvládly většinu práce během dvou distančních hodin, jiné pracovaly na svém domě i přes 10 hodin. Děti jsme se snažili ničím neomezovat. Ani pomoc rodičů. Jejich pomoc a přístup jsme naopak ocenili. Bylo opravdu krásné pozorovat zapálení celých rodin. Rodiče se snažili děti v jejich kreativitě nepředhánět, ale spíše se soustředili na technickou stránku této lekce.

Děti si vybraly pro svůj dům opravdu různorodé materiály. Od klasických jako je dřevo, plast, bambus, kámen, mech, plastelína, fólie, až po špagety. Ti kteří se na obkládání svých domů necítily, využili temperové barvy a své domy opatřily klasickými barevnými fasádami. Byla využita široká škála materiálů.

Zajímavé bylo i pozorovat práci nejen na exteriéru, ale také na interiéru. Někteří na něj kladli daleko větší důraz. Interiéry domů měly kuchyň, obývací, nábytek. Invence byla obrovská. Do oken se dávaly záclonky. Do jednotlivých místností se umísťovaly objekty z první lekce.

Přístup k této lekci byl velice individuální a stejně tak i výsledek. U něj se projevila silná potřeba sdílení. Všichni chtěli prezentovat své nápady a představit svůj dům všem. Naštěstí se toho v příští lekci dočkali naživo.

5.2.6 Lekce šestá: Šperky mého domu

Zaměření předposlední lekce bylo zdobení. Vzhledem k tomu, že již byla obnovena prezenční výuka, využili jsme procházky v rámci hodiny tělesné výchovy ke sběru přírodních materiálů na dodělání detailů domu a jeho okolí. Stavěly se zahrady různých formátů. Na nich se tvořily sochy, sázely květiny a stromy. Vyráběl se zahradní nábytek, bazény a výřivky. Probíhala také výstavba teras a balkónů.

Vzhledem k pevně danému harmonogramu vyučovacích hodin, nebylo možné čas investovaný této lekci prodloužit a na kvalitě provedení to bylo patrné. I fakt, že se jednalo o předposlední lekci přispěl k mírné neukázněnosti dětí.

5.2.7 Lekce sedmá: Kde bydlí můj dům

V poslední lekci celého projektu děti zasazovaly své krásné domy do prostředí. Původní záměr byl po uvedení dětí do problému urbanistiky děti rozdělit do dvou skupin podle umístění domu. Město a venkov. Bohužel pouze dvě děti chtěly umístit svůj dům do města, proto bylo z původního záměru ustoupeno. Je zřejmé, že děti své sny mají poblíž přírodě, což nám udělalo velkou radost.

Poté, co děti vytvořily svým domům kulisy, proběhlo focení s domy a instalace vesnice. Ztvárnění domů bylo opravdu různorodé. Od typizovaných domků až po na první pohled velice nerealistické budovy. Někteří bohužel projekt nedodělali.

6 Reflexe realizovaných lekcí

Výtvarný projekt „Do čeho se obléká dům“ byl naprosto novou zkušeností. Příprava, na které bylo pracováno ještě v době mého prezenčního studia, vzala po pár měsících výuky za své. Přestože do realizace projektu vstoupila tak nepředvídatelná situace jako distanční výuka, trvali jsme na rozhodnutí projekt uskutečnit a jsme tomu po realizaci všech lekcí rádi.

Z důvodu omezených možností našeho volného pohybu nebylo třeba děti příliš motivovat. Spíše jejich nabitost a euforii korigovat. Po formulaci úkolů následovala část tvořivá. Ta z hlediska časové dotace představovala největší část. V rámci její realizace jsme uvítali zapojení rodinných příslušníků, kteří mi také poskytovali objektivnější zpětnou vazbu. Tu jsme po skončení každé lekce v podobě sebereflexe a hodnocení prováděli i s dětmi.

Výtvarný projekt nemusel být ani vzhledem k okolnostem ve svém rozsahu nijak krácen. První až pátá lekce proběhla distančním způsobem. Šestá a sedmá prezenčně. I to bylo pro nás velice přínosné a obohacující. Jsme si ale vědomi faktu, že v případě realizace projektu pouze prezenční formou, by bylo nutné šíři jednotlivých lekcí více okleštit a zaměřit se na techniku. Za situace a podmínek, v nichž projekt proběhl, byl kladen důraz na tvoření, zkoumání, experimentování, pozorování a zobrazování světa dětskýma očima.

Cíle stanovené na počátku projektu se podařilo naplnit. Vzhledem k distanci dětí a jejich vzájemnému neovlivňování byl projekt velice různorodý a dětem poskytl prostor pro prezentaci svých nápadů a způsobu provedení.

Časově i organizačně se jednalo o velice náročný projekt ve svém rozsahu. Na základě zkušeností s ním se budeme v příští projektové výuce více zaměřovat na průřez tématu s ostatními předměty a vztah motivu k životnímu prostředí.

Závěr

Cílem diplomové práce „Do čeho se obléká dům“ byla prezentace architektury dětem na prvním stupni základní školy prostřednictvím projektového vyučování. Děti v tomto období více pozorují svět kolem sebe a architektura jako druh umění je pro ně mnohem přístupnější než ostatní druhy umění. Většina z nich si ani neuvědomuje, jak velkou měrou na ně působí a spolupomáhá vytvářet hodnoty a postoje k světu kolem nich. Práce s tématem architektury a urbanismu zlepšuje vnímání dětí prostředí, které je obklopuje a podporuje propojení vztahu člověk a prostředí, spolupráci, tvořivému přístupu a občanské angažovanosti.

Vzhledem k časové náročnosti je potřeba projektové vyučování více konkrétně specifikovat a aplikovat do kratších aktivit. I s ohledem na revizi RVP, která v tomto roce proběhla. Ta snížila časovou dotaci hodin výtvarné výchovy na druhém stupni, kde je již teď malá a tím znemožnila projektovou výuku v rozsahu, který byl s dětmi realizován. Z toho vyplývá, že právě pátá třída je s ohledem počtu hodin zveřejněných v rámcovém učebním plánu pro uskutečnění projektového vyučování, ideální volbou. Děti jsou již vybaveny získanými znalostmi a projekt jim dává prostor jejich pochopení v souvislostech napříč vzdělávacími oblastmi. Nicméně vnímáme jako nesmírnou škodu zmíněnou revizi RVP směrem k výtvarné výchově. Právě realizace projektové části diplomové práce nás utvrdila v přesvědčení, že redukce hodin snižuje nejen kvalitu výuky, ale také množství realizovaných projektů a výtvarku degraduje opět jen na zdobení a zábavu. Nezbývá než doufat, že Česká sekce mezinárodní společnosti pro výchovu uměním INSEA se svým nesouhlasným stanoviskem uspěje, nebo alespoň další redukci zastaví.¹⁶⁹

Přínos této práce je i osobní. Znalosti a dovednosti byly rozšířeny nejen z pohledu teoretického, ale také praktického. V teoretické části o detailnější znalosti jednotlivých architektonických stylů v úzké vazbě k obytným budovám. V části projektové bylo vyzkoušeno fungování projektové výuky jak prezenčně, tak i přes distanční výuku. Každá forma měla své výhody i nevýhody a při jejich detailnějším rozboru poskytla plán využití této metody v budoucnu.

¹⁶⁹ [Srov.] ŠOBÁŇOVÁ, Petra. Nesouhlasné stanovisko k revizím RVP ZV. INSEA [online]. 2021 [cit. 2021-06-20]. Dostupné z: <https://www.insea.cz/nesouhlasn%C3%A9-stanovisko-k-reviz%C3%ADm-rv>

Seznam použitých zdrojů

Tištěné informační zdroje:

BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník (malířství, sochařství, grafika)*. Praha: Academia, 1997, 429 s. ISBN 978-80-200-1909-7.

BRAUNOVÁ, Helena. *Českokrumlovské domy vyprávějí*. 2009, Kopp: České Budějovice, 194 s. ISBN: 80-7232-132-3.

COLE, Emily, ed. *Průvodce architekturou*. Překlad Hnilo Petr a spol.. Praha: Svojtka & Co., 2008, 352 s. ISBN 978-80-7352-976-5.

CRAGOE, Carol Davidson. *Abeceda architektury: průvodce základními pojmy a stavebními slohy*. Překlad Kraplová Marta. Praha: Slovart, 2008, 256 s. ISBN 978-80-7391-074-7.

ČERNÁ, Anna. *Písemná odpověď*. In: HRADECKÝ, Ilja, ed. *Definice a typologie bezdomovství*. Praha: Pro Sdružení azylových domů vydala Naděje. 2007, 50 s. ISBN 978-80-86451-13-8.

ČERNÁ, Marie. *Dějiny výtvarného umění*. Praha: Idea servis, 2005, 236 s. ISBN 978-80-85970-93-7.

DUDÁK, Vladislav. *Encyklopedie světové architektury od menhiru k dekonstruktivismu*. Praha: Baset, 2000, 1029 s. ISBN 80-86223-06-X.

FRANTÁLOVÁ, Dana. *Chebskem za krásou hrázděnek. Země světa – zeměpisný a cestopisný měsíčník*. Praha: ABC-Info, 07. 07. 2005, č. 7, 72 s. ISSN 1213-8193.

GRAHAM, Gordon. *Filosofie umění*. Překlad Zehnalová Jitka. Brno: Barrister & Principal, 2000, 251 s. ISBN 80-85947-53-6.

HÁJEK, Petr. *Plasty: beton pro 21. století. INTRO: Plast*. Vega, společnost s ručením omezeným. 2018, č. 7, 140 s. ISSN 2570-7744.

HEROUT, Jaroslav. *Staletí kolem nás*. Litomyšl: Paseka, 2002, 358 s. ISBN 80-7185-389-5.

HOSMAN, Zdeněk. *Didaktický skicář: Výtvarné činnosti ve výtvarné výchově*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007, 94 s. ISBN 978-80-7394-001-0.

HRADECKÝ, Ilja. *Definice a typologie bezdomovství*. Praha: Pro Sdružení azylových domů vydala Naděje, 2007, 50 s. ISBN 978-80-86451-13-8.

CHÂTELET, A., B. P. GROSLIER a J. KUBKOVÁ. *Světové dějiny umění – malířství, sochařství, architektura, užité umění*. Praha: Ottovo nakladatelství v divizi Cesty, 2004, 784 s. ISBN 80-7181-936-0.

JELÍNEK, Jan. *Střecha nad hlavou: kořeny nejstarší architektury a bydlení*. Brno: VUTIUM, 2006, 464 s. ISBN: 80-214-2367-6.

KALACH, Alberto. *Mistr mexické architektury, který v betonových stavbách pěstuje džungli. INTRO: Beton*. Vega, společnost s ručením omezeným, 2017, č. 2, 148 s. ISBN 25707744.

KITZBERGEROVÁ, Leonora. *Didaktika výtvarné výchovy*. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Praha. 2014, 91 s. ISBN 978-80-7290-667-3.

KOCH, Wilfried. *Evropská architektura – encyklopedie evropské architektury od antiky po současnost*. Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 2012, 552 s. ISBN 978-80-242-3657-5

KOCH, Wilfried. *Evropská architektura – encyklopedie evropské architektury od antiky po současnost*. Praha: Ikar, 1998, 551 s. ISBN 80-7202-388-8.

KRATOCHVÍL, Petr. *Současná česká architektura a její témata*. Litomyšl: Paseka, 2011, 206 s. ISBN 978-80-7432-110-8.

KUBIŠTA, František. *Dějiny umění pravěku a starověku*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1969, 258 s. ISBN 1021-6374.

KULAVIAKOVÁ, Dagmar. *Gigantické chamy Boží. 100 + 1 zahraniční zajímavost*. Brno: Československá tisková kancelář, 15. 05. 2013, č. 10, 68 s. ISSN 1802-2278.

KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. Praha: Torst, 2014, 292 s. ISBN 978-80-7215-477-7.

NAKONEČNÝ, Milan. *Lidské emoce*. Praha: Academia, 2000, 335 s. ISBN 80-200-0763-6.

NĚMCOVÁ, Božena. *Babička*. Český Těšín: Infiniti art, 2004, 208 s. ISBN 80-903530-0-2.

OTTO, Jan. *Ottův slovník naučný - ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Osmnáctý díl.* V Praze: J. Otto, 1902, 1028 s. ISBN 80-7185-259-7.

PASTOROVÁ, Markéta. *Metodické komentáře a úlohy ke Standardům pro základní vzdělávání.* Národní ústav pro vzdělávání, Praha. 2016, 79 s. ISBN 978-80-7481-166-1.

POCHE, Emanuel. *Encyklopedie českého výtvarného umění.* Praha: Academica, 1975, 616 s. ISBN: 21-103-75.

RAUCH, Martin. *Stavitel hlíny. INTRO: Hlína.* Vega, společnost s ručením omezeným, 2019, č. 9, 144 s. ISSN 2570-7744.

ROESLEROVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy V., nejen pro základní umělecké školy.* Univerzita Karlova: Praha. 2003, 198 s. ISBN 80-7290-129-X.

ROESELOVÁ, Věra. *Řady a projekty ve výtvarné výchově.* 1997, 226 s. ISBN: 80-902267-2-8.

SKÁLA, František. *Přirozený funkcionalismus. INTRO: Kámen.* Vega, společnost s ručením omezeným, 2017, č. 4, 148 s. ISSN 2570-7744.

STAŇKOVÁ Jaroslava a Josef PECHAR. *Tisíciletý vývoj architektury.* Praha: SNTL – Nakladatelství technické literatury, 1979, 432 s. ISBN: 04-323-79.

STUHLÍKOVÁ, Iva. *Základy psychologie emocí.* Praha: Portál, 2007, 227 s. ISBN 978-80-7367-282-9.

SVATOŇOVÁ, Hana. *Integrovaná přírodověda 2; Domácnost – svět v malém.* Praha: Masarykova univerzita, 2010, 82 s. ISBN 978-80-210-5204-8.

SYROVÝ, Bohuslav. *Architektura – naučný slovník.* Praha: SNTL, 1961, 240 s. Signatura: 54 E 021310.

SYROVÝ, Bohuslav. *Architektura-svědectví dob.* Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1974, 447 s. ISBN 04-720-74.

ŠKABRADA, Jiří. *Lidové stavby: architektura českého venkova.* Praha: Argo, 1999, 246 s. ISBN 8072030825.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Metodický materiál k pedagogické praxi ve výtvarné výchově*. Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, 121 s. ISBN 978-80-244-4756-8.

TOLKIEN, John Ronald Reuel. *Pán prstenů – Společenstvo prstenu*. Překlad Pošustová-Menšíková Stanislava. Praha: Agro, 2006, 474 s. ISBN 80-7203-829-X.

TYRPEKL, Jan. Pleteme si pohodlí se štěstím. *INTRO: Dřevo*. Vega, společnost s ručením omezeným. 2020, č. 11, 132 s. ISSN 2570-7744.

VERNER, Martin. Můj život v ikoně. *INTRO: Dřevo*. Vega, společnost s ručením omezeným, 2020, č. 11, 132 s. ISSN 2570-7744.

VLČEK, Pavel. *Dějiny architektury pravěku a starověku*. Praha: Vydavatelství ČVUT, 2005, 208 s. ISBN 80-01-03187-X.

WATTS, Andrew. *Moderní fasády*. Bratislava: JAGA GROUP, 2008, 216 s. ISBN 9788080760656.

Elektronické informační zdroje:

BÍBOVÁ, Tereza. Domy jako malířské plátno. Velkoformátové nástěnné malby neboli murály zkrášlují česká města. *CZECHDESIGN* [online]. 17. 08. 2020 [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/domy-jako-malirske-platno-velkoformatove-nastenne-malby-neboli-muraly-zkrasluji-ceska-mesta?fbclid=IwAR2nGgemmMePmWf70QAUjhEB8-sZROjVH7qZj6TDJjBHeNlk0NxvZr2nttl>

Česká cena za architekturu 2021. *Česká komora architektů* [online]. 2021 [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://ceskacenaazaarchitekturu.cz/aktuality/do-cca-se-prihlasilo-170-realizaci>

Department of Economic and Social Affairs. *United Nations* [online]. 2018 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <https://www.un.org/development/desa/en/news/population/2018-revision-of-world-urbanization-prospects.html>

DYTRTOVÁ, Kateřina. Výtvarná výchova a Martin Honert, autor využívající vizuál i text. *Časopis Výtvarná výchova* [online]. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014, č. 1, ročník 54, 25 s. [cit. 2021-03-25]. ISSN 2695-0669. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/vytvarnavychova/files/2016/02/VV-c1r2014.pdf>

FISCHER, Tomáš. *Architektura. Vybrané kapitoly z dějin* [online]. Opava: Střední průmyslová škola stavební, 2015, 239 s. [cit. 2021]. Dostupné z: http://dk.spsopava.cz:8080/docs/pdf/architektura/P9_%20Architektura.pdf

HEJNÝ, Miloš. Co je to brownfield ?! *Praha 11* [online]. 19. 4. 2010 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.praha11.cz/cs/jizni-mesto-zije/aktuality-z-prahy-11/co-je-to-brownfield.html>

CHODURA Radko a Markéta PRAŽANOVÁ. Architektura ve výtvarné výchově? *Časopis Výtvarná výchova* [online]. Univerzita Karlova v Praze, 2011, č. 3-4, roč. 51, 41 s. [cit. 2021-04-20]. ISSN 2695-0669. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/vytvarnavychova/files/2016/02/VV-c3-4-r2011.pdf>

JANDA, Martin. Panelstory aneb kde se vzala sídliště. *21. STOLETÍ* [online]. 20. 5. 2017 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://21stoleti.cz/2017/05/20/panelstory-aneb-kde-se-vzala-sidliste/>

KONEČNÁ, VĚRA. Vývoj a regrese kultury bydlení. *Bydlení IQ* [online]. 2012 [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: <http://www.bydleni-iq.cz/architektura-a-design/design/vyvoj-a-regrese-kultury-bydleni/>

LIPRT, Pavel. Románský kostel sv. Jakuba v obci Jakub - Církvice nedaleko Kutné Hory. *iDNES.cz* [online]. 15. 09. 2015 [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <https://pavelliprt.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=476875>

MASNEROVÁ, Jiřina. Domov. *SOCIOLOGICKÁ PSYCHOLOGIE* [online]. Sociologický ústav AV ČR , 11. 12. 2017 [cit. 2021-03-17]. ISBN 978-80-7330-308-2. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Domov>

Město Český Krumlov. NÁSTĚNNÉ MALBY III. NÁDVOŘÍ ZÁMKU ČESKÝ KRUMLOV. *Český Krumlov – světové dědictví UNESCO* [online]. 2006 [cit. 2021-03-20]. Dostupné z: https://castle.ckrumlov.cz/docs/cz/zamek_3nadvori_malby.xml

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. *Politika architektury a stavební kultury České republiky* [online]. Praha, 2017, 52 s. [cit. 2021-06-04]. Dostupné z: https://www.mmr.cz/MMR/media/MMR_MediaLib/%c3%9azemn%c3%ad%20a%20bytov%c3%a1%20politika/%c3%9azemn%c3%ad%20pl%c3%a1nov%c3%a1n%c3%ad/Strategick%c3%a9%20dokumenty/2015_IV_17_Politika_architektury_a_stavebni_kultury_Ceske_republiky.pdf

NATIONAL GALLERY PRAGUE. Veduta della Basilica di S. Paolo fuor delle mura. *NATIONAL GALLERY PRAGUE* [online]. [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: https://sbirky.ngprague.cz/en/dielo/CZE:NG.R_162946

NOVÁK, Arne. Studio o Janu Nerudovi. *MUNI ARTS* [online]. Praha: F. Topič, 1920, 134 s. [cit. 2021-04-24]. Dostupné z: <https://arne-novak.phil.muni.cz/node/135>

Obsah. *RVP ZV* [online]. Praha, 2021, 163 s. [cit. 2021-05-10]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4983/>

Otáčivé hlediště v Českém Krumlově. *Město Český Krumlov* [online]. 2019 [cit. 2021-05-16]. Dostupné z: https://www.ckrumlov.cz/cz/unesco_otacive_hlediste/

PASTOROVÁ, Markéta. Pojetí Výtvarné výchovy v rámci vzdělávací oblasti Umění a kultura. *Metodický portál RVP.CZ* [online]. 2004 [cit. 2021-05-12]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/g/43/POJETI-VYTVARNE-VYCHOVY-V-RAMCI-VZDELAVACI-OBLASTI-UMENI-A-KULTURA.htm/>

PECHOVÁ, Zuzana a Kristýna STARÁ. Architektura jako interdisciplinární platforma. *Časopis Výtvarná výchova* [online]. Univerzita Karlova v Praze, 2017, č. 3-4, roč. 57, 93 s. [cit. 2021-04-23]. ISSN 1210-3691. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/vytvarnavychova/files/2019/12/3-4-2017.pdf>

PEŠTA, Jan. Plošný průzkum lidové architektury a venkovských sídel. *NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV* [online]. Praha: 2014, 170 s. [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/npu-jako-institute/publikace/7703-plosny-pruzkum-lidove-architektury-a-venkovskych-sidel>

RVP. Průřezová témata. *RVP ZV* [online]. Praha, 2021, 164 s. [cit. 2021-05-08]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4983/>

Římskokatolická farnost Kutná Hora – Sedlec. Kostel sv. Jakuba - Románský kostel svatého Jakuba. *Sedlec* [online]. [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: <https://www.sedlec.info/kostel/historie/>

STADLEROVÁ Hana a Daniela TAYLOR. Výzkumná studie Přínos vzdělávací oblasti Umění a kultura pro rozvoj dítěte. *Gramotnost, pregramotnost a vzdělávání* [online]. Univerzita Karlova v Praze, 2019, 124 s. [cit. 2021-05-12]. ISSN 2533-7890. Dostupné z: https://pages.pedf.cuni.cz/gramotnost/files/2019/07/Gramotnost_01_2019_FIN_AL2.pdf

Study on the Energy Savings Potentials in EU Member States, Candidate Countries and EEA Countries Final Report. *Energy Economics Group* [online]. 15. 5. 2009, 98 s. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/2009_03_15_esd_efficiency_potentials_final_report.pdf

Šmoulové [The Smurfs] [film]. Režie Raja Gosnell. USA, 2011.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. Nesouhlasné stanovisko k revizím RVP ZV. *INSEA* [online]. 2021 [cit. 2021-06-20]. Dostupné z: <https://www.insea.cz/nesouhlasn%C3%A9-stanovisko-k-reviz%C3%ADm-rv>

ŠUMBERA, Stanislav. HISTORIE ARCHITEKTURY: CHEBSKÉ HRÁZDĚNKY. *DŮM&ZAHRAHA* [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <https://www.dumazahrada.cz/stavba-rekonstrukce/architektura/22341-chebske-hrazdenky/>

The World's Cities in 2018. *United Nations* [online]. 2018 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/urbanization/the_worlds_cities_in_2018_data_booklet.pdf

Umění a kultura. *RVP ZV* [online]. Praha, 2021, 163 s. [cit. 2021-05-10]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4983/>

V zajetí démonů [The Conjuring] [film]. Režie James Wan. USA, 2013.

VAIS, Vladimír. *Červená Karkulka (Uhlíř, Svěrák)* [televizní pořad]. ČT, 2005. Youtube 06. 03. 2011. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=ZA5wJzkzXUg>

Veřejné výsledky SLDB. *ČSÚ* [online]. 2011 [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&ds=ds100&katalog=31428&pvo=SLDB-ZAKL-CR&str=v148>

VOLF, Petr. Panelák je panelák je panelák. *Zlínská architektura* [online]. 2010 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <http://www.architekturazlin.cz/panelak-je-panelak-je-panelak>

Vybrané údaje o bydlení 2017 (červen 2018). *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR* [online]. 2018, 181 s. [cit. 2021-05-07]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/getmedia/0c9fbe5f-3f44-48b0-9db8-ed6ac83fb41d/Vybrane-udaje-o-bydleni.pdf.aspx?ext=.pdf>

Vyhláška č. 501/2006 Sb. *Zákony pro lidi* [online]. 10. 11. 2006 [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-501>

ZÁPALKOVÁ, Helena. TZ: Giovanni Piranesi (1720–1778). Geniální grafik italského baroka. *ARTALK* [online]. 01. 10. 2015 [cit. 2021-03-20]. Dostupné z: <https://artalk.cz/2015/10/01/tz-giovanni-battista-piranesi-1720-1778-genialni-grafik-italskeho-baroka-2/cs/>

Seznam zkratk

AV ČR	Akademie věd České republiky
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj ČR
EU	Evropská unie
EHP	Evropský hospodářský prostor
ČSÚ	Český statistický úřad
SLDB	Sčítání lidu, domů a bytů
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
INSEA	Národní sekce Mezinárodní společnosti pro výchovu uměním

Seznam příloh

Přílohy I.	Obrázkový materiál k teoretické části.....	75
Přílohy II.	Navržené lekce – strukturované přípravy	84
Přílohy III.	Fotodokumentace k projektové části	102

Přílohy

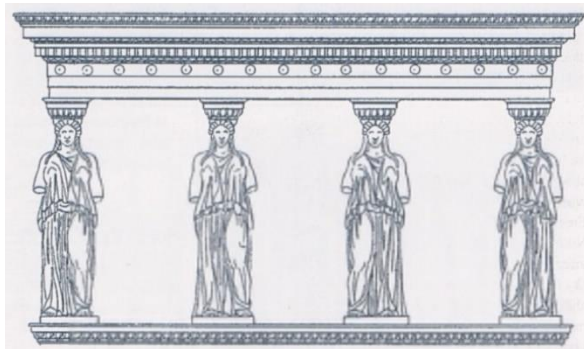
I. Obrázkový materiál k teoretické části

Obr. 1: Románský kostel sv. Jakuba u Kutné Hory

Obr. 2: Atlant

Obr. 3: Karyatida

Obr. 4: Fantova budova v Praze

Obr. 5: Berniniho baldachyn v bazilice sv. Petra ve Vatikánu

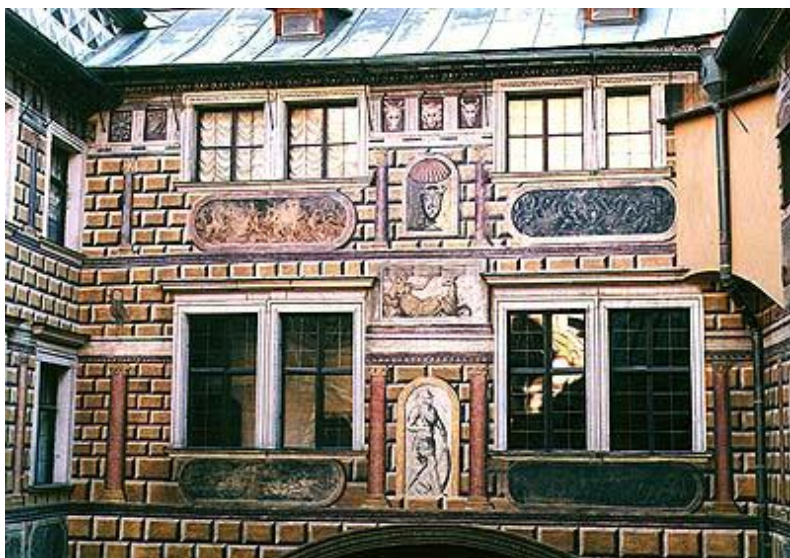
Obr. 6: Chebský statek

Obr. 7: Vitráž

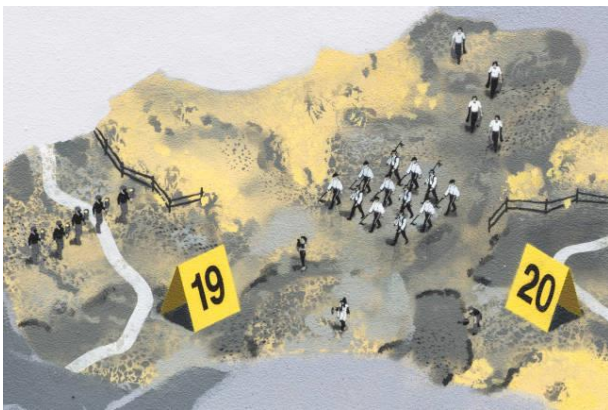
Obr. 8: Mozaika

Obr. 9: Sgrafitová stěna III. nádvoří zámku v Českém Krumlově

Obr. 10: Sixtinská kaple; Michelangelo - Poslední soud

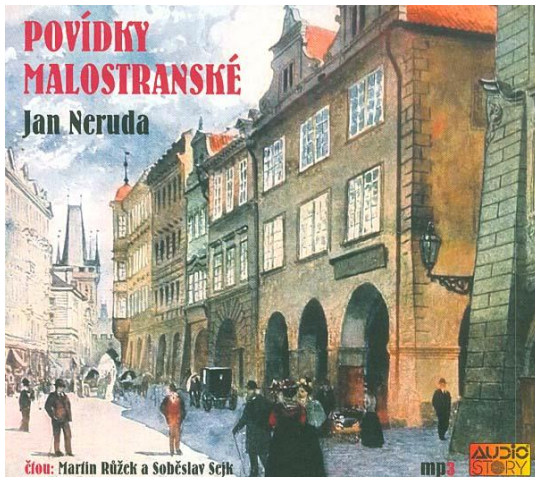
Obr. 11: Mural art

Obr. 12: Veduta; Giovanni Battista Piranesi - „Vedute di Roma“

Obr. 13: Roubená chalupa na Starém bělidle

Obr. 14: Jan Neruda – Povídky malostranské

Obr. 15: Hobití pelouch

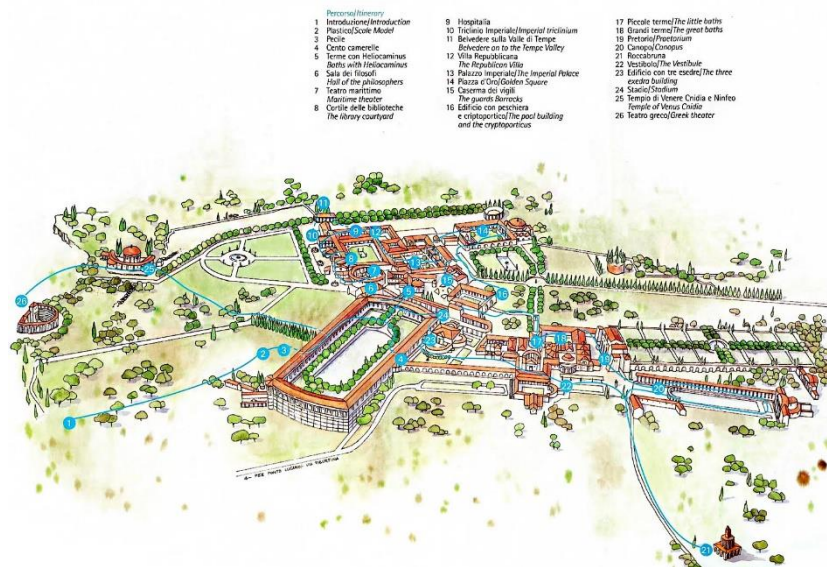
Obr. 16: Šmoulí vesnice

Obr. 17: Hororový dům z filmu „V zajetí démonů“

Obr. 18: Otáčivé hlediště s letohrádkem Bellarie v Českém Krumlově

Obr. 19: Hadriánova vila v Tivoli

Obr. 20: Klášter Monte Cassino v Itálii

Obr. 21: Kapitolské náměstí v Římě

Obr. 22: Holaršovice

Obr. 23: Činžovní dům

Obr. 24: Národní dům v Prostějově od Jana Kotěry

Obr. 25: Dům U Černé Matky Boží v Celetné ulici v Praze

II. Navržené lekce – strukturované přípravy

Námět: Co dům dělá domovem (1. lekce)

Vypracoval/a:	Ludmila Charvátová				
Typ výtvarné činnosti:	imaginace	experimentace	studium skutečnosti		
Doporučený ročník:	1	2	3	4	5
Časový úsek:	1 vyučovací hodina	2 vyučovací hodiny	delší časový úsek		

Výchovně-vzdělávací cíl

- rozvoj sebereflexe
- uvědomění si priorit života bydlení
- rozvoj jemné motoriky

Motivace

„Do čeho se obléká dům?“

Vzhledem k tomu, že jsme se se záměrem projektu již seznámili ve fázi před samotnou realizací, nemusíme věnovat čas seznamování se s projektem a obsahem jednotlivých lekcí.

Každý zná význam slova dům. Je to místo, kde bydlíme. V současné době lidé žijí v rodinných domech, bytových domech, „panelácích“. A jak tomu bylo dřív? Shrneme si stručně chronologicky poznatky, které se již děti naučily v průběhu prvního stupně. Imaginárně si projdeme naše město Český Krumlov a budeme si vyprávět o jednotlivých domech. Existuje vazba mezi vnějším vzhledem těchto domů a jejich účelem? Poznáme na první pohled lékárnu či cukrárnu?

Jaký dům se vám vybaví? Je to váš dům? Babičky domek s malou zahrádkou? Rodinný či bytový dům? A jak na vás to slovo působí? Má stejný význam jako domov? Co tedy znamená domov? A co konkrétně pro vás? Zamyslete se nad tím, jestli existuje nějaká věc, osoba, místo, které se vám při slově domov

Bez čeho byste se při případném stěhování nikdy neobešli?

Vaši představu se pokuste vyjádřit kresbou.

Formulace výtvarného úkolu

Připravte si pastelky a čtvrtku formátu A4. Zavřete oči a představte si svůj domov. Co všechno tam vidíte? Jaké předměty, či živá stvoření? Vaši představu se pokuste nakreslit na čtvrtku. Není důležité zaplnit celý papír. Důležité je vystihnout zásadní prvky vašeho domova. Po nakreslení si objekty můžete vystříhnout a ty se stanou součástí domu, který spolu budeme v příštích hodinách budovat. Tam přece nesmí chybět. Nechvátejte a opravdu nad tím přemýšlejte, abyste na něco či někoho nezapomněli.

Výtvarné prostředky (techniky, pomůcky a materiály)

- čtvrtka A4
- pastelky
- nůžky

Kritéria hodnocení

- výraz a atmosféra
- obsah

Organizace lekce /časové rozvržení činností a výtvarných postupů)

- motivace a úvod (40 minut)
- příprava a vysvětlení výtvarného úkolu (5 minut)
- samotná tvorba (35 minut)
- hodnocení a závěr (10 minut)

Způsob hodnocení

- žáci budou prezentovat obsah svých obrázků
- ostatní žáky vyzvu, aby ocenili nějaký objekt z obrázku spolužáka; i já se k pozitivní reflexi přidám, s ohledem na motivaci do dalších lekcí

Námět: Kdybych byl architektem (2. lekce)

Vypracoval/a:	Ludmila Charvátová			
Typ výtvarné činnosti:	imaginace	experimentace	studium skutečnosti	
Doporučený ročník:	1	2	3	5
Časový úsek:	1 vyučovací hodina	2 vyučovací hodiny	delší časový úsek	

Výchovně-vzdělávací cíl

- rozvoj představivosti, fantazie a tvořivosti
- rozvoj vnímání svého okolí, estetické citlivosti
- rozvoj jemné motoriky

Motivace

Z předchozí hodiny vím, co dělá náš dům domovem.

Dnes se zaměříme především na dům jako budovu. Staneme se architekty a budeme navrhovat svůj vlastní dům. Dům svých snů. Jak vypadá dům, ve kterém byste chtěli bydlet? Začneme pohledem zvenku. Jakou bude mít barvu? Jaká bude střecha? Bude veliký nebo malý? Kolik bude mít oken a dveří? A jak ty budou vypadat? Bude mít zahradu? Nebo jen předzahrádku? Je nějaký prvek, který musí váš dům obsahovat?

Až se vám podaří vaši představu ztvárnit, zamyslete se konkrétně nad materiály, které jste na obrázku nakreslili. Abychom mohli vaši představu o vysněném snu ztvárnit i v 3D podobě, je třeba materiály nebo jejich náhražky společnými silami do příští lekce připravit

Formulace výtvarného úkolu

Dům budete malovat temperami. Takže si nejdříve připravte podložku, ať nemáte špinavý stůl. Na ni si položte čtvrtku formátu A3, misku s vodou, temperové barvy, paletu a štětce. Jaké štětce zvolíte? Ano, samozřejmě ploché.

Budete moci využívat různé velikosti plochých štětců tak, jak se vám to bude hodit. Nezapomeňte si měnit v průběhu malování vodu, aby vám špinavá voda neměnila barvu, které chcete docílit. Jak docílíte jiného odstínu barev, než které nemáte v sadě temperových barev? Zopakujeme si míchání barev. Až budete mít vše připravené, nezapomeňte si představit svůj dům na čtvrtce a podle představy ho umístit tak, aby se vám na ni dům vešel. Poté se můžete pustit do práce! Nebojte se a buďte originální. Nenechte se limitovat dostupností materiálů. S tím si pak poradíme.

Po dokončení 2. lekce mi žáci během týdne předají informace o materiálech, které ve svých plánech použili a nejsou pro ně z jakýchkoliv důvodů dostupné. Já se pokusím o jejich zajištění a prostřednictvím našeho sběrného boxu umístěného před školou provedu dodání. Případně se pokusím s žákem navrhnout jiné řešení a použít jiný materiál, který ovšem nezmění vizuální, ani funkční stránku domu.

Výtvarné prostředky (techniky, pomůcky a materiály)

- podložka
- čtvrtka A3
- temperové barvy
- ploché štětce
- miska na vodu
- voda
- paleta

Kritéria hodnocení

- originalita
- barevnost
- formát a kompozice

Organizace lekce /časové rozvržení činností a výtvarných postupů)

- motivace a úvod (15 minut)
- příprava a vysvětlení výtvarného úkolu (7 minut)

- samotná tvorba (55 minut)
- hodnocení a závěr (13 minut)

Způsob hodnocení

- měřítko, schopnost umístění domu do daného formátu
- pečlivost
- způsob práce s barvami
- schopnost míchání barev
- žáci budou komentovat originální prvky, či části svých vysněných domů

Námět: Z kabátku domu (3. lekce)

Vypracoval/a:	Ludmila Charvátová			
Typ výtvarné činnosti:	imaginace	experimentace	studium skutečnosti	
Doporučený ročník:	1	2	3	5
Časový úsek:	1 vyučovací hodina	2 vyučovací hodiny	delší časový úsek	

Výchovně-vzdělávací cíl

- rozvoj vnímavosti
- rozvoj tvořivosti

Motivace

Minulou lekci jsme přemýšleli o zvolených materiálech na stavbu domu. Které jste se tedy rozhodli použít? Podělte se s ostatními. Vzhledem k tomu, že konstrukce domu je z kartonu, je potřeba z technického hlediska zjistit, zda je realizace možná. Jestli a čím budou materiály na střeše či obvodové zdi domu držet. I skuteční stavitelé vyzkouší zvolenou fasádu na kousku svého domu a vytvoří detail, než se pustí do realizace. Zkusíme si tedy udělat detail fasády či pokrytí střechy vašeho budoucího vysněného domu. My ho budeme realizovat ne přímo na dům, ale na čtvrtku velikosti A5. Jste zvědaví, jestli váš výběr fasády byl ten pravý? Uvidíme. Pokud se materiál nebude jevit jako vhodný, je čas jej ještě změnit za jiný. Pro toho, kdo zatím není rozhodnut a váhá, nabízím inspirační materiály: látka, záclona, tapeta, razítka, velkoformátová razítka cihly, pravé cihličky, mozaika, písek, šablony, podlaha, lino, dřevo, dlaždice, malba, odpadní materiály, přírodní materiály ve formě klacíků, plast, ...

Formulace výtvarného úkolu

Připravte si vybraný materiál, který budete chtít použít na fasádě či střeše domu, čtvrtku formátu A5, lepidlo či tavnou pistoli, nebo jiné pomůcky, které si tvorba vašeho detailu vyžaduje. Zkuste detail domu přenést na čtvrtku,

nechte zaschnout a ověřte, zda po naklonění kolmo materiály drží. Pokud ano, výborně! Pokud ne, chtělo by to změnit buď lepicí materiál či strukturu materiálu.

Výtvarné prostředky (techniky, pomůcky a materiály)

- vybrané střešní či fasádní materiály na dům
- čtvrtka A5
- tuhé lepidlo/ tekuté lepidlo
- tavná pistole s náplněmi
- tempery, voda, štětce, pokud někdo dělá malbu

Kritéria hodnocení

- funkčnost
- pochopení zadání
- manuální zručnost
- práce s detailem

Organizace lekce /časové rozvržení činností a výtvarných postupů)

- motivace a úvod (11 minut)
- příprava a vysvětlení výtvarného úkolu (4 minuty)
- samotná tvorba (23 minut)
- hodnocení a závěr (7 minut)

Způsob hodnocení

- způsob, jak si žáci dokázali poradit s instalací materiálu na kolmé ploše
- invence a výběr materiálu
- originalita
- manuální zručnost

Námět: Kostra domu (4. lekce)

Vypracoval/a:	Ludmila Charvátová			
Typ výtvarné činnosti:	imaginace	experimentace	studium skutečnosti	
Doporučený ročník:	1	2	3	5
Časový úsek:	1 vyučovací hodina	2 vyučovací hodiny	delší časový úsek	

Výchovně-vzdělávací cíl

- rozvoj jemné motoriky
- rozvoj tvořivosti

Motivace

Tato lekce má téměř hororový název. Co si vy představujete pod větou: „Kostra domu“?

Tak jako nás lidi tvoří v základu lidská kostra, která je úložištěm jednotlivých orgánů a obalují ji naše svaly, tak i dům musí mít nějaké základy, které dům drží. Svou kostru, na kterou se zvenku nabalují stavební hmoty a tvoří kabátek domu. A právě na to je zaměřena tato lekce. Budete tvořit základy vašeho vysněného domu, který jste si již navrhli.

Vyjděte ze svého návrhu a pokuste se vystihnout hlavní části budovy, které budou právě tuto kostru tvořit. Při tvorbě konstrukce budete vycházet z dodaných krabic. Je mi líto, že takhle na dálku vám nemohu pomoci. Pokud bude nějaká část pro vás technicky náročná, či bude existovat možnost, že byste se mohli zranit, oslovte prosím své rodiče, prarodiče, starší sourozence. Jestli vám teď nejsou k dispozici, připravte si své kroky a budete v projektu pokračovat později s nimi. Je potřeba z krabice připravit základy, obvodové zdi a tvar střechy. Připravte si také díry na okna a dveře pomocí nůžek. Smysl celé hodiny je dle názvosloví používaného ve stavebnictví mít hotovou hrubou stavbu domu. Teprve potom, můžeme pokračovat dál a začít dům oblékat a zdobit.

Formulace výtvarného úkolu

VeźmĚte si kartonovĚ krabice a rovnĚ kartony, papirovĚ lepenky, pravĚtko a nůžky. PĚipravte si svĚj namalovanĚ nĚvřh vysnĚnĚho domu. Tužkou si na kartonovou krabici vyznaĉte okna a dveře, kterĚ budete vystřihovat. Můžete opĚt využit pravĚtko. ZmĚřte si tedy rozmĚry, využijte znalostĚ z geometrie a matematiky. Držte se znĚmĚho pĚřislovĚ: „DvakrĚt mĚř, jednou řež.“, vyplatĚ se to.

Pokud bude chtĚt nĚkdo nĚco vyřezĚvat řezĚkem, tak pouze za pĚřítomnosti svĚch rodiĉů, prarodiĉů, staršĚch sourozenců a pĚed řezĚnĚm se mi nahlĚsĚte pĚes obrazovku a koneĉnĚ vĚtvor, bez zranĚnĚ, mi ukĚžete. Jestli jste doma sami a budete potĚebovat řezat řezĚkem, poĉkĚte do pĚřichodu dospĚlĚ osoby. Lekce nemusĚ bĚt dokonĉena v pĚřubĚhu distanĉnĚ hodiny. StaĉĚ do pĚřĚstĚho tĚdne.

Jakmile mĚte otvory a tvar hotovĚ, zkuste si dŮm složit. DŮm by mĚl bĚt stabilnĚ, aby se vĚm nezbortil.

Po dokonĉenĚ kostry domu dĚme na zĚvĚr dohromady materiĚly na celĚ dŮm, kterĚ budete potĚebovat. Abychom mĚli ĉas je sehnat i ve vĚtšĚm množství a do pĚřĚstĚ lekce.

VĚtvornĚ pĚředky (techniky, pomůcky a materiĚly)

- kartonovĚ krabice
- kartony
- papirovĚ lepenka
- nůžky
- řezĚk
- pravĚtko
- tužka

KritĚria hodnocenĚ

- formĚt a kompozice
- prostorovost a modelace

Organizace lekce /časové rozvržení činností a výtvarných postupů)

- motivace a úvod (10 minut)
- příprava a vysvětlení výtvarného úkolu (10 minut)
- samotná tvorba (50 minut)
- hodnocení a závěr (20 minut)

Způsob hodnocení

- testování domů, zda jsou stabilní
- modelace objektů
- originalita
- snaha

Námět: Oblek domu (5. lekce)

Vypracoval/a:	Ludmila Charvátová			
Typ výtvarné činnosti:	imaginace	experimentace	studium skutečnosti	
Doporučený ročník:	1	2	3	5
Časový úsek:	1 vyučovací hodina	2 vyučovací hodiny	delší časový úsek	

Výchovně-vzdělávací cíl

- rozvoj kreativity a tvořivosti
- rozvoj estetické citlivosti
- rozvoj jemné motoriky

Motivace

Dnes se dostáváme k tomu, na co se asi většina z vás nejvíce těší. Oblek domu. Co si pod tímto termínem představíte? Samozřejmě, budete oblékat své domy. Dáme jim střechy, fasády. Váš dům by měl být vizuálně po této lekci hotový. Bude mít svůj kabátek. Do léta i zimy. V této lekci se konečně projeví vaše originální nápady z předchozích lekcí. Vaše tvořivost, originalita, trpělivost apod. Také se tak těšíte?

Využijete vaše materiály, které jste si připravili pro váš dům a budete se opět držet vašeho návrhu, který jste jako architekti dělali.

To bude domů. A každý jiný. Já už se nemohu dočkat, až budou hotové! Tak co, těšíte se na svá mistrovská prostorová díla? Tak vzhůru do práce.

Formulace výtvarného úkolu

Připravte si všechny materiály, které jste si předem vybrali. Dále vaši kostru domu, lepidla, tavnou pistoli atd. Pracujte raději na podložce s ohledem na používané pomůcky, abyste kolem sebe něco neponičili. Přemýšlejte, z jaké začnete strany. Co je pro vás nejlepší. Zda od fasády, střechy či oken. Způsob si vyberte každý sám podle vašeho typu stavby a konstrukce. Pokud

budete chtít s něčím pomoci či něco přidržet, požádejte někoho o pomoc.
Ukažte, co ve vás je a pusťte se do toho!

Nezapomeňte vložit do domu obrázky z první lekce, než například přilepíte střechu, aby se dům mohl stát vaším domovem.

Výtvarné prostředky (techniky, pomůcky a materiály)

- kostra domu
- podložka
- materiály dle plánu a potřeby
- tuhé/ tekuté lepidlo a tavná pistole s náplněmi
- nůžky

Kritéria hodnocení

- dokončenost
- prostorovost a modelace
- technika
- manuální zručnost

Organizace lekce /časové rozvržení činností a výtvarných postupů)

- motivace a úvod (5 minut)
- příprava a vysvětlení výtvarného úkolu (10 minut)
- samotná tvorba (105 minut)
- hodnocení a závěr (15 minut)

Způsob hodnocení

- žáci budou popisovat své využití materiály na domě
- zvládnutí techniky – zda materiály opravdu drží na domu
- názory žáků na ostatní domy z estetického hlediska, ale i funkčního a environmentálního

Námět: Šperky mého domu (6. lekce)

Vypracoval/a:	Ludmila Charvátová				
Typ výtvarné činnosti:	imaginace	experimentace	studium skutečnosti		
Doporučený ročník:	1	2	3	4	5
Časový úsek:	1 vyučovací hodina	2 vyučovací hodiny	delší časový úsek		

Výchovně-vzdělávací cíl

- rozvoj kreativity a tvořivosti
- rozvoj jemné motoriky

Motivace

Domy máme hotové. Oblečené. Ale něco jim podle vašich návrhů chybí. A to je přesně náplň dnešní hodiny. „Šperky mého domu“. Co si pod tím názvem představíte? Zkuste si vzít k ruce moji milí architekti vaše plány. Ano zahrada, bazén, plot, záclony, lavička, houpačka, ...

Tak se do toho pustíme. Všimla jsem si, že většina vašich návrhů obsahuje nějaké přírodní prvky. Takže vyrazíme pro materiál do přírody. Naši procházku v rámci tělesné výchovy využijeme s praktickým přesahem. Je třeba, abyste si prošli, co vše budete potřebovat. Příroda není obchodní dům, takže musíte improvizovat, mít oči na stopkách a pozorně se dívat. Využijeme různé přírodní materiály, které nás po cestě cvrnknou do nosu.

Jako v jaké pohádce? Jasně, Tři oříšky pro Popelku.

Máme nasbíráno a můžeme se pustit do realizace. Uděláme si zahradu snů. Zasadíme stromy. Kdo by potřeboval i jiný než přírodní materiál na různé prvky zahrady, využije zásob nebo zkusíme vymyslet jiný (barevné čtvrtky, modelína).

Formulace výtvarného úkolu

Nejdříve vyrazíme ven do přírody pro přírodní materiály na školní zahradu v rámci tělesné výchovy. Až budeme mít nasbírané materiály, budeme ve třídě v projektu pokračovat. Každý si vezme jeden velký formát kartonu na podklad zahrady. Na něj si připevníte nejdříve svůj dům. Jak to asi provedeme? Tavnou pistolí. Následně budete připevňovat své přírodní materiály na zahradu či dům dle plánu. Pokud bude chtít někdo do zahrady vložit i jiné prvky, musí si je s pomocí dostupných materiálů ve třídě vytvořit. Poté je musí samozřejmě do zahrady upevnit.

Výsledkem bude váš vysněný dům vyšperkovaný o zahradu či předzahrádku.

Výtvarné prostředky (techniky, pomůcky a materiály)

- dům
- karton A3 pro zahradu
- přírodní materiály
- tuhé/ tekuté lepidlo a tavná pistole s náplněmi
- nůžky
- barevné čtvrtky
- modelovací hmota

Kritéria hodnocení

- obsah
- originalita, fantazie
- prostorovost

Organizace lekce /časové rozvržení činností a výtvarných postupů)

- motivace a úvod (5 minut)
- příprava a vysvětlení výtvarného úkolu (4 minuty)
- příprava přírodních materiálů (40 minut)
- samotná tvorba (95 minut)
- hodnocení a závěr (6 minut)

Způsob hodnocení

- jaké dispozice zahrada má
- co vše dokázal žák na zahradě vytvořit
- jak si žák poradil s prostorovou tvorbou

Námět: Kde bydlí můj dům (7. lekce)

Vypracoval/a:	Ludmila Charvátová			
Typ výtvarné činnosti:	imaginace	experimentace	studium skutečnosti	
Doporučený ročník:	1	2	3	5
Časový úsek:	1 vyučovací hodina	2 vyučovací hodiny	delší časový úsek	

Výchovně-vzdělávací cíl

- rozvoj jemné motoriky
- rozvoj vnímavosti
- sebereflexe

Motivace

Poslední fází našeho projektu je lekce s názvem: „Kde bydlí můj dům“.

Co myslíte, že toto téma napovídá? Co dnes budeme dělat? Jde o zasazení vašich krásných domů do prostředí. Jaké cizí slovo vystihuje právě plánování prostředí za účelem vzniku nových osídlených území? Urbanistika. Jaké jsou tedy vaše představy, kde by měl váš dům stát?

Ano, domy mohou být ve městě nebo na venkově. Rozdělíme se tedy do dvou skupin. Jedna skupina bude tvořit město a druhá vesnici. Vaším úkolem bude, abyste vytvořili kulisy vašemu domu. Ty by měly vystihnout jeho zasazení do prostředí. Je na vás, jestli zvolíte pouze kresbu tužkou na papír, či malbu krajiny. Snažte se jen vystihnout svou představu.

Formulace výtvarného úkolu

Po úvodní motivaci si připravte pomůcky na malbu vodovými barvami. Zkuste si určit postup, jak budete postupovat. Pokud vyžadujete náčrt, nakreslete si ho, než se pustíte do díla. Využijte výtvarné techniky, rozpíjejte vodové barvy

a vytvořte to pravé prostředí pro vaše domy. Máte hotovo? Výborně!

Na závěr vyfotíme hotové domy nejprve zvlášť a pak se pokusíme vytvořit hromadnou vesnici vašich domů i s pozadím, která nám příští týdný bude třídu nejen zdobit, ale než si své domy odnesete domů, ještě je využijeme při výuce dalších předmětů.

Jak se vám líbí konečný výsledek? Jak se vám pracovalo?

Výtvarné prostředky (techniky, pomůcky a materiály)

- čtvrtka A3
- kelímky na vodu
- voda
- kulaté štětce
- kvalitní vodové barvy
- papír A4
- tužka

Kritéria hodnocení

- technika vodovými barvami
- atmosféra
- nápaditost
- spokojenost a nadšení s vlastní realizací

Organizace lekce /časové rozvržení činností a výtvarných postupů)

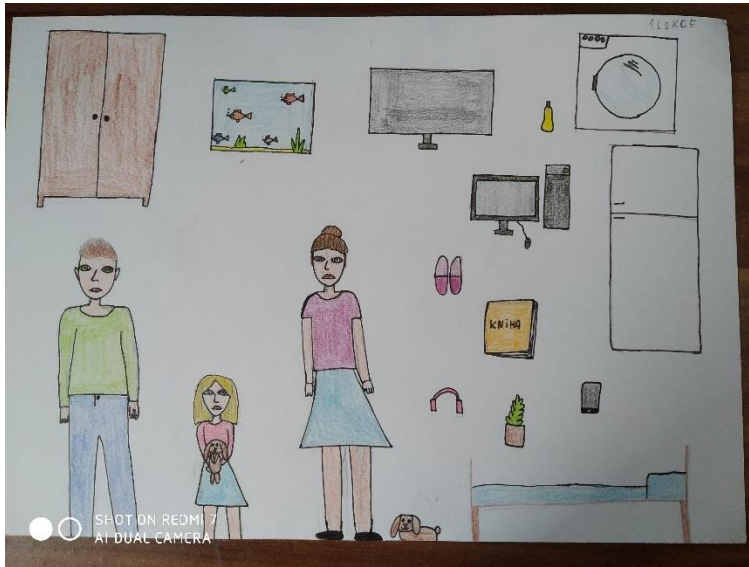
- motivace a úvod (6 minut)
- příprava a vysvětlení výtvarného úkolu (4 minuty)
- samotná tvorba (60 minut)
- hodnocení a závěr (20 minut)
- instalace domů a fotografování (45 minut)

Způsob hodnocení

- práce s vodovými barvami

- dokončenost domu
- celkový dojem
- shrnutí celého projektu

III. Fotodokumentace k projektové části

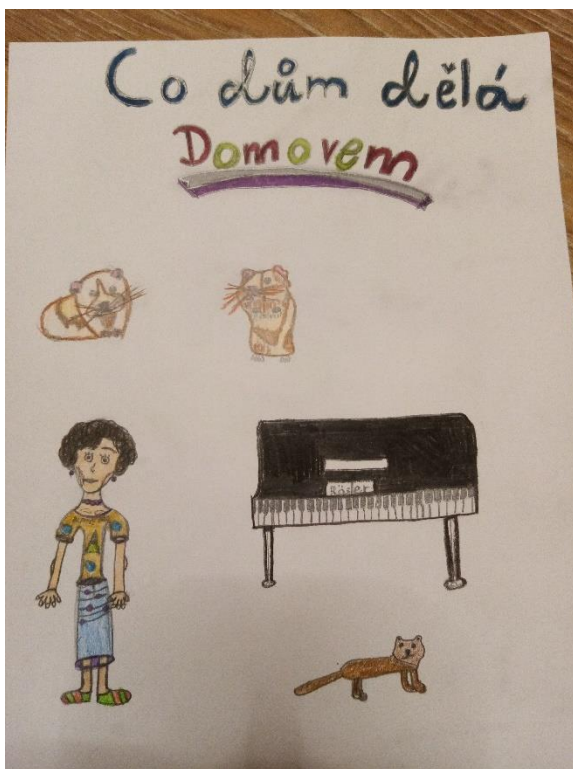
Obr. 26: Co dům dělá domovem

Obr. 27: Co dům dělá domovem

Obr. 28: Co dům dělá domovem

Obr. 29: Co dům dělá domovem

Obr. 30: Kdybych byl architektem

Obr. 31: Kdybych byl architektem

Obr. 32: Kdybych byl architektem

Obr. 33: Kdybych byl architektem

Obr. 34: Z kabátku domu

Obr. 35: Z kabátku domu

Obr. 36: Z kabátku domu

Obr. 37: Z kabátku domu

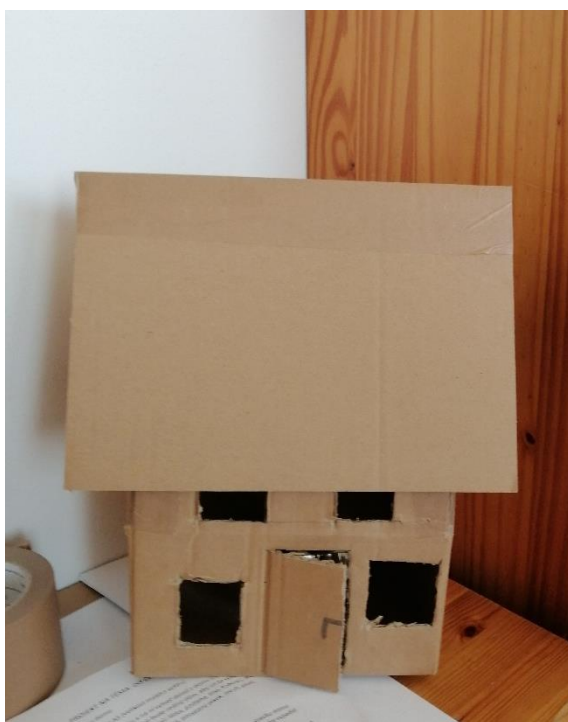
Obr. 38: Kostra domu

Obr. 39: Kostra domu

Obr. 40: Kostra domu

Obr. 41: Kostra domu

Obr. 42: Oblek domu

Obr. 43: Oblek domu

Obr. 44: Oblek domu

Obr. 45: Oblek domu

Obr. 46: Šperky mého domu

Obr. 47: Šperky mého domu

Obr. 48: Šperky mého domu

Obr. 49: Šperky mého domu

Obr. 50: Kde bydlí můj dům

Obr. 51: Kde bydlí můj dům

Obr. 52: Kde bydlí můj dům

Obr. 53: Kde bydlí můj dům

Obr. 54: Samostatné domy

Obr. 55: Samostatné domy

Obr. 56: Samostatné domy

Obr. 57: Celá vesnice plná domů

Obr. 58: Celá vesnice plná domů

Obr. 59: Celá vesnice plná domů

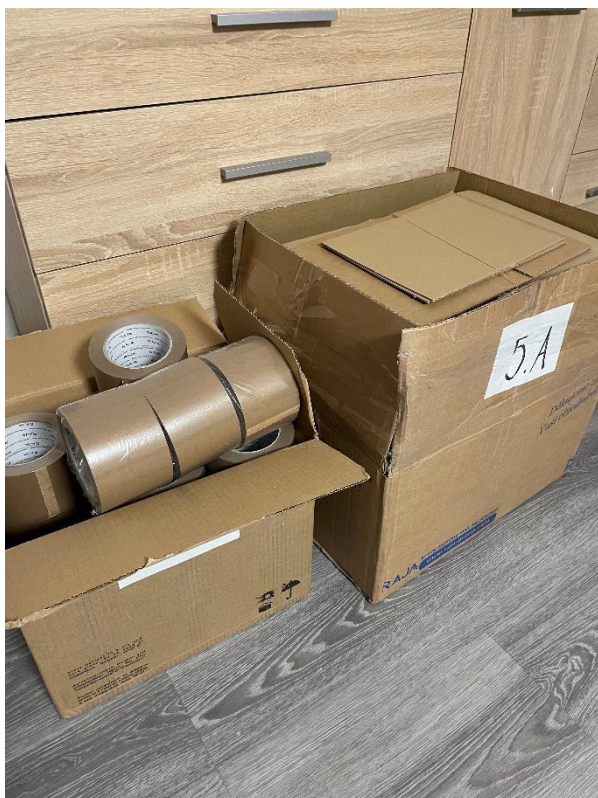
Obr. 60: Výstava fotografií domů s třídou 5. A

Obr. 61: Pomůcky na lekce

Obr. 62: Pomůcky na lekce

Obr. 63: Pomůcky na lekce

Obr. 64: Pomůcky na lekce

Zdroje příloh

Zdroje obrázkových příloh k teoretické části jsou řazeny chronologicky v návaznosti na jednotlivé obrázkové přílohy.

Obr. 1: Románský kostel sv. Jakuba u Kutné Hory

LIPRT, Pavel. Románský kostel sv. Jakuba v obci Jakub - Církvice nedaleko Kutné Hory. *IDNES.CZ* [online]. 15. 9. 2015 [cit. 2021-05-06]. Dostupné z: <https://pavelliprt.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=476875>

Obr. 2: Atlant

COLE, Emily, ed. *Průvodce architekturou*. Překlad Hnilo Petr a spol.. Praha: Svojtka & Co., 2008. s. 105.

Obr. 3: Karyatida

COLE, Emily, ed. *Průvodce architekturou*. Překlad Hnilo Petr a spol.. Praha: Svojtka & Co., 2008. s. 105.

Obr. 4: Fantova budova v Praze

ČTK. Přehled: 116 nádraží se letos dočká nového hávu. Řada dalších však rychle chátrá. *Aktuálně.cz* [online]. 11. 1. 2021 [cit. 2021-05-06]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/doprava/sprava-zeleznic-letos-opravi-116-nadrazi-za-1-7-miliardy-kor/r~2065429633b411ea926e0cc47ab5f122/>

Obr. 5: Berniniho baldachýn v bazilice sv. Petra ve Vatikánu

CLENNOVÁ, Martina. Gianlorenzo Bernini. *ARTMUSEUM.CZ* [online]. [cit. 2021-05-06]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/reprodukce2_pohled.php?dilo_id=3909

Obr. 6: Chebský statek

ŠUMBERA, Stanislav. CHEBSKÉ HRÁZDĚNKY. *DŮM&ZAHRADA.CZ* [online]. 23. 8. 2014 [cit. 2021-05-06]. Dostupné z: <https://www.dumazahrada.cz/fotogalerie/ke-clankum/22340-chebske-hrazdenky/?article=22341>

Obr. 7: Vitráž

LUDEK. Vitráž. *Wikipedie- otevřená encyklopedie* [online]. 10. 6. 2006 [cit. 2021-05-06]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Vitr%C3%A1%C5%BE#/media/Soubor:Tesla_Radio_vitrage.jpg

Obr. 8: Mozaika

BAIKONUR. Drak (salamandr) hlídající hlavní schodiště. *Wikipedie- otevřená encyklopedie* [online]. 1. 6. 2004 [cit. 2021-05-06]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCell_\(park\)#/media/Soubor:Reptil_Parc_Guell_Barcelona.jpg](https://cs.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCell_(park)#/media/Soubor:Reptil_Parc_Guell_Barcelona.jpg)

Obr. 9: Sgrafitová stěna III. nádvoří zámku v Českém Krumlově
Český Krumlov.

Město Český Krumlov. NÁSTĚNNÉ MALBY III. NÁDVOŘÍ ZÁMKU ČESKÝ KRUMLOV. *Český Krumlov – světové dědictví UNESCO* [online]. 2006 [cit. 2021-05-06]. Dostupné z: https://castle.ckrumlov.cz/docs/cz/zamek_3nadvori_malby.xml

Obr. 10: Sixtinská kaple; Michelangelo - Poslední soud

MAHALO.CZ. Sixtinská kaple (Cappella Sistina). *MAHALO.CZ* [online]. [cit. 2021-05-06]. Dostupné z: <https://www.mahalo.cz/italie/destinace-italie/vatikan/sixtinska-kaple-cappella-sistina.html>

Obr. 11: Mural art

DĚTINSKÝ, Radek. Domy jako malířské plátno. Velkoformátové nástěnné malby neboli murály zkrášlují česká města. *CZECHDESIGN* [online]. 17. 8. 2020 [cit.

2021-05-06]. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/domy-jako-malirske-platno-velkoformatove-nastenne-malby-neboli-muraly-zkrasluji-ceska-mesta?fbclid=IwAR2nGgemmMePmWf70QAuJhEB8-sZROjVH7qZj6TDJJbHeNlk0NxvZr2nttl>

Obr. 12: Veduta; Giovanni Battist Piranesi - „Vedute di Roma“

SNG. Veduta della Basilica di S. Paolo fuor delle mura. *NATIONAL GALLERY PRAGUE* [online]. [cit. 2021-06-06]. Dostupné z: https://sbirky.ngprague.cz/en/dielo/CZE:NG.R_162946

Obr. 13: Roubená chalupa na Starém bělidle

Zámek Ratibořice a Babiččino údolí. Babiččino údolí.

Zámek Ratibořice a Babiččino údolí [online]. [cit. 2021-06-06]. Dostupné z: <https://www.ratiborice-babiccinoudoli.cz/babicino-udoli/>

Obr. 14: Jan Neruda – Povídky malostranské

Povídky malostranské / Jan Neruda. *Levné knihy* [online]. [cit. 2021-06-06]. Dostupné z: <https://www.levneknihy.cz/jan-neruda/povidky-malostranske/160111#description>

Obr. 15: Hobití pelouch

VÝBORNÝ, Tony. Výlet do světa hobitů. *GIGAPLACES.COM* [online]. 8. 2. 2018 [cit. 2021-06-06]. Dostupné z: <https://www.gigaplaces.com/clanek-vylet-do-sveta-hobitu/>

Obr. 16: Šmoulí vesnice

WOLF. Historie modré Evropy aneb moderní pohanství. *Bratrství.net* [online]. 1. 4. 2013 [cit. 2021-06-06]. Dostupné z: <https://sarmatia.wordpress.com/2013/04/01/historie-modre-evropy-aneb-moderni-pohanstvi/>

Obr. 17: Hororový dům z filmu „V zajetí démonů“

OPLTOVÁ, Lucie. Připrav se na dokument o domě ze V zajetí démonů. Tvůrci v něm odhalí nové skutečnosti. *MOVIEFAN* [online]. 20. 8. 2019 [cit. 2021-07-06]. Dostupné z: <https://www.moviefan.cz/news/296/priprav-se-na-dokument-o-dome-ze-v-zajeti-demonu-tvurci-v-nem-odhali-nove-skutecnosti>

Obr. 18: Otáčivé hlediště s letohrádkem Bellarie v Českém Krumlově

OTÁČIVÉ HLEDIŠTĚ V ČESKÉM KRUMLOVĚ. *Jižní Čechy* [online]. 2021 [cit. 2021-07-06]. Dostupné z: <https://www.jiznicechy.cz/turisticke-cile/289-otacive-hlediste-v-ceskem-krumlove>

Obr. 19: Hadriánova vila v Tivoli

JITKA. Hadriánova vila, Tivoli. *SICILY* [online]. 4. 11. 2017 [cit. 2021-07-06]. Dostupné z: <http://www.infosicilie.cz/piazza-armerina-mozaiky-kam-se-podivas/villa-adriana/>

Obr. 20: Klášter Monte Cassino v Itálii

HonzaH. Na skok v Monte Cassino. *Cestujeme Evropou* [online]. 6. 9. 2011 [cit. 2021-07-06]. Dostupné z: <https://www.cestujeme.name/galerie.php?id=922>

Obr. 21: Kapitolské náměstí v Římě

MAHALO.CZ. Kapitolské náměstí (Piazza del Campidoglio). *MAHALO.CZ* [online]. [cit. 2021-07-06]. Dostupné z: <https://www.mahalo.cz/italie/destinace-italie/rim/kapitolske-namesti-piazza-del-campidoglio.html>

Obr. 22: Holašovice

Holašovice (UNESCO památka v oblasti Jižní Čechy a Šumava). *TUZEMSKÁDOVOLENÁ.CZ* [online]. [cit. 2021-07-06]. Dostupné z: <https://www.tuzemska-dovolena.cz/atrakce/1809-holasovice/>

Obr. 23: Činžovní dům

LZL. Činžovní dům Karla Schulze. *Královéhradecký architektonický manuál* [online]. [cit. 2021-07-06]. Dostupné z: <https://kam.hradcekralove.cz/objekt/131-cinzovni-dum-karla-schulze>

Obr. 24: Národní dům v Prostějově od Jana Kotěry

O NÁRODNÍM DOMĚ. *Národní dům Prostějov o. p. s.* [online]. [cit. 2021-07-06]. Dostupné z: <http://ndpv.cz/o-narodnim-dome/>

Obr. 25: Dům U Černé Matky Boží v Celetné ulici v Praze

ŘEZNÍČKOVÁ, Alena. Perla kubistické architektury má restauraci plnou řemeslných skvostů. *IDNES.cz* [online]. 20. 5. 2020 [cit. 2021-07-06]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/bydleni/architektura/restaurace-cerna-madonna-dum-u-cerne-matky-bozi-josef-gocar.A200519_123215_architektura_rez?zdroj=galerie

Obrázky 26 - 64 k projektové části práce pochází ze soukromého archivu autorky.